

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Από τη Δημόσια Διπλωματία στην Ψηφιακή: Οι περιπτώσεις των μικρών ευρωπαϊκών δυνάμεων
Εσθονίας, Φινλανδίας και Πολωνίας»**

Τσατίρη Χρυσούλα – Παρασκευή

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ρεβέκκα Παιδή

Θεσσαλονίκη, 2023

Αφιερώνεται στη μνήμη του Αδερφού μου

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
ABSTRACT.....	5
Εισαγωγή.....	6
Μεθοδολογία.....	10
Διάρθρωση της Μελέτης.....	11
ΜΕΡΟΣ Α΄ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	12
Ενότητα 1 – Η Ψηφιακή Διπλωματία ως μέρος της Δημόσιας Διπλωματίας.....	12
1.1 Δημόσια Διπλωματία.....	13
1.2 Ψηφιακή Διπλωματία.....	16
1.3 Η επιρροή της πανδημίας Covid-19 στην Ψηφιακή Διπλωματία.....	21
1.4 Ψηφιακή Διπλωματία και Τεχνητή Νοημοσύνη.....	24
1.5 Συμπεράσματα.....	26
Ενότητα 2 – Στρατηγικές Αφηγήσεις στην Ψηφιακή Διπλωματία	27
2.1 Αφήγηση (Narrative).....	28
2.2 Ήπια Ισχύς.....	29
2.2.1 Ήπια Ισχύς και Ψηφιακός Κόσμος.....	30
2.3 Στρατηγική Αφήγηση και Ψηφιακός Κόσμος.....	31
2.3.1 Δρώντες (Actors).....	32
2.3.2 Τάξη (Order).....	36
2.3.3 Αμφισβήτηση (Contestation).....	37
2.3.4 Υποδομή Πληροφοριών (Infrastructure).....	42
2.4 Συμπεράσματα.....	42
Ενότητα 3 – Η Ψηφιακή Διπλωματία ως επικοινωνία κρίσεων και η κρίση στην Ουκρανία.....	43
3.1 Ψηφιακή Επικοινωνία Κρίσεων.....	44
3.2 Συμπεράσματα.....	54
Ενότητα 4 – Ψηφιακή Διπλωματία και Μικρά Ευρωπαϊκά Κράτη.....	56

4.1 Ψηφιακά Μικρά Ευρωπαϊκά Κράτη.....	56
4.2 Συμπεράσματα.....	60
Μέρος Β΄ - Μελέτη Περιπτώσεων.....	61
Ενότητα 1 – Εσθονία.....	63
1.1 Εσθονική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση.....	64
1.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.....	67
1.2 Εσθονική Στρατηγική Αφήγηση για την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ.....	74
2.2.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.....	75
Ενότητα 2 – Φινλανδία.....	80
2.1 Φινλανδική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση.....	81
2.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.....	82
2.2 Φινλανδική Στρατηγική Αφήγηση για την ένταξή της στο ΝΑΤΟ.....	85
2.2.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.....	86
Ενότητα 3 – Πολωνία.....	90
3.1 Πολωνική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση.....	91
3.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.....	92
Ενότητα 4 – Συμπεράσματα.....	97
Γενικά Συμπεράσματα.....	99
Βιβλιογραφία.....	103

Περίληψη

Με την εμφάνιση των αναδυόμενων νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media), η Δημόσια Διπλωματία χρειάζεται να ενταχθεί σε αυτόν το νέο ψηφιακό κόσμο. Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη μετάβαση της δημόσιας διπλωματίας σε αυτό τον κόσμο και την ανάδυση ενός νέου όρου, την Ψηφιακή Διπλωματία. Η ψηφιακή διπλωματία αποτελεί πλέον μια νέα μορφή άσκησης εξωτερικής πολιτικής, ιδίως για τις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις, ώστε να αποτελέσουν σημαντικούς ψηφιακούς δρώντες. Η εν λόγω εργασία επικεντρώνεται στην ανάλυση των αφηγήσεων και των περιεχομένων τους που οι διαφορετικοί δρώντες, τα έθνη και οι διπλωματικοί παράγοντες των τριών Μικρών Ευρωπαϊκών Δυνάμεων – Εσθονίας, Φινλανδίας και Πολωνίας – κατασκευάζουν και προωθούν για τα διεθνή γεγονότα, επιδιώκοντας να καταδείξει ότι η ψηφιακή διπλωματία έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει τη θέση αυτών των δυνάμεων στη διεθνή σκηνή, κατά τη διάρκεια μιας διεθνούς κρίσης. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται, βασίζεται στη συλλογή μηνυμάτων-αφηγημάτων (tweets), βάση των “likes” και συχνών λέξεων-κλειδιών, από τους επίσημους διαδικτυακούς λογαριασμούς των κυβερνητικών αρχών των τριών μικρών δυνάμεων στο Twitter, από τον Φεβρουάριο του 2022 μέχρι και τον Μάρτιο του 2023, με θεματική εστίαση στην Ουκρανική Κρίση και στην Ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Και οι τρεις δυνάμεις επέδειξαν μεγάλη προσοχή στα εν λόγω διεθνή γεγονότα, καθώς διακυβευόνταν ζητήματα ζωτικής και οικονομικής σημασίας. Η ανάλυση πλαισιώνεται από την κατασκευή του πλαισίου των στρατηγικών αφηγήσεων των Miskimmon, O’Loughlin, Roselle και τους πέντε διαδικτυακούς μηχανισμούς της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης της Cassidy που περιγράφουν ποίοι δρώντες και πώς δημιούργησαν το περιεχόμενο των αφηγήσεων, μέσα σε ποίο περιβάλλον το δημιούργησαν, πόσο συχνά επικοινωνούσαν το αφήγημα και τί αποδοχή λάμβανε από τους υπόλοιπους δρώντες. Τα ευρήματα δείχνουν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε περιόδους κρίσης, μπορούν να ενισχύσουν τη διπλωματία των μικρών ευρωπαϊκών δυνάμεων ώστε αυτές να αποτελέσουν σημαντικούς ψηφιακούς δρώντες.

Λέξεις κλειδιά: Δημόσια Διπλωματία, Ψηφιακή Διπλωματία, Στρατηγικό Αφήγημα, Μικρές Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, Εσθονία, Φινλανδία, Πολωνία, Ουκρανική Κρίση

Abstract

With the emergence of emerging new technologies and especially social media, Public Diplomacy needs to be integrated into this new digital world. This diploma thesis examines the transition of public diplomacy in this world and the emergence of a new term, Digital Diplomacy. Digital diplomacy is now a new form of foreign policy, especially for small European powers in order to become important digital actors. This paper focuses on analyzing the narratives and their contents that the different actors, nations, and diplomatic actors of the three Small European Powers – Estonia, Finland, and Poland – construct and promote for international events, seeking to demonstrate that digital diplomacy has the potential to strengthen the position of these forces on the international stage during an international crisis. The methodology used is based on the collection of messages-narratives (tweets), based on "likes" and frequent keywords, from the official online accounts of the government authorities of the three small powers on Twitter from February 2022 until March 2023, with a thematic focus on the Ukrainian Crisis and the Accession of Finland and Sweden to NATO. All three powers paid great attention to these international events, as issues of vital and economic importance were at stake. The analysis is framed by the construction of the framework of the strategic narratives of Miskimmon, O'Loughlin, Roselle and the five online mechanisms of Cassidy's digital diplomatic signaling that describe which actors and how they created the content of the narratives, in what environment they created it, how often they communicated the narrative and what acceptance it received from the other actors. The findings show that social media in times of crisis can enhance the diplomacy of small European powers and be important digital actors.

Keywords: Public Diplomacy, Digital Diplomacy, Strategic Narrative, Small European Powers, Estonia, Finland, Poland, Ukraine Crisis

Εισαγωγή

Το 2016, αρκετά κράτη, αλλά κυρίως η Γαλλία, το Ισραήλ και οι ΗΠΑ, δέχθηκαν τρομοκρατικές επιθέσεις, γεγονός που έθεσε όλη τη διεθνή κοινότητα σε κατάσταση κρίσης. Οι χώρες που βίωσαν τις εν λόγω επιθέσεις, προκειμένου να διαχειριστούν την κρίση που ξέσπασε, αξιοποίησαν τα ψηφιακά κανάλια επικοινωνίας, ώστε να κατασκευάσουν και να προωθήσουν τις δικές τους διαδικτυακές αφηγήσεις με σκοπό να επηρεάσουν τόσο την εγχώρια όσο και την ξένη κοινή γνώμη. Έτσι, οι ισραηλινές κυβερνητικές αρχές (Εικόνα 1), μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα στο Τελ Αβίβ, δημοσίευσαν μηνύματα (tweets) με τα οποία έδειχναν ότι οι αρχές ελέγχουν τα γεγονότα (Pan Manor, 2016).

Εικόνα 1) Tweets Ισραηλινών Αρχών

Επίσης, στις 15 Ιουλίου 2016, η Τουρκία βίωσε μια αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος. Προσπαθώντας να βρέθηκε στην ανάγκη να επικοινωνήσει με το ξένο κοινό μέσω των ψηφιακών μέσων, ώστε να προβάλλει και να διαδώσει την αφήγησή της για την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος. Μέσω των δημοσιεύσεων (tweets) που κοινοποίησε (Εικόνα 2), επιχείρησε να διαμορφώσει την εικόνα μιας δημοκρατικής χώρας που βάλλεται από βίαιες πράξεις (Efe Sevin, 2018).

Εικόνα 2) Tweet Τουρκικών Αρχών

Γίνεται αντιληπτό ότι τα αφηγήματα στην ψηφιακή διπλωματία αποτελούν το βασικό στοιχείο ώστε τόσο τα κράτη όσο και οι μη κυβερνητικοί φορείς να μπορέσουν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη για ζητήματα που τους αφορούν και να καταστήσουν σαφές στο εγχώριο και διεθνή χώρο τις εθνικές τους θέσεις. Επομένως, η μελέτη του ζητήματος των αφηγημάτων στην ψηφιακή διπλωματία καθίσταται αναγκαία.

Εξάλλου, η Διπλωματία έχει αλλάξει σημαντικά στον 21ο αιώνα, ειδικά όπου τα εργαλεία της διπλωματίας εκσυγχρονίζονται, καθιστώντας λιγότερες τις φυσικές επαφές των εκπροσώπων του κράτους στην ενίσχυση των διμερών κρατικών σχέσεων. Πλατφόρμες, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έχουν οφέλη και μη. Σε αυτές, η ζωντανή μετάδοση πληροφοριών και η άμεση λογοδοσία αναμένονται σχεδόν από τους

διπλωμάτες, χωρίς να υπάρχει αρκετό περιθώριο για διαβουλεύσεις με τα κράτη αποστολής. Σύμφωνα με την Kristin Anabel Eggeling,

«ο αντίκτυπος της ψηφιοποίησης στην διπλωματία είναι πολύ βαθύτερος από την δημόσια επικοινωνία ή τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και έχει εισχωρήσει τον τρόπο με το οποίο τα βασικά διπλωματικά καθήκοντα, συμπεριλαμβανομένων των διαπραγματεύσεων, της αναφοράς και της ανταλλαγής πληροφοριών μπλέκονται με εργαλεία και υπηρεσίες» (Kristin Anabel Eggeling, 2023, σελ.1)

Η Δημόσια Διπλωματία με την εμφάνιση των αναδυόμενων νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) χρειάζεται να κάνει το επόμενο βήμα για την εξέλιξή της, προκειμένου να ενταχθεί σε αυτό το νέο ψηφιακό κόσμο. Η μετάβασή της στον κόσμο αυτό οδήγησε και στην ανάδυση ενός νέου όρου, την Ψηφιακή Διπλωματία. Σύμφωνα με τον Corneliu Bjola (2015), οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί έχουν συνειδητοποιήσει πλέον ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν ένα παράγοντα αλλαγής για τον τρόπο με τον οποίο οι διεθνείς σχέσεις μπορούν να επιδιωχθούν. Η ψηφιακή διπλωματία δύναται να αλλάξει τις πρακτικές που αξιοποιούν οι διπλωμάτες ώστε να διαχειριστούν τις πληροφορίες, τη δημόσια διπλωματία, τον σχεδιασμό στρατηγικής, τις διεθνείς διαπραγματεύσεις και τη διαχείριση κρίσεων. Μάλιστα, παρόμοιες απόψεις διατυπώνει και ο Pan Manor (2017, σελ.4-5) λέγοντας ότι *«Ψηφιακή Διπλωματία είναι η αυξανόμενη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης από μια χώρα προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της και να ασκήσει τη Δημόσια Διπλωματία»*. Γίνεται αντιληπτό ότι η ψηφιακή διπλωματία αποτελεί πλέον τη νέα μορφή άσκησης εξωτερικής πολιτικής, η οποία καθίσταται αναγκαία και ζωτικής σημασίας προκειμένου τα κράτη να καταφέρουν να αυξήσουν την ισχύ τους ψηφιακά και να αποτελέσουν σημαντικοί ψηφιακοί δρώντες. Έτσι, τα κράτη, για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της ψηφιακής διπλωματίας, χρειάζεται να αναπτύξουν στρατηγικές αφηγήσεις που καθίστανται ένα μέσο ώστε να οικοδομήσουν ένα κοινό νόημα του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος της διεθνούς πολιτικής, αλλά και να διαμορφώσουν τη συμπεριφορά των εγχώριων και διεθνών παραγόντων. Αποτελούν ένα στρατηγικό πολιτικό εργαλείο, το οποίο συμβάλλει στην ενίσχυση και επέκταση της επιρροής των πολιτικών δρώντων και στην αλλαγή του περιβάλλοντος λόγου στο οποίο δραστηριοποιούνται.

Στόχος της εν λόγω διπλωματικής εργασίας είναι να αναλυθούν οι αφηγήσεις και το περιεχόμενο των αφηγήσεων που οι διαφορετικοί δρώντες, τα έθνη και οι διπλωμάτες των Μικρών Ευρωπαϊκών Κρατών κατασκευάζουν και προωθούν για τα διεθνή γεγονότα στις αρένες των ψηφιακών πλατφορμών, στοχεύοντας στην προσοχή και υποστήριξη της παγκόσμιας και εθνικής κοινής γνώμης. Συγκεκριμένα θα διερευνηθεί η αξιοποίηση της ψηφιακής διπλωματίας για την διάδοση στρατηγικών αφηγημάτων αναλύοντας τις ψηφιακές στρατηγικές που εφαρμόζουν τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις : η Εσθονία, η Φινλανδία και η Πολωνία από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι τις 24 Μαρτίου 2023, εντός δηλαδή του ενός χρόνου που συμπλήρωσε η

Ουκρανική κρίση. Οι συγκεκριμένες τρεις δυνάμεις επιλέχθηκαν γιατί η κάθε μια έχει συμβάλει με το δικό της τρόπο στην εξέλιξη της ψηφιακής διπλωματίας, οι διπλωματικές της ενέργειες έχουν απασχολήσει το διεθνές στερέωμα και η δραστηριότητα και το ενδιαφέρον της για την ρωσοουκρανική σύγκρουση είναι ιδιαίτερο καθώς λόγω αυτής της ρήξης διακυβεύονται ενέργειες ζωτικής στρατηγικής και οικονομικής σημασίας. Για την Εσθονία το πρόβλημα είναι οικονομικό, το οποίο θα ανακύψει από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές κυρώσεις προς την Ρωσία από την οποία εισάγουν πρώτες ύλες οι εσθονικές επιχειρήσεις. Για την Φινλανδία το πρόβλημα είναι στρατηγικό, καθώς ως συνορεύουσα χώρα με την Ρωσία, υπήρχε ο κίνδυνος για επίθεση αφού δεν είχε ενταχθεί στο NATO. Και για την Πολωνία το πρόβλημα είναι στρατηγικό, καθώς και αυτή συνορεύει με την Ρωσία και υπέβασκε ο φόβος για μια πιθανή επίθεση. Και οι τρεις μικρές δυνάμεις επιδιώκουν με τις ενέργειές τους εντός του ψηφιακού κόσμου να υπάρξουν ισότιμες διεθνή δρώντες με τις μεγάλες δυνάμεις.

Η Εσθονία είναι ένα από τα κράτη που έχει βάλει το δικό της λιθαράκι στην εξέλιξη της ψηφιακής διπλωματίας, με το έργο της διασφάλισης της λειτουργίας των κυβερνητικών υπηρεσιών σε περίπτωση κυβερνοεπιθέσεων ή άλλων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Άλλωστε είναι ευρέως γνωστό ότι έχει το παρωνύμιο της ηλεκτρονικής Εσθονίας (e-Estonia), καθώς πολιτικοί και διπλωμάτες ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν την ψηφιακή τεχνολογία για να διαδώσουν καλύτερα την αφήγηση της χώρας τους (Siim Sikkut, 2014). Η Φινλανδία αξιοποίησε την ψηφιακή διπλωματία, όπως φαίνεται με την «εκστρατεία» που έγινε προκειμένου η χώρα να ενταχθεί στο NATO, αλλά και πως η Πρωθυπουργός Sanna Marin προσπαθεί να περάσει μέσω των social media της στο ευρύ κοινό την αφήγηση ότι ο πολιτικός είναι ένας καθημερινός, απλός άνθρωπος που απολαμβάνει τη ζωή (Φιλανδικό ΥΠΕΞ, 2022). Τέλος, η Πολωνία χρησιμοποιεί την ψηφιακή διπλωματία με σκοπό να αυξήσει τη νομιμοποίησή και την ηθική της θέση στο παρόν, μέσω της σωστής εξιστόρησης των γεγονότων που συνέβησαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης που έχτισε η ναζιστική Γερμανία σε πολωνικό έδαφος κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (Pan Manor, 2019).

Η ανάλυση της εργασίας βασίζεται σε δεδομένα που συλλέχθηκαν συστηματικά από τους Twitter λογαριασμούς των Πρωθυπουργών, των Υπουργών Εξωτερικών και Άμυνας και των Προέδρων της Δημοκρατίας των Ευρωπαϊκών κρατών της Εσθονίας, της Φινλανδίας και της Πολωνίας. Τα δεδομένα θα αφορούν ποια θέματα προτίμησε η κάθε χώρα να προβάλλει στα social media της από τον Φεβρουάριο 2022 - που ξεσπάει η ουκρανική κρίση - μέχρι τον Μάρτιο του 2023, όπου εκτυλίσσεται η ουκρανική κρίση. Η εν λόγω περίοδος επιλέχθηκε λόγω της ιδιαίτερης δραστηριότητας που ανέπτυξαν οι μικρές δυνάμεις και τον ρόλο που επιδίωξαν να παίζουν. Σύμφωνα με τους Lucas και Sendak (2023), και οι τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις από τα πρώτα λεπτά της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία δραστηριοποιήθηκαν έντονα – προσφέροντας βοήθεια στους ουκρανούς πρόσφυγες, παρέχοντας στρατιωτική, οικονομική και τεχνολογική βοήθεια – με σκοπό να καταστήσουν την περιοχή της Σκανδιναβίας – Βαλτικής στο μυαλό των συμμάχων ως

μια συνεργατική και ολοκληρωμένη περιοχή της Ευρώπης που κάνει τα περισσότερα ώστε να βοηθήσει τόσο την ίδια όσο και τους συμμάχους της.

Επιπρόσθετα, η παρούσα διπλωματική εργασία χρησιμοποιεί τους πέντε μηχανισμούς – δημιουργία περιεχομένου, κατάσταση αποστολέα, συχνότητα, λήψη κοινού και ισχύς δικτύου στο διαδίκτυο - της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης της Jennifer Cassidy (2018), προκειμένου να αξιολογηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις χρησιμοποιούν πλέον τις πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης στην περίοδο της Ουκρανικής κρίσης. Η εφαρμογή των εν λόγω πέντε μηχανισμών θα βοηθήσει να κατανοήσουμε ποιοι είναι οι δρώντες που επιλέγουν με ποιόν τρόπο θα κατασκευάσουν και θα διαδώσουν το αφήγημα σχετικά τόσο με το ζήτημα της ουκρανικής κρίσης όσο και με άλλα εσωτερικά και διεθνή ζητήματα, ποιος είναι αυτός που αποστέλλει το μήνυμα και με τι συχνότητα προβάλλει και διαδίδει το αφήγημα, ποιος είναι ο αποδέκτης του εν λόγω μηνύματος και πώς το υπόλοιπο διαδικτυακό δίκτυο (οι υπόλοιπες κυβερνητικές και διπλωματικές αρχές) λαμβάνουν και ανταποκρίνονται στο μήνυμα.

Οι βασικοί στόχοι αυτής της εργασίας είναι τέσσερις. Πρώτον, επιδιώκει να διερευνήσει πώς οι μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις χρησιμοποιούν τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες για να συμμετάσχουν στην διαμόρφωση της διεθνούς εξωτερικής πολιτικής και να επιτύχουν τους διπλωματικούς τους στόχους. Δεύτερον, να εξετάσει την αναγκαιότητα δημιουργίας και ύπαρξης ενός ισχυρού και ορθολογικού ψηφιακού στρατηγικού αφηγήματος, το οποίο προσδιορίζεται από την επιρροή και την πειθώ που έχει επιτύχει τόσο στην εγχώρια όσο και στην εξωτερική κοινή γνώμη. Τρίτον, να ερευνηθεί αν οι μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις έχουν την δυνατότητα να διαδραματίσουν κομβικό διεθνή ρόλο στη λήψη αποφάσεων για σημαντικά διεθνή ζητήματα, και αν διαθέτουν την ικανότητα να «μαγνητίσουν» την κοινή γνώμη και να προωθήσουν τα συμφέροντα του διεθνούς συστήματος μέσω του ψηφιακού κόσμου. Τέλος, η έρευνα θα επιχειρήσει να καταδείξει πώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να ενισχύσουν την διπλωματία των μικρών ευρωπαϊκών δυνάμεων, και πώς τα ψηφιακά εργαλεία δύναται να αξιοποιηθούν ώστε να ενισχύσουν τις φωνές και τα συμφέροντα των εν λόγω δυνάμεων.

Επί τη ουσία, η εργασία επικεντρώνεται σε μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις καθώς το ζητούμενο της εν λόγω έρευνας και ανάλυσης είναι κατά πόσο η εξέλιξη της ψηφιακής διπλωματίας μπορεί να ενισχύσει τη θέση αυτών των δυνάμεων στη διεθνή σκηνή κατά τη διάρκεια μιας διεθνούς κρίσης, εν προκειμένου της Ουκρανικής κρίσης.

Μεθοδολογία

Για να αναλύσω τις στρατηγικές ψηφιακής διπλωματίας των τριών μικρών ευρωπαϊκών δυνάμεων (Εσθονία, Φινλανδία, Πολωνία), συνέλεξα και ανέλυσα το περιεχόμενο των μηνυμάτων – αφηγημάτων (tweets) που κοινοποιούνταν από τους επίσημους λογαριασμούς των κυβερνητικών αρχών – Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργό, Υπουργό Εξωτερικών, Υπουργό Άμυνας και Διπλωμάτες – των τριών χωρών αντιστοίχως από τον Φεβρουάριο του 2022 μέχρι τον Μάρτιο του 2023. Η εν λόγω περίοδος συλλογής δεδομένων επιλέχθηκε καθώς εκείνη την χρονική στιγμή είχε ξεσπάσει η ουκρανική κρίση. Στόχος είναι να συλλεχθούν δεδομένα που θα αφορούν ποια άλλα ζητήματα απασχόλησαν τις τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις εκτός από την αντιμετώπιση του πολέμου στην Ουκρανία. Τα δεδομένα λήφθηκαν χρησιμοποιώντας το Twitter advanced search και προέκυψε ότι στην διάρκεια εκείνης της περιόδου συνολικά οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας είχαν 2.592 tweets, της Φινλανδίας είχαν 3.043 tweets και της Πολωνίας είχαν 2.163 tweets. Μετέπειτα τα tweets που συλλέχθηκαν, καταχωρήθηκαν, επιλέχθηκαν και ταξινομήθηκαν στο πρόγραμμα λογιστικών φύλλων Excel ανάλογα με τα θέματα που αναλύονται στην παρούσα εργασία (Ουκρανική κρίση, Ένταξη Φινλανδίας και Σουηδίας στο NATO). Σύμφωνα με το σκοπό της έρευνας, ερευνήθηκαν συνολικά 2.347 tweets που αφορούσαν τα εξεταζόμενα θέματα. Επιπλέον, τα tweets που απεικονίζονται στην εν λόγω εργασία επιλέχθηκαν σύμφωνα με τα “likes” που έχουν λάβει για το περιεχόμενο που διαδίδουν, έχοντας ως βάση το κριτήριο της μεγαλύτερης αποδοχής που συναρτάται με την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην επικοινωνία και σύμφωνα με τους πιο συχνούς όρους και λέξεις – κλειδιών που χρησιμοποιούσαν οι κυβερνητικοί χρήστες για τα ζητήματα τις εξεταζόμενης χρονικής περιόδου.

Προκειμένου να αναλυθούν τα δεδομένα χρησιμοποίησα το λογισμικό SPSS-25, ώστε να αξιοποιηθούν οι μέθοδοι της περιγραφικής στατιστικής (συχνότητα, μέσος όρος) που αποτελούν το επιστημονικό εργαλείο για τη συγκέντρωση, ταξινόμηση και παρουσίαση του μεγάλου όγκου πρωτογενών δεδομένων σε εύληπτη μορφή, κάτι που δεν μπορεί να εξεταστεί χειροκίνητα (Τσάντας, Μουσιδής, Μπαγιάτης & Χατζηπαντελής, 1999) . Ακολουθήθηκε η διαδικασία «Frequencies» προκειμένου να διερευνήσουμε πόσες φορές τα εν λόγω ζητήματα κοινοποιούνταν από τις κυβερνητικές αρχές (συχνότητα) και η διαδικασία «Means» ώστε να υπολογιστούν οι μέσοι όροι ανάρτησης tweets που πραγματοποίησαν οι κυβερνητικές αρχές κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Σύμφωνα με τις δύο διαδικασίες προέκυψαν διαγράμματα, τα οποία βοήθησαν στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την επικοινωνία αφηγημάτων σε περιόδους κρίσεων.

Διάρθρωση της Μελέτης

Αναλυτικά, η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή δομεείται ως ακολούθως :

Αρχικά παρουσιάζεται το πρώτο μέρος της εργασίας που αποτελεί το Θεωρητικό κομμάτι. Στην Ενότητα 1 αναλύονται οι βασικές έννοιες της Δημόσιας Διπλωματίας και της Ψηφιακής Διπλωματίας, απαραίτητες για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας και την κατανόηση του θεωρητικού πλαισίου αυτού του επιστημονικού πεδίου. Για να αντιληφθούμε καλύτερα το περιεχόμενο και τους στόχους της ψηφιακής διπλωματίας θα προχωρήσουμε σε μία διεξοδική ανάλυση περιπτώσεων χρήσης ψηφιακής διπλωματίας κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης Covid-19.

Στην Ενότητα 2 πραγματοποιείται μια διεξοδική ανάλυση του όρου Στρατηγική Αφήγηση και η στενή σχέση του με την Ήπια Ισχύ. Επιπλέον, ερευνάται το πλαίσιο κατασκευής μιας στρατηγικής αφήγησης εντός του ψηφιακού χώρου. Στην Ενότητα 3 αναλύεται πιο συγκεκριμένα η δημιουργία στρατηγικής αφήγησης στη διάρκεια μιας κρίσης. Αναπτύσσεται η εφαρμογή της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης από την πλευρά των ουκρανικών κυβερνητικών αρχών κατά την διάρκεια της Ουκρανικής Κρίσης. Το θεωρητικό κομμάτι ολοκληρώνεται με την Ενότητα 4 που παρουσιάζει την σύνδεση της ψηφιακής διπλωματίας με τις Μικρές Ευρωπαϊκές Δυνάμεις. Στην ενότητα αυτή ερευνάται η μετεξέλιξη των ίδιων των μικρών δυνάμεων εντός του ψηφιακού κόσμου, η οποία μπορεί να τους βοηθήσει στην αύξηση της διπλωματικής τους επιρροής.

Εν συνεχεία, παρουσιάζεται το δεύτερο μέρος της εργασίας που αποτελεί τη Μελέτη Περιπτώσεων. Σε αυτό το μέρος ερευνώνται μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις – η Εσθονία, η Φινλανδία και η Πολωνία – που αξιοποιούν την ψηφιακή στρατηγική προκειμένου να παρουσιάσουν την αφήγηση της εξωτερικής τους πολιτικής και διαδραματίσουν έναν κομβικό ρόλο στα διεθνή γεγονότα. Στην Ενότητα 1 παρουσιάζεται η ψηφιακή στρατηγική που χρησιμοποιεί η Εσθονία στα ζητήματα της Ουκρανικής κρίσης και της ένταξης της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Στην Ενότητα 2 αναλύονται τα ψηφιακά στρατηγικά αφηγήματα της Φινλανδίας για την Ουκρανική κρίση και της ένταξη της ίδιας στο NATO. Τέλος, στην Ενότητα 3 ερευνάται το στρατηγικά αφηγήματα που προβάλλει η Πολωνία στον ψηφιακό κόσμο σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Μέρος Α΄ - Θεωρητικό Πλαίσιο

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Κατά την είσοδο στον 21^ο αιώνα, οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις, που ορίζονται ως οι νέοι συντελεστές ισχύος, και τα νέα μέσα διάδοσης πληροφοριών έχουν οδηγήσει στην εμφάνιση μιας νέας μορφής διπλωματίας – της ψηφιακής διπλωματίας, καθώς η αναπτυσσόμενη τεχνολογία δημιουργεί νέες επιδεξιότητες μεταβάλλοντας τις επιχειρήσεις του διεθνούς συστήματος – όπως τον πόλεμο, την διπλωματία, το εμπόριο, την πληροφόρηση, την επικοινωνία και την οικονομία (Charles Weiss, 2015). Σύμφωνα με τους Hedling και Bremberg (2021, σελ.2), *«Η ψηφιακή διπλωματία είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται στο πώς το Διαδίκτυο, τα ψηφιακά εργαλεία, τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ο τομέας της τεχνολογίας έχουν επηρεάσει ή ακόμα και μεταμορφώσει τη διπλωματία»*.

Τα κράτη χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία για την επιδίωξη των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής, για να διαμορφώσουν την εικόνα και τη φήμη τους στο εξωτερικό και να επηρεάζουν τη διεθνή κοινή γνώμη στην εποχή της πληροφορικής επανάστασης, όπου οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε διευρυμένο όγκο πληροφοριών.

Αρκετοί ερευνητές – αναλυτές (Ian Manor, Corneliu Bjola, Elsa Hedling, Niklas Bremberg, Olubukola Adesina) έχουν διατυπώσει την άποψη ότι η ψηφιακή διπλωματία αποτελεί κομβικό μέρος της δημόσιας διπλωματίας. Ιδιαίτερα, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 με τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η δημόσια διπλωματία αναγκάστηκε να εισέλθει σε ένα νέο κόσμο, στον κόσμο της τεχνολογίας και του διαδικτύου. Με τη πάροδο του χρόνου και τις τεχνολογικές καινοτομίες, εμφανίστηκε η δημόσια διπλωματία 2.0 η οποία αποτελεί μια νέα προσέγγιση στην επικοινωνία, μια προσέγγιση που γίνεται πολύ πιο εύκολη λόγω της εμφάνισης του Web 2.0, ή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των τεχνολογιών (Glassman, 2008).

Η γρήγορη εξέλιξη και ανάπτυξη του ψηφιακού κόσμου έχει οδηγήσει την δημόσια διπλωματία των κρατών να προσθέσουν τα ψηφιακά εργαλεία στην φαρέτρα τους. Με αυτή την προσθήκη δημιουργήθηκε και η Ψηφιακή Διπλωματία, η οποία μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στα κράτη να επικοινωνήσουν άμεσα, εύκολα και στοχευμένα το αφήγημά τους στη διεθνή κοινή γνώμη.

Στην παρούσα ενότητα θα διερευνηθούν οι διάφορες απόψεις ερευνητών – αναλυτών σχετικά με την εξέλιξη της δημόσιας διπλωματίας σε ψηφιακή διπλωματία κατά την πάροδο του χρόνου. Παράλληλα, θα αναλυθεί η αναγκαιότητα της ύπαρξης και της γρήγορης υιοθέτησης της ψηφιακής διπλωματίας τόσο από τα κράτη όσο και από τους κρατικούς αξιωματούχους. Η εν λόγω ανάλυση θα γίνει μέσω παρουσίασης και ερμηνείας της ψηφιακής δράσης κρατικών δρώντων που έχει λάβει χώρα εντός των κοινωνικών δικτύων και ψηφιακών πλατφορμών τόσο κατά τη διάρκεια σημαντικών διεθνών ζητημάτων όσο και κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19.

1.1 Δημόσια Διπλωματία

Η Δημόσια Διπλωματία έχει μια προϊστορία που χρονολογείται από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Στα μέσα της δεκαετίας του '60 και πιο συγκεκριμένα το 1965, ο όρος απέκτησε νέο νόημα όταν ο Edmund Gullion, Αμερικανός Διπλωμάτης, επινόησε τη δημόσια διπλωματία για να περιγράψει την επιρροή των δημόσιων θέσεων στη διαμόρφωση και εκτέλεση των εξωτερικών πολιτικών. Σύμφωνα με τον Gullion,

«η δημόσια διπλωματία περιλαμβάνει διαστάσεις των διεθνών σχέσεων πέρα από την παραδοσιακή διπλωματία, την καλλιέργεια της κοινής γνώμης από τις κυβερνήσεις σε άλλες χώρες, την αλληλεπίδραση των ιδιωτικών ομάδων και συμφερόντων σε μια χώρα με μια άλλη, την αναφορά των εξωτερικών υποθέσεων και ο αντίκτυπός της στην πολιτική, την επικοινωνία μεταξύ εκείνων των οποίων η δουλεία είναι η επικοινωνία – όπως οι διπλωμάτες και οι ξένοι ανταποκριτές – και την διαδικασία των διαπολιτισμικών επικοινωνιών» (παράθεση σε Snow&Taylor, 2008, σελ.19)

Η καθιέρωση του όρου χρονολογείται από την ακμή του Ψυχρού Πολέμου. Ωστόσο, κατά την πάροδο του χρόνου αρκετοί ερευνητές έχουν δώσει μια διαφορετική ερμηνεία για τη δημόσια διπλωματία.

Σύμφωνα με τον Nicholas J. Cull (2008, σελ.31), *«η δημόσια διπλωματία είναι η προσπάθεια ενός διεθνούς δρώντα να ασκεί την εξωτερική του πολιτική ερχόμενος σε επαφή με ξένα κοινά»*. Επίσης, έγραψε ότι κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η δημόσια διπλωματία είχε πέντε βασικά στοιχεία : ακρόαση, υπεράσπιση, πολιτιστική διπλωματία, διπλωματία ανταλλαγής και διεθνή μετάδοση. Έτσι, βάσει αυτών των πέντε στοιχείων, η δημόσια διπλωματία στην διάρκεια εκείνης της εποχής χαρακτηριζόταν σε μεγάλο βαθμό από μια διαδικασία από πάνω προς τα κάτω (top – down), όπου οι κυβερνήσεις μετέδιδαν πληροφορίες στο ξένο κοινό χρησιμοποιώντας μέσα όπως το ραδιόφωνο, τις εκθέσεις και τις βιβλιοθήκες.

Ωστόσο, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, κυριάρχησε η άποψη ότι η δημόσια διπλωματία είχε εισέλθει σε μια νέα φάση. Σύμφωνα με τον Bruce Gregory (2011,

σελ.353), η δημόσια διπλωματία ορίζεται «ως ένα εργαλείο των κρατών και των μη κρατικών δρώντων, το οποίο συμβάλλει στην κατανόηση της κουλτούρας και της συμπεριφοράς και σε ένα δεύτερο επίπεδο δομεί και διαχειρίζεται σχέσεις, επηρεάζει τον τρόπο σκέψης και ρυθμίζει τις δράσεις προς όφελος των δρώντων». Ο εν λόγω ορισμός προέκυψε καθώς οι άνθρωποι άρχισαν να συνδέονται μεταξύ τους σε διεθνή δίκτυα με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών.

Μετά, όμως, από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 με τις τρομοκρατικές επιθέσεις που συνέβησαν στην Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον από τους Ισλαμιστές εξτρεμιστές, η εξέλιξη της δημόσιας διπλωματίας εισήχθη σε ένα νέο δρόμο. Σύμφωνα με τον Eytan Gilboa (2008), η δημόσια διπλωματία επηρεάστηκε από τρεις αλληλένδετες επαναστάσεις – τη μαζική επικοινωνία, την πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις. Οι εν λόγω επαναστάσεις έφεραν στο προσκήνιο το Διαδίκτυο και τα παγκόσμια ειδησεογραφικά δίκτυα, τα οποία ξεκίνησαν να μεταδίδουν συχνά, ζωντανά και σχεδόν κάθε μέρα κάθε σημαντική εξέλιξη σχετικά με τα παγκόσμια γεγονότα ανά τον κόσμο. Ενώ παράλληλα στην πολιτική, οι επαναστάσεις αφορούσαν την μεταμόρφωση των κοινωνιών με την αυξανόμενη μαζική συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες. Ως προς τις διεθνείς σχέσεις, η επανάσταση που συνέβη σχετιζόταν με την μεταμόρφωση των στόχων και των μέσων της εξωτερικής πολιτικής. «*Η ευνοϊκή εικόνα και η φήμη, που επιτυγχάνονταν μέσω της έλξης και της πειθούς, είχαν καταστεί πιο σημαντικά στοιχεία από την επικράτεια, την πρόσβαση και τις πρώτες ύλες, που παραδοσιακά αποκτώνται μέσω στρατιωτικών και οικονομικών μέτρων*» (Gilboa, 2008, σελ.56).

Επιπρόσθετα, το 2005, ο Jan Melissen στην έρευνα του με τίτλο «The New Public Diplomacy» υποστήριξε ότι η προπαγάνδα και η δημόσια διπλωματία είναι παρόμοιες ως προς τους στόχους τους, καθώς αποσκοπούν στο να αλλάξουν αυτό που σκέφτονται οι άνθρωποι. Ωστόσο, η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η δημόσια διπλωματία ακούει επίσης τους ανθρώπους τι έχουν να πουν. Στην ουσία η δημόσια διπλωματία είναι μια μορφή αμφίδρομης επικοινωνίας.

Τα τελευταία χρόνια, όμως, η δημόσια διπλωματία εξαιτίας των καινοτομιών στην τεχνολογία (Web 4.0 – ανάπτυξη και εξέλιξη της Τεχνητής Νοημοσύνης, Artificial Intelligence) έχει εισέλθει σε ένα καινούργιο κόσμο μετάδοσης επικοινωνίας και άσκησης πολιτικής. Πλέον, οι αναρτήσεις σε blogs, τα pod casts, το Facebook, το Twitter, το Instagram και άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο έχουν γίνει επίσημα εργαλεία της δημόσιας διπλωματίας. Έτσι, επικράτησε ο όρος Δημόσια Διπλωματία 2.0 (Public Diplomacy 2.0). Η στρατηγική της δημόσιας διπλωματίας 2.0 χαρακτηρίζεται από πιο διαφοροποιημένες αντιδραστικές και προληπτικές στρατηγικές προσέγγισης που λαμβάνουν υπόψη τρεις ευρείες και αλληλένδετες εξελίξεις στα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης και δίκτυα επικοινωνίας: 1) η τεχνολογική σύγκλιση των δικτύων επικοινωνίας, 2) τα σχετικά προβλήματα παράδοσης και προβολής πληροφοριών και 3) η ενσωμάτωση συμμετοχικών και συνεργατικών μοντέλων αλληλεπίδρασης (Arsenault, 2009).

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παρακάμπτοντας τα εθνικά σύνορα και τους «παρατηρητικούς» ελέγχους του παρελθόντος, ήταν το τέλειο μέσο για την υλοποίηση πρωτοβουλιών Νέας Δημόσιας Διπλωματίας. Τα δίκτυα Web 2.0, 3.0, 4.0 επιτρέπουν τη μετάδοση των απόψεων του κοινού σε κρατικούς παίκτες ή μη κρατικούς φορείς μέσω των blogs, των tweets και των αναρτήσεων. Αυτή η διαδραστικότητα έχει ενθαρρύνει έναν μεγαλύτερο διάλογο μεταξύ ενός ευρύτερου φάσματος παραγόντων για την πραγματοποίηση ακρόασης, υπεράσπισης των πολιτών και πολιτιστικών πρακτικών. Επιπλέον, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν συνεχή ροή ειδήσεων σε πραγματικό χρόνο μέσω Twitter, ενώ παράλληλα δημιουργούν εναλλακτικές πλατφόρμες για τη διανομή διεθνών εκπομπών. Όπως έχει σημειώσει ο Philip Seib, «*οι χαλαρές διαδικασίες της διπλωματίας έχουν αντικατασταθεί από στιγμιαίες απαιτήσεις στις οποίες η κάλυψη των γεγονότων από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καθόρισε τον νέο ρυθμό και την εμβέλεια της ροής πληροφοριών*» (Seib, 2012, 87).

Ακόμη και ο Joseph S. Nye σημείωσε ότι :

«Το Διαδίκτυο δημιουργεί ένα σύστημα στο οποίο η εξουσία στις πληροφορίες είναι πολύ ευρύτερα κατανομημένη. ... Αυτό σημαίνει ότι η εξωτερική πολιτική δεν θα είναι η αποκλειστική επαρχία των κυβερνήσεων. Τόσο τα άτομα όσο και οι ιδιωτικοί οργανισμοί, εδώ και στο εξωτερικό, θα έχουν την εξουσία να διαδραματίζουν άμεσο ρόλο στην παγκόσμια πολιτική. Η διάδοση των πληροφοριών θα σημαίνει ότι η εξουσία θα κατανομηθεί ευρύτερα και τα άτυπα δίκτυα θα υπονομεύσουν το μονοπώλιο της παραδοσιακής γραφειοκρατίας» (Nye, 2002, σελ.61)

Ενώ, ο Marcus Holmes υποστήριξε ότι :

«Η ψηφιοποίηση της δημόσιας διπλωματίας μπορεί να επηρεαστεί από δύο τύπους αλλαγής. Η πρώτη είναι σταδιακή, εσωτερική και εκ των κάτω προς τα πάνω αλλαγή στην οποία η υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών από διπλωμάτες και πρεσβείες επηρεάζει τελικά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από το Υπουργείο Εξωτερικών. Αντιθέτως, η δεύτερη είναι απότομη, εξωτερική, από πάνω προς τα κάτω αλλαγή που προκαλείται από εξωγενείς παράγοντες» (Holmes, 2015, σελ.13)

Έπειτα από την παρουσίαση των διαφορετικών απόψεων των αναλυτών για τη δημόσια διπλωματία, γίνεται αντιληπτό ότι η εν λόγω μορφή διπλωματίας κινείται εντός δύο διαδικασιών, είτε μέσα στην “top – down” διαδικασία είτε μέσα στην “bottom – up” διαδικασία.

Στην από πάνω προς τα κάτω (top – down) διαδικασία (Nicholas J. Cull, Bruce Gregory, Jan Melissen), κύριο μέλημα της δημόσιας διπλωματίας είναι να ασκηθεί από τους κρατικούς δρώντες έχοντας ως στόχο τον επηρεασμό και τον τρόπο σκέψης της κοινής γνώμης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η χρήση της δημόσιας

διπλωματίας, μέσω της έλξης και της πειθούς, αποσκοπεί στην άσκηση μιας επιτυχούς εξωτερικής πολιτικής προκειμένου να χειραγωγηθούν τα κοινά και να ασπαστούν το αφήγημα που επιθυμούν οι κρατικοί δρώντες.

Από την άλλη πλευρά, στην από κάτω προς τα πάνω (bottom – up) διαδικασία (Philip Seib, Joseph S. Nye, Amelia Arsenault), η δημόσια διπλωματία δεν ασκείται από τους κυβερνώντες αλλά από την κοινωνία των πολιτών – τους μη κρατικούς δρώντες. Χάρη της εξέλιξης και της ανάπτυξης των τεχνολογιών και του ψηφιακού κόσμου, οι μη κρατικοί δρώντες έχουν πλέον τη δυνατότητα να ασκούν οι ίδιοι τους δημόσια διπλωματία και να διαμορφώνουν το πλαίσιο της παγκόσμιας πολιτικής. Μέσω των κοινωνικών μέσων δικτύωσης η κοινωνία των πολιτών έχει την ευκαιρία να κατασκευάσει η ίδια το αφήγημα της εξωτερικής πολιτικής που επιθυμεί για την χώρα της και αυτό να υιοθετηθεί από τους κρατικούς δρώντες (Kadir Jun Ayhan, 2020). Εν παραδείγματι το 2022, ο Τούρκος Πρόεδρος από το βήμα της 77^{ης} Γενικής Συνέλευση του ΟΗΕ έδειξε φωτογραφίες με νεκρά παιδιά στο Αιγαίο, καθώς η ελληνική ακτοφυλακή βύθισε τις βάρκες τους – όπως ισχυρίστηκε (Euronews, 2022). Η εν λόγω φωτογραφίες προβλήθηκαν και διαδόθηκαν για πρώτη φορά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την τουρκική κοινή γνώμη έχοντας ως στόχο να διαμορφώσουν το αφήγημα ότι η Τουρκία δεν είναι η χώρα που εργαλειοποιεί τους πρόσφυγες και τους εκδιώχνει από την επικράτειά της, αλλά η Ελλάδα είναι αυτή που διαπράττει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Οι τουρκικές κυβερνητικές αρχές υιοθέτησαν το εν λόγω αφήγημα εξωτερικής πολιτικής και άρχισαν να το επικοινωνούν.

Επομένως, αντιλαμβανόμαστε ότι πέρα από τις τρεις παραδοσιακές μορφές ισχύος – στρατιωτική, οικονομική και πολιτική -, έχει αναδυθεί και μια τέταρτη, αυτή της πληροφορίας ή του επηρεασμού αντιλήψεων. Η δημόσια διπλωματία, ως μια νεωτεριστική μέθοδος προσέγγισης της εξωτερικής πολιτικής, αρνείται να εστιάσει στις στρατηγικές εξαναγκασμού και πειθαναγκασμού του παρελθόντος (όπως υποστηρίζουν κάποιοι) και πλέον βασίζεται στην πειθώ, τη διαπραγμάτευση, τον διάλογο και τη δικτύωση. Έχοντας εισέλθει πλέον στον αναπτυγμένο κόσμο της ψηφιακής τεχνολογίας και επικοινωνίας, η δημόσια διπλωματία οφείλει να εξελιχθεί και να γίνει αναπόσπαστο στοιχείο του ψηφιακού κόσμου.

1.2 Ψηφιακή Διπλωματία

Με την μετάβαση στην τεχνολογική εποχή και την ατέρμονη ανάπτυξη, εξέλιξη και χρήση των τεχνολογιών, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς αναγκάστηκαν να εισέλθουν και αυτοί στον ψηφιακό κόσμο. Χρειαζόταν, πλέον, να μάθουν με ποιόν τρόπο να αξιοποιούν ορθολογικά αυτή τη νέα ψηφιακή πραγματικότητα. Από αυτή τη διαδικασία μάθησης δεν γινόταν να εκλείψει η Δημόσια Διπλωματία και η Εξωτερική Πολιτική. Πλέον, η παραδοσιακή διπλωματία του Συνεδρίου της Βιέννης, όπου ομοϊδεάτες, αριστοκράτες ευρωπαίοι συγκεντρώνονταν για να διαπραγματευτούν στα

πλουσιοπάροχα συμπόσια και στις παραδοσιακές κονταρομαχίες, αντικαταστάθηκε από τη νέα διπλωματία με τους διπλωμάτες να έχουν διαφορετικές απόψεις επί των διεθνών ζητημάτων, να προέρχονται από όλα τα πλάτη και μήκη του κόσμου και να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες για διαπραγματεύσεις (Manor, 2019, σελ.2-3). Η εν λόγω μεταβολή συνέβη καθώς τα κράτη συνειδητοποίησαν ακόμη περισσότερο ότι, εξαιτίας της ευκολίας που παρέχουν τα τεχνολογικά μέσα για άμεσες διεθνείς συζητήσεις, η διπλωματία δεν είναι πλέον μυστική, ότι οι διπλωμάτες δεν είναι πλέον κρυφοί από τα μάτια του κοινού και ότι οι συνθήκες θα πρέπει να επικυρωθούν από την κοινή γνώμη.

Όπως αναφέρει και ο Ian Manor (2019), πλέον οι διαφορετικοί δρώντες, τα έθνη και οι διπλωμάτες προωθούν τις αφηγήσεις τους για τα παγκόσμια γεγονότα στις αρένες των ψηφιακών πλατφορμών – Twitter, Instagram, Facebook – στοχεύοντας στην προσοχή και υποστήριξη της κοινής γνώμης.

Το 2017 συμπληρώθηκε μια δεκαετία από την έλευση της Ψηφιακής Διπλωματίας. Η όλη διαδικασία είχε ξεκινήσει σαν ένα πείραμα από επιλεγμένα υπουργεία εξωτερικών και διπλωματικούς πρωτοπόρους, το οποίο εν τέλη έγινε συνήθης πρακτική για τους διπλωματικούς θεσμούς σε όλο τον κόσμο. Τα πρώιμα παραδείγματα ψηφιακής διπλωματίας περιλαμβάνουν την εικονική πρεσβεία της Σουηδίας στον δημοφιλή εικονικό κόσμο Second Life (Εικόνα 3), που ξεκίνησε το 2007, και τη δημιουργία μιας ομάδας ψηφιακής προσέγγισης των ΗΠΑ το 2006 (Manor, 2018, σελ.3).

Εικόνα 3) Εικονική Πρεσβεία της Σουηδίας

Την τελευταία δεκαετία, η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στη δημόσια διπλωματία έχει γίνει ολοένα και πιο έντονη. Αυτό έχει συμβεί λόγω 1) της ασάφειας που επικρατεί εντός των εγχώριων και ξένων εκλογικών περιφερειών, όπου οι πολίτες συχνά βρίσκονται σε μια σύγχυση με το τι πραγματικά συμβαίνει στην διεθνή κοινότητα καθώς το κάθε κράτος προωθεί τη δική του αφήγηση, 2) της έντονης εμφάνισης της παγκοσμιοποιημένης δημόσιας διπλωματίας, 3) της ανάγκης

σχολιασμού των γεγονότων σε πραγματικό χρόνο και 4) της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την ανακοίνωση εξελίξεων στις διαπραγματεύσεις (Manor, 2019, σελ.10).

Επίσης, και ο Corneliu Bjola (2019) στην έρευνα του έχει διατυπώσει παρόμοιες απόψεις με τον Manor σχετικά με την ψηφιοποίηση της δημόσιας διπλωματίας, λέγοντας ότι η άφιξη των ψηφιακών τεχνολογιών έχει εμποτίσει τη δημόσια σφαίρα στην οποία λειτουργεί η διπλωματία με ένα σύνολο νέων στοιχείων που έχουν ήδη αρχίσει να αναδιαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνει χώρα η δημόσια εμπλοκή.

Υποστηρίζει ότι :

«οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διευκόλυνση ή την παρεμπόδιση του διπλωματικού παιχνιδιού δύο επιπέδων, στο οποίο συχνά συγκρούεται η εθνική και η διεθνής πολιτική. Για παράδειγμα, τα θεσμικά όργανα της εξωτερικής πολιτικής έχουν τη δυνατότητα πλέον να χρησιμοποιούν ψηφιακές πλατφόρμες για να επικοινωνούν με τους πολίτες τους προκειμένου να λαμβάνουν δημόσια υποστήριξη για διπλωματικές συνθήκες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να μεταφραστούν σε πολιτική υποστήριξη» (Bjola, 2019, σελ. 5)

Η εν λόγω τακτική εφαρμόστηκε, το 2015, από τον τότε Αμερικανό Πρόεδρο Obama, ο οποίος χρησιμοποίησε το Twitter (Εικόνα 4) για να αλληλοεπιδράσει με τον αμερικανικό λαό και να συγκεντρώσει την υποστήριξη για την πυρηνική συμφωνία του Ιράν, με αποτέλεσμα να εγκριθεί η Συμφωνία από το Κογκρέσο (Bjola & Manor, 2018).

Εικόνα 4) Tweets Προέδρου Obama

Μια παρόμοια άποψη με την παραπάνω του Bjola εξέφρασε και ο Manor το 2022 (Manor, 2022). Ο Manor υποστήριξε ότι η ψηφιοποίηση είναι μια διαδικασία δύο σταδίων που ξεκινά με την αντιδραστική ψηφιοποίηση (reactive digitalization) και προχωρά στην προδραστική ψηφιοποίηση (proactive digitalization). Η αντιδραστική ψηφιοποίηση είναι μια αναγκαστική διαδικασία κατά την οποία τα γεγονότα απαιτούν τη χρήση νέων τεχνολογιών από τους διπλωμάτες προκειμένου να υπάρξει μια αντίδραση προς τα εξωτερικά πλήγματα. Ένα τέτοιο πλήγμα ήταν η πανδημία Covid-19, όπου οι διπλωμάτες αναγκάστηκαν να υιοθετήσουν τις πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης ακολουθώντας τους κανόνες για να διατηρήσουν την κοινωνική απόσταση. Αντιθέτως, στην προδραστική ψηφιοποίηση οι διπλωμάτες χρησιμοποιούν στρατηγικά τις ψηφιακές τεχνολογίες προκειμένου να επιτύχουν συγκεκριμένους στόχους εξωτερικής πολιτικής. Ιδιαίτερα, τα Υπουργεία Εξωτερικών ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν διαφορετικές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης για να αλληλεπιδρούν με διαφορετικά κοινά. Έτσι, το Twitter κατέστη ένα μέσο ελίτ προς ελίτ, το οποίο αξιοποιείται για την αλληλεπίδραση με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ενώ το Facebook και το Instagram είναι μέσα ελίτ προς χαμηλότερες κοινωνικές ομάδες που χρησιμοποιείται για την αλληλεπίδραση με ξένους πληθυσμούς (Manor, 2022).

Ένα παράδειγμα προδραστικής ψηφιοποίησης εντοπίζεται στην μελέτη – ανάλυση που έκαναν οι Bjola και Paulauskas το 2019 (παράθεση στο Lithuanian Foreign Policy Review, 2019) για την Λιθουανική Διπλωματία στην ψηφιακή εποχή, όπου η Λιθουανία ως μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη επέκτεινε την ψηφιακή της παρουσία στο δίκτυο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, λειτουργώντας λογαριασμούς σε πολλαπλές πλατφόρμες (Twitter, Facebook, Flickr, LinkedIn, Instagram) και υποστηρίζοντας προσεκτικά σχεδιασμένες στρατηγικές ψηφιακής επικοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, το Υπουργείο Εξωτερικών της Λιθουανίας κατάφερε να διακριθεί ως ένα από τα πιο καινοτόμα μέλη μιας σχετικά μικρής λέσχης ψηφιακών διπλωματικών δυνάμεων. Με αυτή τη στρατηγική της, η Λιθουανία κατάφερε 1) μέσω των λογαριασμών της στο Facebook να έχει απευθείας επικοινωνία με τους Λιθουανούς πολίτες που ζουν στη χώρα και την ευμεγέθη κοινότητα της διασποράς της στο εξωτερικό, 2) μέσω των λογαριασμών της στο Twitter να παρουσιάσει και να διαδώσει τις λιθουανικές διπλωματικές δραστηριότητες και την εξωτερική της πολιτική στο ξένο κοινό και 3) μέσω του λογαριασμού LinkedIn να προσεγγίσει και να αλληλεπιδράσει με ένα πιο εξελιγμένο κοινό που αποτελείται από επαγγελματίες και ειδικούς που αφορά την οικονομική διπλωματία. Παράλληλα, στον ψηφιακό κόσμο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι Πρεσβείες, τα Προξενεία, οι Λιθουανοί διπλωμάτες και Πρέσβεις έχουν δημιουργήσει λογαριασμούς προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν το μήνυμα της λιθουανικής εξωτερικής πολιτικής, αλλά και τις απόψεις σχετικά με τα διεθνή ζητήματα που προκύπτουν ανά τον κόσμο.

Στόχος όλου αυτού του ψηφιακού στρατηγικού εγχειρήματος είναι η συστηματική ενοποίηση όλων των λογαριασμών κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν μαζί ως ένα συνεκτικό δίκτυο, ένα καλά σχεδιασμένο και

αποτελεσματικό «Δίκτυο Δικτύων» (Bjola & Paulauskas, 2019). Ωστόσο, η ψηφιακή διπλωματία δεν έχει μόνο στρατηγική αξία για την επικοινωνία των θέσεων και των συμφερόντων των Υπουργείων Εξωτερικών, αλλά και στρατηγική σημασία ως στοιχείο της πολιτικής δεινότητας.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι οι μικρές και μεσαίες δυνάμεις όπως η Εσθονία (Tammruu & Masso, 2018), η Φινλανδία (Huxley, 2014), η Σουηδία (Anton & Lacatus, 2021), η Ολλανδία (Burgers, 2020), η Πολωνία (Manor, 2019), η Λιθουανία (Bjola & Paulauskas, 2019), το Μεξικό (Secretaria de Relaciones Exteriores, 2016) και το Ισραήλ (Alrantisi & Rahim, 2021) έχουν ενστερνιστεί με ενθουσιασμό την ψηφιακή διπλωματία καθώς επικρατεί η αντίληψη ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να τους βοηθήσουν να αυξήσουν την διπλωματική τους επιρροή σε επίπεδα που διαφορετικά δε θα μπορούσαν να φτάσουν μέσω της παραδοσιακής δημόσιας διπλωματίας. Μέσω των λογαριασμών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα Υπουργεία Εξωτερικών αλληλοεπιδρώντας άμεσα με εκατομμύρια ανθρώπους θα έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν θετικά τις απόψεις του παγκόσμιου κοινού σχετικά με την χώρα προέλευσης και θα μπορούν να αυξήσουν τη διπλωματική θέση της χώρα σε διμερή ή πολυμερή επίπεδα, ακόμη και να υπερβαίνουν το πολιτικό ή οικονομικό τους βάρος.

Εν συνεχεία, και οι Hedling & Bremberg (2021) αναφέρουν ότι τα ψηφιακά μέσα έχουν ξεκινήσει να μεταμορφώνουν τη διπλωματία και να οδηγούμαστε προς την ψηφιακή διπλωματία, η οποία καθίσταται ως μια θεμελιώδης διάσταση της σύγχρονης διεθνούς πολιτικής. Προσθέτουν ότι η ψηφιακή διπλωματία έχει επιφέρει αλλαγές σε επίπεδο υπηρεσίας και στο επάγγελμα του διπλωμάτη αλλά και σε επίπεδο διπλωματικών πρακτικών. Πλέον, η ψηφιακή διπλωματία εξαρτάται από νέες επικοινωνιακές και τεχνικές δεξιότητες που θα πρέπει να κατέχουν οι διπλωμάτες. Οι κώδικες, οι συνήθειες και οι κανόνες της διαδικτυακής επικοινωνίας διαφέρουν σημαντικά από τις επίσημες και άτυπες διπλωματικές επικοινωνίες που λαμβάνουν χώρα κεκλεισμένων των θυρών, με αποτέλεσμα η εκμάθηση της λογικής μορφοποίησης του λογισμικού, η πλοήγηση μεγάλων δεδομένων και η διαχείριση των σχέσεων με τεχνολογικές εταιρείες να έχουν καταστεί νέα καθήκοντα της διπλωματίας. Αυτές οι νέες τεχνικές ανάγκασαν τις διπλωματικές υπηρεσίες να εσωτερικεύσουν σε μεγαλύτερο βαθμό την στρατηγική επικοινωνία και την πιο έντονη εμφάνισή τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Παρόμοιες απόψεις διατύπωσε και η Olubukola Adesina (2017), λέγοντας ότι οι χώρες δεν έχουν την πολυτέλεια να μείνουν πίσω σε αυτήν την εποχή της ψηφιακής διπλωματίας, καθώς μπορούν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από αυτές τις αναδυόμενες διπλωματικές τάσεις. Η ψηφιακή διπλωματία και οι δραστηριότητες του Διαδικτύου στο σύνολό τους μπορούν να βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό στην προβολή των θέσεων εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους σε εγχώριο και ξένο κοινό. Ιδιαίτερα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν στις χώρες περισσότερες πληροφορίες για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, όπως συμβαίνει σε χώρες που έχουν κάποια κοινωνική κρίση. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι σε περιοχές συγκρούσεων

χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να συγκεντρώσουν υποστήριξη, να οργανώσουν διαμαρτυρίες, να επικοινωνήσουν και να ενημερώσουν τον κόσμο για τα γεγονότα στις χώρες τους, ειδικά όπου τα μέσα τους συχνά υπόκεινται σε απενεργοποίηση των κοινωνικών μέσων και λογοκρισία. Για παράδειγμα, το 2020, οι πολίτες της Λευκορωσίας αξιοποιούσαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προβάλλοντας βίντεο και εικόνες για να ενημερώσουν τόσο την εγχώρια όσο και την εξωτερική γνώμη ότι ο Λευκορώσος Πρόεδρος Αλεξάντερ Λουκασένκο είχε νοθεύσει τις εθνικές εκλογές και ότι κατέστειλε με απροκάλυπτη βία τις διαδηλώσεις που έγιναν κατά του καθεστώτος του. Μάλιστα, το 2021, ο Λευκορώσος πρόεδρος ανακοίνωσε ότι «όσοι Λευκορώσοι εγγράφονται σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης που οι αρχές τα κρίνουν “εξτρεμιστικά” θα αντιμετωπίζουν κάθειρξη έως και επτά χρόνια» (ΕΘΝΟΣ, 2021). Στόχος ήταν να ελέγχεται η πληροφόρηση που διαδίδεται και ο τρόπος με τον οποίο προβάλλεται. Ωστόσο, υπάρχει και ο φόβος μήπως η χρήση και η εξάρτηση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γίνει το μοναδικό εργαλείο της διπλωματίας, αλλά οι ευκαιρίες φαίνεται να επισκιάζουν τις προκλήσεις.

Εν κατακλείδι, οι ασκούντες ψηφιακή διπλωματία πρέπει να κατανοήσουν το εύρος του ψηφιακού κόσμου και να βρίσκονται σε εγρήγορση για νέα νοήματα σε περιβάλλοντα πλούσια σε πληροφορίες. Αυτά τα νέα περιβάλλοντα αναδύθηκαν με το ξέσπασμα της πανδημίας του Covid-19 αλλά και με την ταχύτατη εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης.

1.3 Η επιρροή της πανδημίας Covid-19 στην Ψηφιακή Διπλωματία

Το 2019, με την εμφάνιση και την εξάπλωση της πανδημίας Covid-19, η επικοινωνιακή πρακτική μεταξύ των λαών αναγκάστηκε να μεταβληθεί γιατί πλέον η κοινωνική – φυσική συνύπαρξη απαγορευόταν για υγειονομικούς λόγους. Το αποτέλεσμα ήταν η ανθρωπότητα να κατευθυνθεί, σχεδόν αποκλειστικά, στο διαδίκτυο και στην ψηφιακή επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Από την εν λόγω μεταβολή δεν γινόταν να εκλείπει και η μεταμόρφωση της διπλωματίας. Ήταν αναμενόμενο να επηρεαστεί σε έντονο βαθμό και να αναγκαστεί να εισαχθεί με μεγαλύτερη ταχύτητα στον ψηφιακό κόσμο. Το ψηφιακό στοιχείο είχε υποτιμηθεί στο παρελθόν, αλλά η κρίση της πανδημίας επιβεβαίωσε την αναγκαία χρησιμότητά του.

Η άφιξη της πανδημίας Covid-19 αιφνιδίασε τους ηγέτες παγκοσμίως αλλά και διπλωμάτες λόγω της καινοτομίας της κατάστασης που χρειαζόταν να αντιμετωπίσουν και λόγω της ταχύτητας με την οποία η πανδημία ταξίδεψε σε όλον τον κόσμο. Ιδιαίτερα, οι διπλωματικές αρχές δεν γνώριζαν με ποιον άλλον τρόπο δύναται να πραγματοποιηθούν οι διπλωματικές πρακτικές πέρα από την παραδοσιακή πρόσωπο με πρόσωπο πρακτική. Το εν λόγω ζήτημα το είχαν διαπιστώσει ήδη από το 2016 οι Melissen και Caesar-Gordon (σελ.4) υποστηρίζοντας ότι :

«Οι προξενικές υπηρεσίες και διπλωμάτες έπρεπε να μάθουν πώς να προσεγγίσουν ένα αυξανόμενο μέρος της πελατειακής τους βάσης μέσω ενεργών διαδικτυακών μηνυμάτων. Τέτοια μηνύματα μπορεί να έχουν προληπτικό χαρακτήρα, όπως η πρόβλεψη μεγάλων γεγονότων όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες ή τα τακτικά μαζικά ταξίδια σε ξένους προορισμούς, είτε να αντιδρούν σε συγκεκριμένες καταστάσεις κρίσης»

Έτσι, δημιουργήθηκε μια κατάσταση όπου η ψηφιακή διπλωματία βοήθησε και συνεχίζει να βοηθάει τα κράτη να προβάλουν τις εξωτερικές τους πολιτικές στο εγχώριο και ξένο κοινό. Σε σύντομο χρονικό διάστημα, η διπλωματία μεταμορφώθηκε και έγινε πραγματικά ψηφιακή. Μέσα σε λίγες μέρες, οι περισσότερες διπλωματικές δραστηριότητες μεταφέρθηκαν στο Διαδίκτυο, με τους ηγέτες να αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλον μέσω των αντίστοιχων οθονών του υπολογιστή τους.

Σύμφωνα και με την ανάλυση του Corneliu Bjola (2021), ο Covid-19 αφινιδίασε τους διπλωμάτες, καθώς έπρεπε να φύγουν από την λογική της άσκησης της παραδοσιακής διπλωματίας και να εισαχθούν στην άσκηση μια διπλωματίας μέσω του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών. Τα Υπουργεία Εξωτερικών και οι διπλωμάτες είχαν ένα δύσκολο έργο να επιτελέσουν και να συντονίσουν, καθώς χρειαζόταν συνεχώς να αναφέρουν τις δραστηριότητές, να αντιμετωπίζουν την παραπληροφόρηση – που είχε εξαπλωθεί έντονα κατά την χρονική περίοδο της πανδημίας – και να διαψεύδουν τις αμφιβολίες των λαών τους.

Η εκτενής χρήση των ψηφιακών καναλιών – Twitter, Facebook, Instagram – από τις πρεσβείες και τα προξενεία των χωρών κατέστη αναγκαία προκειμένου να επικοινωνήσουν τόσο μεταξύ τους όσο και με τους πολίτες τους. Μέσω αυτών των καναλιών, γινόταν προσπάθεια να διαδοθούν ακριβείς και έγκαιρες πληροφορίες σχετικά με την πανδημία και τον επαναπατρισμό ταξιδευτών. Ιδιαίτερα, αρκετοί διπλωμάτες και αξιωματούχοι αξιοποίησαν την πρακτική των ζωντανών μεταδόσεων (lives) μέσω Twitter και Facebook προκειμένου να απευθυνθούν στο κοινό (Sharma & Sisodia, 2021). Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν και τα chatbots – που είναι μια εφαρμογή λογισμικού το οποίο εκτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες, μιμούμενα όσο το δυνατόν καλύτερα των ανθρώπινο γραπτό και προφορικό λόγο. Ένα software που απαντά στις ερωτήσεις που του γίνονται αυτοματοποιημένα – για την παροχή πληροφοριών υγείας και ενημερώσεων σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας (Bjola & Manor, 2020). Τα εν λόγω chatbots λειτούργησαν χάρη στην τεχνητή νοημοσύνη, με αποτέλεσμα και αυτή να εισέλθει στη διπλωματία – όπως θα αναλύσουμε παρακάτω.

Η πανδημία του COVID-19 κάλλιστα σηματοδότησε το σημείο όπου τα Υπουργεία Εξωτερικών αποφάσισαν να υιοθετήσουν τα chatbots ως βασικά μέσα προξενικής επικοινωνίας για την προετοιμασία για την επόμενη κρίση, αλλά και για την παροχή πληροφοριών για οποιοδήποτε προξενικό ζήτημα (Εικόνα 5).

Εικόνα 5) Chatbot Ελληνικού ΥΠΕΞ στην Πρεσβεία στο Παρίσι

Ένας ακόμη κλάδος της διπλωματίας που επηρεάστηκε έντονα από την πανδημία ήταν η διεξαγωγή των συναντήσεων και διαπραγματεύσεων. Λόγω των μέτρων που είχαν ληφθεί για την αντιμετώπιση του Covid-19, που απαγόρευσε την φυσική επαφή και εγκατέστησε την κοινωνική απομόνωση και την καραντίνα, οι διεθνείς διαπραγματεύσεις που διεξάγονταν με την παραδοσιακή δια ζώσης μορφή (face to face) τώρα έπρεπε να διεξαχθούν με διαφορετικό τρόπο, αυτό της εικονικής συνάντησης.

Οι διεθνείς συναντήσεις και διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν να λαμβάνουν χώρα σε διαδικτυακές πλατφόρμες συνάντησης, όπως το Zoom, το Skype, το Google Meet και το Webex. Οι εν λόγω πλατφόρμες όχι μόνο επέτρεψαν τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων παρά τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς λόγω Covid – 19, αλλά δημιούργησαν και ευκαιρίες για αύξηση της συμμετοχικότητας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας αυτών των διαπραγματεύσεων (Bjola & Coplen, 2022).

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτέλεσαν οι διεθνείς διαπραγματεύσεις για μια νέα νομικά δεσμευτική πράξη στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας σχετικά με τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας (BBNJ). Διεξήχθησαν διαδικτυακές πρωτοβουλίες για τη διατήρηση του άτυπου διαλόγου σε εξέλιξη τόσο μεταξύ των κρατικών όσο και μη κρατικών φορέων. Οι συζητήσεις για τους «Διαλόγους της Συνθήκης για την Ανοικτή Θάλασσα» ξεκίνησαν μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας (Webex) όπου οι εγγεγραμμένοι συμμετέχοντες μπορούσαν να συνδεθούν και να αλληλεπιδράσουν ταυτόχρονα. Οι εν λόγω διαδικτυακές συζητήσεις είχαν παρόμοια χαρακτηριστικά με τις επιτόπιες διαπραγματεύσεις, όπου

οι ομιλητές έπαιρναν το λόγο για να εκφράσουν τις θέσεις τους και η σειρά ομιλίας ήταν η τυπική – οι μη κρατικοί παράγοντες μιλούσαν μετά από τους κρατικούς παράγοντες (Vadrot, Langlet & Wysocki, 2021).

Μάλιστα, αρκετοί διπλωμάτες, σύμφωνα με την έρευνα του Bjola και του Manor (2021) για την επίδραση του Covid-19 στην διπλωματία, εξέφρασαν την άποψη ότι βρήκαν σημαντικά οφέλη στις εικονικές συναντήσεις. Κατάφεραν να εξοικονομήσουν χρόνο, καθώς δεν χρειαζόταν να ταξιδεύουν από τη μια τοποθεσία στην άλλη για να πραγματοποιήσουν τις απαιτούμενες συναντήσεις, διευκολύνθηκε η επικοινωνία με εθνικές πρωτεύουσες και αποστολές σε άλλες πόλεις και κατορθώθηκε η πολυμερής ατζέντα να εστιάζει περισσότερο στην ουσία και το περιεχόμενο που πρέπει να εξεταστεί παρά στις «επιδείξεις, τελετουργικές πτυχές και πρωτόκολλο».

Επομένως, παρά το ξαφνικό της μετάβασης στην εικονική συνάντηση, η διαδικασία φαίνεται εκ των υστέρων να λειτούργησε ικανοποιητικά. Η «Διπλωματία του Zoom, του Webex και του Skype» έχει γίνει πλέον μια επέκταση της δια ζώσης διπλωματίας, καθώς χρησιμοποιείται για την σύγκλιση συναντήσεων υψηλού επιπέδου μεταξύ παγκόσμιων ηγετών, για τη διοργάνωση συνόδων της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και για τη διοργάνωση διμερών δεσμεύσεων σε επίπεδο ΥΠΕΞ. Η διπλωματία, πλέον, έχει εισέλθει σε μια νέα φάση ψηφιακού μετασχηματισμού – **στην υβριδική διπλωματία** – όπου οι φυσικές και εικονικές δεσμεύσεις ενσωματώνονται, αλληλοσυμπληρώνονται και ενδυναμώνονται.

1.4 Ψηφιακή Διπλωματία και Τεχνητή Νοημοσύνη

Μια άλλη τεχνολογία που μπορεί να επιδιώκεται από τα Υπουργεία Εξωτερικών είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη – TN (Artificial Intelligence – AI). Επιδιωκόμενος σκοπός της εν λόγω τεχνολογίας δεν είναι να αντικαταστήσει την εκτός σύνδεσης, αλλά να καταστεί βοηθητικό εργαλείο που θα εξετάζει με ποιόν τρόπο μπορεί να υποστηρίξει τις λειτουργίες της διπλωματίας και τα καθημερινά καθήκοντα των διπλωματών. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Bjola (2020, σελ.21-22) :

«η τεχνητή νοημοσύνη καθίσταται σημαντική για μια ευρύτερη πολιτική ατζέντα που κυμαίνεται από την οικονομία, τις επιχειρήσεις και την ασφάλεια μέχρι τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ηθική. Και ως παράγοντας που επηρεάζει το περιβάλλον στο οποίο ασκείται η διπλωματία, η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε κάλλιστα να αποδειχθεί η καθοριστική τεχνολογία της εποχής μας και ως εκ τούτου έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει τα θεμέλια της διεθνούς τάξης»

Οι Scott, Heumann και Lorenz, το 2018, στην ανάλυσή τους για την συμβολή της τεχνητής νοημοσύνης στην εξωτερική πολιτική, διαπίστωσαν με ποιους τρόπους η

διπλωματία και η προηγμένη τεχνολογία θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους στόχους εθνικής ασφάλειας. Εν παραδείγματι, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ κυβερνήσεων και ξένων πολιτών μειώνοντας τα γλωσσικά εμπόδια μεταξύ των χωρών, ενισχύοντας την ασφάλεια των διπλωματικών αποστολών μέσω τεχνολογιών αναγνώρισης εικόνων και ταξινόμησης πληροφοριών και υποστηρίζοντας διεθνείς ανθρωπιστικές επιχειρήσεις παρακολουθώντας τις εκλογές, βοηθώντας σε επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης και διασφαλίζοντας ότι οι εκταμιεύσεις οικονομικής βοήθειας δεν χρησιμοποιούνται καταχρηστικά.

Ωστόσο, η φιλοσοφία γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη άλλαξε εξαιτίας της εμφάνισης του ChatGPT. *«Μέχρι πρότινος, η τεχνητή νοημοσύνη μπορούσε να διαβάσει και να γράψει, αλλά δεν μπορούσε να κατανοήσει το περιεχόμενο. Αυτό, όμως, με το νέο πρόγραμμα ChatGPT μπορεί να αλλάξει, καθώς θα είναι σε θέση να αποπερατώσει αρκετές δουλειές γραφείου πιο αποτελεσματικά.»*, όπως ανέφερε ο Bill Gates (Reuters, 2023). Στην ουσία, η τεχνολογία πίσω από το ChatGPT που επιτρέπει στο chatbot να παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες και να γράφει για πολύπλοκα θέματα, θα μπορούσε να ανοίξει το δρόμο για σημαντικές αλλαγές στις μηχανές αναζήτησης και στις εφαρμογές γραφείου και να βοηθήσει στις καθημερινές εργασίες. Όμως, το ChatGPT χαρακτηρίζεται σαν ένα μαύρο κουτί, που γνωρίζουμε ελάχιστα για τις πηγές πληροφοριών και τα δεδομένα που χρησιμοποιεί για να απαντήσει σε υποδείξεις ή ερωτήσεις των χρηστών. Με αποτέλεσμα να αναγείρονται εικασίες ότι το ChatGPT αντλεί τις πληροφορίες του από προκατελιημμένες πηγές, από ιστότοπους που είναι γεμάτοι με ανακρίβειες ή βάσεις δεδομένων των οποίων οι πληροφορίες είναι ξεπερασμένες. Παρά τις προκλήσεις που εμφανίζονται για όλους σχεδόν τους κλάδους – οικονομία, πολιτική, κοινωνία - , ο Παν Μανορ υποστηρίζει ότι το ChatGPT δεν θα αποτελέσει πρόκληση για τους διπλωμάτες.

Ειδικότερα, ο Μανορ (2023) αναφέρει ότι το ChatGPT μπορεί να επηρεάσει τη διπλωματία σε παραδοσιακούς διπλωματικούς τομείς, όπως η χρησιμοποίησή του για την αυτοματοποίηση των προξενικών αρχών. Ακόμη, και οι διπλωμάτες μπορεί κάποια στιγμή να χρησιμοποιήσουν το ChatGPT για να προετοιμαστούν για διαπραγματεύσεις, ζητώντας μια περίληψη των γεγονότων από ένα διεθνές συμβάν ή από μια διεθνή συνδιάσκεψη. Ωστόσο, παράλληλα με αυτά τα οφέλη, υπάρχει μια σημαντική αρνητική πρόκληση για τους διπλωμάτες, αυτής της συστηματικής χρήσης του εν λόγω συστήματος τεχνητής νοημοσύνης προκειμένου να μαθαίνουν και να ενημερώνονται άμεσα και ταχύτατα για τον κόσμο γύρω τους χωρίς να έχει προηγηθεί προσωπική έρευνα. Γι' αυτό τον λόγο, οι διπλωμάτες πρέπει να αναγνωρίσουν τις προκλήσεις που θέτει το ChatGPT και να κινηθούν για να μετριάσουν τον δυνητικά αρνητικό αντίκτυπό του. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με το άνοιγμα του εν λόγω μαύρου κουτιού και να ρυθμιστούν τα ανοιχτά συστήματα τεχνητής νοημοσύνης ώστε να διασφαλιστεί ότι για κάθε απάντηση περιλαμβάνονται οι απαιτούμενες πηγές πληροφοριών και βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή γνώσης. Έτσι, οι διπλωμάτες θα μπορούσαν να προσέξουν το χάσμα μεταξύ της πραγματικότητας και της πραγματικότητας του ChatGPT.

1.5 Συμπεράσματα

Η παραδοσιακή διπλωματία του Συνεδρίου της Βιέννης παρέδωσε τα ηνία στην νέα διπλωματία με τους διπλωμάτες να προέρχονται από όλα τα πλάτη και μήκη του κόσμου και να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες για διαπραγματεύσεις και επικοινωνία. Η δημόσια διπλωματία κατά την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκε, «αναβαθμίστηκε» και από μια διαδικασία εξαναγκασμού και χειραγώγησης της κοινής γνώμης, κατέστη ένα εργαλείο που στόχος της είναι με την πειθώ και την έλξη να κατανοήσει τις διάφορες πολιτικές, πολιτιστικές κουλτούρες και συμπεριφορές και να δημιουργεί αφηγήματα εξωτερικής πολιτικής που θα προσδίδουν μια ισχυρή εικόνα και φήμη στο εκάστοτε κράτος.

Στην επίτευξη του παραπάνω στόχου, οι νέες τεχνολογίες και καινοτομίες διαδραματίζουν κομβικό ρόλο. Πλέον, η διπλωματία μπορεί να ασκείται φανερά, οι διπλωμάτες να εκφράζουν δημόσια το αφήγημα της χώρας τους και να διαδίδεται διεθνώς. Η ανάπτυξη του ψηφιακού κόσμου έχει δώσει μια νέα ώθηση στην ορθολογική και επιτυχημένη άσκηση της δημόσιας διπλωματίας και γενικότερα της εξωτερικής πολιτικής. Τόσο οι κρατικοί δρώντες όσο και οι μη κρατικοί δρώντες έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν άμεσα και γρήγορα τα μηνύματά τους και να τα διαδίδουν με νέους καινοτόμους και ευχάριστους τρόπους, όπως βίντεο – εικόνες – σκίτσα.

Επιπρόσθετα, έγινε αντιληπτό η αναγκαιότητα χρήσης της τεχνολογίας στην διπλωματία όταν διάφορα διεθνή ζητήματα ανάγκασαν κρατικούς παράγοντες να επικοινωνήσουν το αφήγημά τους παγκοσμίως μέσω ψηφιακών πλατφορμών καθώς η κατ' ιδίαν επικοινωνία ήταν αδύνατη (περίπτωση πανδημίας Covid – 19).

Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η ψηφιακή διπλωματία δεν πρέπει να είναι αυτοσκοπός των κρατών και των κρατικών δρώντων, αλλά να ενημερώνει και να εξυπηρετεί στόχους εξωτερικής πολιτικής. Γι' αυτό η γρήγορη υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων χωρίς μια γενική στρατηγική για το πώς θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη ορισμένων στόχων εξωτερικής πολιτικής είναι πιθανό να δημιουργήσει προβλήματα συντονισμού και εφαρμογής της πολιτικής. Επομένως, οι διπλωμάτες πρέπει να εκπαιδευτούν στην στρατηγική χρήση της ψηφιακής διπλωματίας προκειμένου να προωθήσουν με τον καταλληλότερο και ορθολογικότερο τρόπο την αφήγηση της χώρας τους. Η καλύτερη κατανόηση της έννοιας της ψηφιακής διπλωματίας, θα επανδρώσει με τα αναγκαία εφόδια τους δρώντες ώστε να επιτύχουν τη σωστή ψηφιακή μετάδοση αφηγημάτων, όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Στρατηγικές Αφηγήσεις στην Ψηφιακή Διπλωματία

Μετά το τέλος των δύο παγκοσμίων πολέμων (1918 και 1945) και του Ψυχρού Πολέμου, η παγκόσμια τάξη και το διεθνές σύστημα έχουν εισέλθει σε μια νέα φάση, όπου η ισχύς (power) έχει γίνει πιο διάχυτη στον κόσμο, καθώς η σκληρή ισχύς (hard power) ξεκίνησε να αποκτά μικρότερη σημασία και η ενδυνάμωση της ήπιας ισχύς (soft power) να καθίσταται το κύριο μέλημα των κρατών. Παράλληλα, το μεταβαλλόμενο επικοινωνιακό περιβάλλον γίνεται σημαντικά δύσκολο για τις ηγετικές δυνάμεις ώστε να δικαιολογήσουν και να εφαρμόσουν το στρατηγικό τους αφήγημα με στόχο τον καθορισμό του διεθνούς συστήματος. Αυτό συνέβη λόγω των γεωστρατηγικών μεταβολών που υπήρξαν στο παγκόσμιο χάρτη με την πτώση του τείχους του Βερολίνου, την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, τη διάλυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και την ύπαρξη έξι νέων δημοκρατιών, όπου διαδραματίστηκε ένας πολυετής πόλεμος, ο Πόλεμος του Κόλπου, οι εντάσεις και συγκρούσεις που υπήρξαν στις χώρες του Τρίτου Κόσμου και η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τους Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013), η πρακτική που βοηθάει στην επεξήγηση της κύριας δυναμικής στις διεθνείς σχέσεις, δηλαδή η στρατιωτική ισχύς για τον ρεαλισμό, το άτομο για τον φιλελευθερισμό και η οικονομία για τον μαρξισμό, είναι η *αφήγηση* (narrative), η οποία διαμορφώνεται και προβάλλεται με στρατηγικό πλαίσιο σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον. Αποτελεί ένα σημαντικό στρατηγικό επικοινωνιακό εργαλείο επειδή 1) είναι κεντρικό στοιχείο των ανθρώπινων σχέσεων, διαμορφώνοντας τον κόσμο και περιορίζοντας τη συμπεριφορά και 2) το επικοινωνιακό περιβάλλον επηρεάζεται ουσιαστικά με το τρόπο με τον οποίο οι αφηγήσεις επικοινωνούνται και διαδίδονται.

Η εμφάνιση, η εξέλιξη και η εισχώρηση των νέων τεχνολογιών στο επικοινωνιακό περιβάλλον έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας δικτύων, όπου οι τεχνολογίες των μέσων ενημέρωσης επιτρέπουν νέα δικτυωμένα πρότυπα σχέσεων στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή. Πλέον, το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν τη δυνατότητα μετάδοσης αφηγημάτων σε όλο τον κόσμο. Έτσι, οι στρατηγικές αφηγήσεις καθίστανται ένα μέσο για τους πολιτικούς δράντες ώστε να οικοδομήσουν ένα κοινό νόημα του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος της διεθνούς πολιτικής και να διαμορφώσουν τη συμπεριφορά των εγχώριων και διεθνών παραγόντων. Για παράδειγμα, ο πρώην Αμερικανός Πρόεδρος Donald Trump χρησιμοποιούσε αποτελεσματικά τα

Εικόνα 6) Tweet του Προέδρου Trump

μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ιδιαίτερα το twitter ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής αλλά και εσωτερικής πολιτικής. Τα στρατηγικά αφηγήματα που κατασκεύασε και διέδωσε ο Trump για διάφορα ζητήματα βασίζονταν στον λαϊκισμό, καθώς πίστευε ότι η επικοινωνιακή προσέγγιση που μοιάζει με τηλεοπτικά ριάλιτι και διαδικτυακά παιχνίδια θα έχει αποτέλεσμα. Εν παραδείγματι, το 2017 κοινοποίησε ένα tweet (Εικόνα 6) που παρουσίαζε ένα γραφικό με τον Trump να παίζει γκολφ και να χτυπάει το μπαλάκι τη Hillary Clinton, θέλοντας να περάσει το αφήγημα ότι κατάφερε να την κατατροπώσει στις προεδρικές εκλογές. Αυτή του η προσέγγιση είχε αποτέλεσμα, καθώς μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης αποδεχόταν θετικά τα μηνύματα του Trump.

Επομένως, αντιλαμβανόμαστε ότι οι αφηγήσεις αποτελούν ένα εργαλείο για τους πολιτικούς δρώντες προκειμένου να επεκτείνουν την επιρροή τους, να διαχειριστούν τις προσδοκίες και να αλλάξουν το περιβάλλον λόγου στο οποίο λειτουργούν και δραστηριοποιούνται.

2.1 Αφήγηση (Narrative)

Η αφήγηση είναι η οργάνωση από ένα θέμα γεγονότων που εμπλέκουν χαρακτήρες σε ένα συμβολικό κείμενο, το οποίο μπορεί να γίνει κατανοητό από τον αποδέκτη ότι έχει έναν χρονικό και ουσιαστικό προσανατολισμό. Επί της ουσίας, η αφήγηση αναφέρεται σε μια σειρά γεγονότων που παρουσιάζονται με την μορφή είτε κειμένων είτε λεγομένων είτε εικόνων προκειμένου οι αποδέκτες να κατανοήσουν το πότε, πώς και γιατί συνέβη το παρουσιαζόμενο γεγονός. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013, σελ.7)

« η αφήγηση είναι πλαίσιο που επιτρέπει στους ανθρώπους να συνδέουν φαινομενικά ασύνδετα φαινόμενα γύρω από κάποιο αιτιώδη μετασχηματισμό. Μια αφήγηση συνεπάγεται μια αρχική κατάσταση ή τάξη, ένα πρόβλημα που διαταράσσει αυτήν την τάξη και μια λύση που αποκαθιστά την τάξη, αν και αυτή η σειρά μπορεί να αλλάξει ελαφρώς από την αρχική κατάσταση. Η αφήγηση επομένως διακρίνεται από μια ιδιαίτερη δομή μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η αίσθηση. Αυτή η δομή αποτελείται από δρώντες, γεγονότα, πλοκή, χρόνο, σκηνικό και χώρο»

Ακόμη, ο Lawrence Freedman (2006, σελ.22) σημείωσε ότι « η αφήγηση σχεδιάζεται ή καλλιεργείται με σκοπό να δομήσει τις αντιδράσεις των άλλων στα εξελισσόμενα γεγονότα».

Ιδιαίτερα, η Marie Slaughter (2011, σελ.4) επικεντρώνεται στην ανάγκη ύπαρξης μιας γενικής εθνικής αφήγησης γράφοντας στην ανάλυσή της ότι «Μια αφήγηση είναι μια ιστορία. Μια εθνική στρατηγική αφήγηση πρέπει να είναι μια ιστορία που όλοι οι Αμερικανοί μπορούν να κατανοήσουν και να ταυτιστούν με τη ζωή τους...

Επιδιώκουμε ... να είμαστε το έθνος που άλλα έθνη ακούν, βασίζονται και μιμούνται από σεβασμό και θαυμασμό». Κάτι ανάλογο εκφράζεται και από την βορειοατλαντική συμμαχία North Atlantic Treaty Organization (NATO). Το NATO εκφράζει την άποψη ότι οι αφηγήσεις επιδιώκουν να εξηγήσουν το σκεπτικό για τη διεξαγωγή μιας δραστηριότητας και το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Εκφράζονται ως μια ιστορία, ένα κοινό νήμα που επικοινωνείται μέσω μεμονωμένων ιστοριών, εικόνων ή ενεργειών. Μια αφήγηση επιδιώκει να εξηγήσει πώς φτάσαμε στην τρέχουσα κατάσταση, ορίζει αυτήν την κατάσταση και εκφράζει μια επιθυμητή τελική κατάσταση αποδεκτή στο πλαίσιο των επιμέρους αφηγήσεων των βασικών ενδιαφερομένων (NATO Standardization Office, 2020).

Έτσι, σε αυτό το σημείο αξίζει να διερευνήσουμε τη σχέση της αφήγησης με την έννοια της ήπιας ισχύς (soft power), όπως ορίζεται από τον Joseph Nye.

2.2 Ήπια Ισχύς

Ο όρος ήπια ισχύς επινοήθηκε από τον Joseph Nye στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ο εν λόγω όρος αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να προσελκύσει και να πείθει, δηλαδή να πετυχαίνει τους σκοπούς της, με τη δύναμη των συμμαχιών (διπλωματία – εξωτερική πολιτική), των πολιτικών ιδανικών (ιδεολογία) και της δυνατότητας να εμπνεύσει άλλα έθνη (πολιτισμός). Η ήπια ισχύς εστιάζει στη χρησιμοποίηση της κουλτούρας, των πολιτικών ιδανικών και των πολιτικών επιλογών μιας χώρας με σκοπό να ελκύσει και να πείσει και όχι να εξαναγκάσει όπως η σκληρή ισχύς που προέρχεται από τα επίπεδα των στρατιωτικών δυνατοτήτων μιας χώρας (Nye, 2008, σελ.96).

Όπως αναφέρει και ο Nye (2004, σελ.8) :

«η δημόσια διπλωματία (public diplomacy) ως ήπια δύναμη – ισχύ θέτει ως προαπαιτούμενο την αρχή ότι η συζήτηση και η αμοιβαία κατανόηση είναι κομβικοί παράγοντες για την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας. Μάλιστα, η δημόσια διπλωματία είναι ζωτικής σημασίας τόσο για τη δημιουργία όσο και για τη μόχλευση πόρων ήπιας ισχύος»

Έτσι, η χώρα διαμορφώνει τα μηνύματα τα οποία η ίδια επιθυμεί να μεταδώσει στη διεθνή κοινή γνώμη, δηλαδή της αφηγήσεις (narratives) και υλοποιούνται οι κατάλληλες τεχνικές πειθούς – εργαλεία ερμηνείας και ανάλυσης των αντιδράσεων του κοινού στα μηνύματα που δέχεται.

Οι στρατηγικές ήπιας ισχύος αποφεύγουν τα παραδοσιακά εργαλεία εξωτερικής πολιτικής του καρότου και του μαστιγίου (δηλαδή απειλές και προτροπές – Εικόνα 7), δουλεύοντας αντ' αυτού για να πείσουν, χρησιμοποιώντας δίκτυα,

αναπτύσσοντας και επικοινωνώντας συναρπαστικές αφηγήσεις, καθιερώνοντας διεθνείς κανόνες, οικοδομώντας συνασπισμούς και αντλώντας από τους βασικούς πόρους που προσελκύουν τη μία χώρα στην άλλη. Μάλιστα, ο Joseph Nye (2012, σελ.2) υποστηρίζει ότι «όταν γίνεται σωστή χρήση της ήπιας ισχύος, τότε μπορεί να περιοριστεί η χρήση των καρότων και μαστιγίων και να υπάρξει ένας επιτυχής συνδυασμός σκληρής και ήπιας ισχύος, που θα αποφέρει την έξυπνη ισχύ (smart power)».

**Power is the ability to affect others
to get what you want, and you can
do that in three main ways:**

Εικόνα 7) Τρεις χρήσεις της Ισχύος

Η ήπια ισχύς που γίνεται όλο και πιο σημαντική στην εποχή της πληροφορίας είναι εν μέρει ένα κοινωνικό και οικονομικό υποπροϊόν και όχι αποκλειστικά αποτέλεσμα επίσημης κυβερνητικής δράσης. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η κοινωνία των πολιτών, χάρις στην ανάπτυξη των ψηφιακών μέσων, έχει τη δυνατότητα να τοποθετείται άμεσα στα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα διαμορφώνοντας και παρουσιάζοντας το δικό της αφήγημα παγκοσμίως. Το εν λόγω αφήγημα καθίσταται η ήπια ισχύς ενός κράτους που προσλαμβάνεται από τους κρατικούς δρώντες και διαδίδεται μέσω των πληροφοριακών συστημάτων.

2.2.1 Ήπια Ισχύς και Ψηφιακός κόσμος

Ιδιαίτερα, η Ellen Hallams (2010, σελ.541) αναφέρει ότι « η τέχνη της ήπιας ισχύος στον 21^ο αιώνα συνδυάζει τα παραδοσιακά εργαλεία της διπλωματίας και της διαπραγμάτευσης και την ικανότητα αξιοποίησης της ισχύος και των δυνατοτήτων που είναι εγγενείς στις νέες και αναδυόμενες τεχνολογίες που έχει δημιουργήσει η παγκοσμιοποίηση». Έτσι, τα δίκτυα (networks) καθίστανται πλέον οι κινητήρες της παγκόσμιας αλλαγής και η ήπια ισχύς το καύσιμο που τα τροφοδοτεί. Μόνο μέσω της ήπιας ισχύος, τα κράτη μπορούν να ελπίζουν ότι έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν τα διεθνή δίκτυα προς τη δράση. Η ικανότητα να διαμορφώνει κάποιος μια συναρπαστική αφήγηση, να διατηρεί τις συνδέσεις που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου και να εκπέμπει την ελκυστική έλξη που απαιτείται για να εμπνεύσει άλλους δρώντες να συνεργαστούν προς ένα κοινό στόχο, όλα αυτά στηρίζονται στην ήπια ισχύ. Η ψηφιακή τεχνολογία διέυρνε την εμβέλεια της ήπιας ισχύος, δημιούργησε νέους παράγοντες και αναδιαμόρφωσε τόσο την εξωτερική

εργασία όσο και τις εσωτερικές ροές εργασίας. Όλοι πρέπει να είναι έτοιμοι πλέον να επικοινωνούν εξωτερικά.

2.3 Στρατηγική Αφήγηση και Ψηφιακός Κόσμος

Οι νέες τεχνολογίες και ο διευρυμένος αριθμός φορέων επικοινωνίας αλλάζουν τη δυναμική των αφηγήσεων του συστήματος, της ταυτότητας και των θεμάτων. Σήμερα οι ηγέτες αδυνατούν να ελέγξουν τη ροή του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης λόγω του πολλαπλασιασμού των πηγών και της ταχείας διάδοσης πληροφοριών μέσω του διαδικτύου και άλλων νέων μέσων. Έτσι, τα κράτη επιδιώκουν να αξιοποιήσουν την εξέλιξη των νέων μέσων ενημέρωσης για να καλλιεργήσουν το κοινό στο εξωτερικό, το οποίο μπορεί να γίνει δεκτικό σε στρατηγικές αφηγήσεις. Η εξάπλωση της συμμετοχικότητας των μέσων ενημέρωσης και της επικοινωνιακής δύναμης καθιστά την κοινή γνώμη ως δρώντα στις διεθνείς σχέσεις, του οποίου οι απόψεις πρέπει να εμπλακούν στην διαμόρφωση της στρατηγικής αφήγησης και η ελεύθερη βούλησή του πρέπει να διαχειρίζεται (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle 2013).

Στην εποχή των τεχνολογιών μαζικής επικοινωνίας και των νέων μέσων, οι πρωτοβουλίες της δημόσιας διπλωματίας έχουν γίνει ψηφιακές, με τα κράτη να εκμεταλλεύονται τη δύναμη του διαδικτύου για να προβάλλουν τις αφηγήσεις τους και να συμμετέχουν σε διαδραστική αμφίδρομη επικοινωνία με ποικίλα ακροατήρια. Η αυξανόμενη σημασία των μη κρατικών παραγόντων έχει μεταφέρει τη διπλωματία από ένα μοντέλο «λέσχης» που αλληλεπιδρά αποκλειστικά με τους ομοίους τους και κυβερνητικούς αξιωματούχους σε ένα «μοντέλο δικτύου» εμπλοκής με φορείς εκτός της διπλωματικής κοινότητας χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλες νέες πλατφόρμες σε ένα διαμεσολαβημένο περιβάλλον για τη σύνδεση με ξένο κοινό. Η Kalathmika Natarajan, στην ανάλυσή της για τα στρατηγικά αφηγήματα της Ινδίας (2014, σελ.91), υποστηρίζει ότι *« η ψηφιακή (δημόσια) διπλωματία θα πρέπει να θεωρηθεί ως αναπόσπαστο μέρος της πρακτικής της ίδιας της διπλωματίας – για την επικοινωνία στόχων και αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής, για την κατασκευή μιας στρατηγικής αφήγησης της εξωτερικής πολιτικής των κρατών και για την αντιμετώπιση εχθρικών αφηγημάτων προς τα συμφέροντα ενός κράτους»*. Έτσι, η δημόσια διπλωματία λειτουργεί ως μέρος ευρύτερων πρακτικών «διπλωματίας δικτύου» που επιδιώκουν να δημιουργήσουν «σχέσεις εντός και μεταξύ φαινομενικά ανόμοιων ομάδων».

Προκειμένου οι δρώντες των διεθνών σχέσεων να διαχειριστούν και να διαμορφώσουν τα μέσα ενημέρωσης για να διασφαλίσουν ότι η αφήγησή τους ακούγεται και υποστηρίζεται στο μέγιστο βαθμό, ενώ άλλες παραγκωνίζονται, πρέπει να κατασκευάσουν το πλαίσιο των στρατηγικών αφηγήσεων. Σύμφωνα με τους Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013), το εν λόγω πλαίσιο αποτελείται από τους

δρώντες (actors), την τάξη (order), την αμφισβήτηση (contestation) και την υποδομή πληροφοριών (infrastructure).

2.3.1 Δρώντες (Actors)

Ως δρώντες θεωρούμε εκείνες τις οντότητες που έχουν διαφορετικά οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά ενδιαφέροντα και κίνητρα. Σύμφωνα με τον Ηλία Κουσκουβέλη (2007), οι θεωρήσεις των Διεθνών Σχέσεων αναγνωρίζουν το κράτος ως παράγων (μαρξισμός) είτε ως ο σημαντικότερος παράγων (πλουραλισμός) είτε ως ο μοναδικός (ρεαλισμός) παράγων σύνθεσης της δομής του διεθνούς συστήματος αλλά και δράσης σε αυτό. Τα κράτη ως δρώντες μπορούν να αναπτύξουν πολλαπλές αφηγήσεις, καθώς διαμορφώνονται διαφορετικές αφηγηματικές ταυτότητες σχετικά με το πώς το κράτος βλέπει τον εαυτό του να ενεργεί εντός τους διεθνούς συστήματος – ως μεγάλη δύναμη, ως μεσαία δύναμη, ως μικρή δύναμη, ως ανερχόμενη δύναμη, ως σύμμαχος, ως εχθρός ή ως διεθνιστής.

- Οι **μεγάλες δυνάμεις (great powers)** στις αφηγήσεις τους δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην κυριαρχία (ανεξαρτησία δράσης), στην ηγεσία (διάρθρωση του συστήματος) και στην ευθύνη (προς άλλους). Εν παραδείγματι, το τρόπο με τον οποίο οι ΗΠΑ διαχειρίστηκαν την αποτυχία τους στο Βιετνάμ, δείχνει πώς μια μεγάλη δύναμη επηρέασε την πολιτική συμπεριφορά. Η αφήγηση – ιστορία που προβλήθηκε στο εγχώριο κοινό ήταν ότι η μεγάλη δύναμη (Αμερική) δεν έχασε, δεν γύρισε την πλάτη της στους συμμάχους και έδρασε με τιμή. Οι Αμερικανοί ηγέτες παρουσίασαν το αφήγημα της απόσυρσης από την εν λόγω περιοχή ως τη σωστή τακτική, κάτι που ταιριάζει σε μια μεγάλη δύναμη. Σε καμία περίπτωση, οι ηγέτες δεν είπαν ότι το κράτος δεν κατάφερε να πετύχει τους στόχους του. Μάλιστα, ο Dwight Chapin, αναπληρωτής βοηθός του προέδρου Νίxon, σε ένα υπόμνημα προς τον επικεφαλής του Λευκού Οίκου H. R. Haldeman, είπε σχετικά με τη στρατηγική των μέσων ενημέρωσης που σχετίζεται με την υπογραφή της Ειρηνευτικής Συμφωνίας του Παρισιού το 1973: *«Αυτό που πρέπει να έχουμε για τον λαό είναι μια ιστορία του πολέμου που μπορούν να κατανοήσουν και να ζήσουν μαζί του»* (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle 2013).
- Οι **μεσαίες δυνάμεις (middle powers)** στις αφηγήσεις τους δίνουν έμφαση κυρίως στην εξωτερική πολιτική τους, καθώς απώτερος τους στόχος είναι η συγκρότηση συνασπισμών με προτίμηση στην πολυμερή και εξειδικευμένη διπλωματία και η ισχυρότερη εδραίωσή τους στο διεθνές στερέωμα. Για παράδειγμα, η Ινδονησία, μετά την άνοδο του Susilo Bambang Yudhoyono στην εξουσία το 2004, άλλαξε τα αφηγήματά της σχετικά με τις περιφερειακές και διεθνείς σχέσεις. Πλέον, τα αφηγήματα που παρουσίαζε αφορούσαν την τελειοποίηση του διεθνούς συστήματος και ιδιαίτερα του βασικού οργάνου του,

τα Ηνωμένα Έθνη. Η Ινδονησία θεωρούσε ότι εντός του ΟΗΕ η εξουσία που κατέχουν τα κράτη έχει κατανεμηθεί άδικα, ειδικά στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Μέσω της εν λόγω αφήγησης επιδίωκε την πολυμερή συμμετοχή των κρατών στο Συμβούλιο (Grzywacz & Gawrycki, 2021).

- Οι **μικρές δυνάμεις (small powers)**, «ως δυνάμεις που χαρακτηρίζονται από την περιορισμένη ικανότητα των πολιτικών, οικονομικών και διοικητικών συστημάτων τους» (Godfrey Baldacchino & Andres Wivel, 2020, σελ.7) και «ως το πιο αδύναμο μέρος σε μια ασύμμετρη σχέση, ανίκανο να αλλάξει τη φύση ή τη λειτουργία της σχέσης από μόνο του» (Wivel, Bailes and Archer, 2014, p. 9), δίνουν μεγάλη σημασία στη σωστή κατασκευή ενός αφηγήματος, καθώς μέσω αυτό θέλουν να ενισχύσουν την επιρροή τους αλλά και τη θέση τους στο διεθνές στερέωμα. Στις αφηγήσεις τους, οι μικρές δυνάμεις δίνουν έμφαση στην προβολή υποστήριξή τους προς τις μεγάλες δυνάμεις και τους διεθνείς οργανισμούς, στοχεύοντας σε δυνατές συνεργασίες που θα τους εξασφαλίσουν την μείωση κινδύνων, την απορρόφηση κραδασμό σε περιόδους κρίσης και την επιτάχυνση ανάκαμψης. Παράλληλα, μέσω των αφηγήσεων επιδιώκουν να εκφράσουν τη γνώμη τους και να ασκήσουν επιρροή, ώστε οι διεθνείς κανόνες να δεσμεύσουν τις μεγάλες δυνάμεις και να δημιουργήσουν περισσότερους ίσους όρους ανταγωνισμού στις διεθνείς υποθέσεις (Rebecca Pedi & Andres Wivel, 2020, σελ.614). Εν παραδείγματι, το 2020 που είχε ξεσπάσει η παγκόσμια υγειονομική κρίση – Covid 19, η μικρή δύναμη – η Νέα Ζηλανδία μέσω του διαδικτυακού λογαριασμού του Υπουργείου Εξωτερικών στο twitter διέδωσε το αφήγημα (Εικόνα 8) ότι «η συνεργασία και η σύμπραξη είναι αναγκαία πιο πολύ από ποτέ και ότι έφτασε η ώρα ώστε όλες οι διεθνείς δυνάμεις να ενωθούν για να επιτύχουν μια παγκόσμια λύση». Μέσω αυτού του μηνύματος, η Νέα Ζηλανδία προσπάθησε να ασκήσει επιρροή στην διεθνή κοινή γνώμη.

Εικόνα 8) Tweet του ΥΠΕΞ Νέας Ζηλανδίας

- Οι **ανερχόμενες δυνάμεις (rising powers)** στις αφηγήσεις τους δίνουν έμφαση στην ανερχόμενη δύναμή τους που μπορεί να αφορά υλικούς συντελεστές όπως πηγές πλούτου και ένοπλες δυνάμεις, αλλά και λειτουργικούς συντελεστές όπως την θέση του κράτους στο διεθνές σύστημα. Εξαιτίας της εν λόγω δύναμης, οι ανερχόμενες δυνάμεις θα προσπαθήσουν να την εκμεταλλευτούν στο έπακρον προκειμένου να μεταβάλλουν το διεθνές σύστημα. Γι' αυτό τον λόγο, οι δυνάμεις αυτές θεωρούνται επικίνδυνες ως προς την συμπεριφορά τους στην εξωτερική πολιτική και στη λήψη αποφάσεων. Ένα τρανταχτό παράδειγμα αναδυόμενων χωρών είναι οι BRICS – Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία,

Κίνα και Νότια Αφρική. Η δύναμη που τις κατέστησε σημαντικούς παίκτες στην διεθνή σκακιέρα, και βάσει αυτού διαμορφώνουν τις αφηγήσεις τους, είναι η ισχυρή οικονομία τους, όσον αφορά θέματα αγορών, επενδύσεων και εμπορίου. Βάσει αυτής της δύναμης, η Ινδία παρουσιάζει το αφήγημα της «ξένης βοήθειας» - οικονομικής, εκπαιδευτικής και ανθρωπιστικής – σε χώρες της Αφρικής και της Νότιας Ασίας (Εικόνες 9 και 10).

Εικόνα 9) Tweet του S. Jaishankar - Υπουργού Εξωτερικών της Ινδίας - για ανθρωπιστική βοήθεια από την Ινδία στο Σουδάν

Εικόνα 10) Tweet της Υπατης Αρμοστείας της Ινδίας στο Κολόμπο, Σρι Λάνκα για οικονομική βοήθεια από την Ινδία

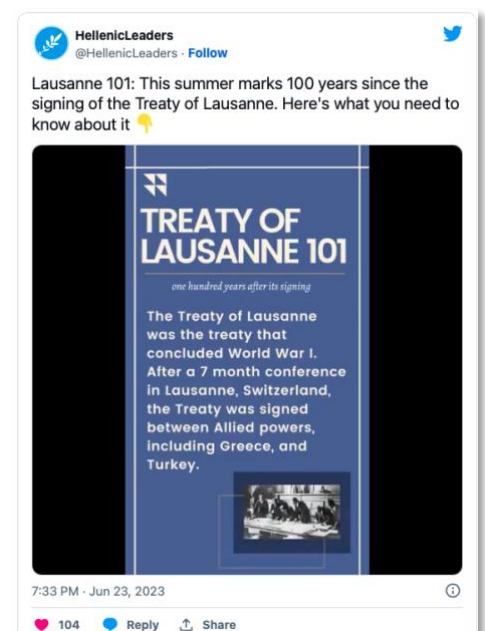

- Τα **αδύναμα κράτη (weak states)**, σύμφωνα με τον Robert Rotberg (2003) «είναι εγγενώς αδύναμα λόγω γεωγραφικών, φυσικών ή θεμελιωδών οικονομικών περιορισμών. Είναι προσωρινά ή περιστασιακά αδύναμα λόγω εσωτερικών ανταγωνισμών, απληστίας, δεσποτισμού ή εξωτερικών επιθέσεων. Τα αδύναμα κράτη συνήθως φιλοξενούν εθνοτικές, θρησκευτικές, γλωσσικές ή άλλες διακοινοτικές εντάσεις που δεν έχουν γίνει ακόμη ή δεν έχουν γίνει πλήρως απροκάλυπτα βίαιες». Με βάση αυτό τον ορισμό, γίνεται αντιληπτό ότι οι αφηγήσεις των αδύναμων κρατών είναι πολλαπλές και συνήθως αμφισβητούμενες. Γι' αυτό τον λόγο, κυριαρχεί η άποψη ότι αδύναμα κράτη όπως το Ιράν, η Βιρμανία αποκτούν νόημα στη διεθνή κοινότητα μέσω των αφηγήσεων που προτιμούν οι μεγάλες δυνάμεις.

Ακόμα οι αφηγήσεις διαμορφώνονται και βάσει των ανθρώπων του κράτους ή του ίδιου του έθνους – φιλελεύθεροι, ανεκτικοί. Για παράδειγμα, η αφήγηση της Αμερικής περιγράφει ένα κράτος που χαρακτηρίζεται από ελευθερία, ισότητα, ατομικισμό, λαϊκισμό και laissez – faire σε αντιδιαστολή με την αφήγηση του ρωσικού κράτους που προβάλλεται ως ένα κράτος που διαθέτει έναν ξεχωριστό πολιτισμό που ενσαρκώνει και προωθεί τις παραδοσιακές θρησκευτικές, κοινωνικές και άλλες αξίες.

Κάποιοι άλλοι δρώντες είναι οι μη κρατικοί φορείς που επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν στρατηγικές αφηγήσεις για να διαμορφώσουν την ατζέντα της διεθνούς πολιτικής και να κινητοποιήσουν υποστήριξη σε επιμέρους χώρες και σε διακρατικές κοινότητες. Οι εν λόγω μη κρατικοί φορείς μπορεί να είναι διεθνή δίκτυα υπεράσπισης, πολυεθνικές εταιρείες, τρομοκρατικές οργανώσεις, ομάδες της διασποράς, άτομα και εικονικές ομάδες. Ιδιαίτερα, η τεχνολογική – ψηφιακή εξέλιξη έχει επηρεάσει την ικανότητα των ομάδων και των ατόμων να διεκδικήσουν την ιδιότητα του δρώντα και να προσπαθήσουν να εκθέσουν αφηγήσεις που μπορεί να αμφισβητήσουν ή να υποστηρίξουν κυρίαρχες και παραδοσιακές αφηγήσεις. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του 2000, η τρομοκρατική οργάνωση Al-Qaeda μέσω των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων κοινοποιούσε κείμενα, εικόνες, βίντεο που παρουσίαζαν το αφήγημα της σχετικά με την αντίσταση στη Δύση. Μέσω την εν λόγω αφήγησης, η Al-Qaeda προσπαθούσε να πείσει το μουσουλμανικό κοινό να κατανοήσει της ατέρμονες συγκρούσεις ως μέρος μιας ευρύτερης ιστορικής παγκόσμιας επίθεσης στο Ισλάμ από μια πολεμική συμμαχία Σιωνιστών (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle 2013).

Επιπρόσθετα, και οι ομάδες της διασποράς μέσω των αφηγημάτων τους στον ψηφιακό κόσμο έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίζουν τις πολιτικές που υιοθετούνται και παρουσιάζονται από τα κράτη τους. Εν παραδείγματι, η Ελληνική ομογένεια στις ΗΠΑ χρησιμοποιεί τις ψηφιακές

Εικόνα 11) Tweet Ελληνικής Ομογένειας στις ΗΠΑ

πλατφόρμες προκειμένου να προωθήσει και να διαδώσει τα ζητήματα που αφορούν την Ελλάδα και την Ελληνο-Αμερικανική ομογένεια. Στις 23 Ιουνίου 2023, η ελληνική ομογένεια μέσω του λογαριασμού της στο twitter κοινοποίησε ένα tweet (Εικόνα 11) που πρόβαλε το πάγιο αφήγημα της Ελλάδας σχετικά με την Συνθήκη της Λοζάνης. Γίνεται αντιληπτό ότι και χάρις στην ομογένεια ένας κράτος μπορεί να επιτύχει αποτελεσματική διάδοση ενός αφηγήματος εξωτερικής πολιτικής, καθώς με τις ψηφιακές τους ενέργειες μπορούν να πείσουν την χώρα στην οποία διαμένουν να βοηθήσει είτε οικονομικά (κάνοντας σημαντικές επενδυτικές κινήσεις) είτε πολιτικά (στηρίζοντας ένα αίτημα στους διεθνούς οργανισμούς) την πατρίδα τους.

Οι αφηγήσεις για τους δρώντες υπογραμμίζουν τις προσδοκίες και τη συμπεριφορά των εν λόγω δρώντων, για παράδειγμα, μεγάλων δυνάμεων, ανερχόμενων δυνάμεων, αδύναμων κρατών, διεθνών οργανισμών (συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων) και άλλων μη κρατικών παραγόντων (συμπεριλαμβανομένων των τρομοκρατικών ομάδων). Ένα νέο περιβάλλον επικοινωνίας επηρεάζει σημαντικά αυτές τις στρατηγικές αφηγήσεις, προσθέτοντας στις προκλήσεις που συνδέονται με τη χρήση των αφηγήσεων.

2.3.2 Τάξη (Order)

Η τάξη προσπαθεί να διασφαλίσει ότι ένα πλήθος δρώντων θα συμβάλλει στη διαμόρφωση της αντίληψης του κοινού για αυτή την τάξη, για τον σκοπό και για τη χρησιμότητά της. Μάλιστα, η οικοδόμηση της τάξης έχει αποκτήσει μεγαλύτερη πολυπλοκότητα με την εμφάνιση των νέων τεχνολογικών μέσων και τη μεγαλύτερη διασπορά της δύναμης και της εξουσίας στον κόσμο. Οι δρώντες επιδιώκουν να ορίσουν τη διεθνή τάξη μέσω της χρήσης στρατηγικών αφηγήσεων, αφού η τάξη νοηματοδοτείται από την αφήγηση.

Σύμφωνα με τους Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013), η στρατηγική αφήγηση έχει τη δυνατότητα να βοηθήσει στην εξήγηση της διαδικασίας καθορισμού της διεθνούς τάξης μέσω τριών πτυχών. Πρώτον, οι στρατηγικές αφηγήσεις συμβάλλουν στον τρόπο σύλληψης της τάξης, αφού ανταγωνίζονται για να καθορίσουν ποια είναι η τάξη και οι όροι με τους οποίους την κατανοούμε. Δεύτερον, οι αφηγήσεις διαδραματίζουν ρόλο στην παραγωγή της τάξης, καθώς η επικοινωνία των αφηγήσεων διαμορφώνει τις συζητήσεις για τις πολιτικές επιλογές που αντιμετωπίζουν οι πολιτικοί δρώντες. Ενώ, τέλος, οι αφηγήσεις αποτελούν κύρια στοιχεία για τη διατήρηση της τάξης, επειδή καθορίζουν την φύση των υφιστάμενων τάξεων στο διεθνές σύστημα. Επί της ουσίας, οι στρατηγικές αφηγήσεις μπορούν να ενδυναμώσουν και να περιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο οι δρώντες εμπλέκονται στη διαμόρφωση και προβολή των πολιτικών προτιμήσεων σε ένα άκρως ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα.

Οι πολιτικοί δρώντες χρησιμοποιούν τη στρατηγική αφήγηση σε μια προσπάθεια να διαμορφώσουν το πλαίσιο της εθνικής και διεθνούς πολιτικής επικοινωνίας προκειμένου να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση της αναδυόμενης παγκόσμιας τάξης. Μάλιστα, η εμπλοκή των νέων μέσων επικοινωνίας στην εξωτερική πολιτική έχει τη δυναμική να αλλάξει ριζικά την δυνατότητα των κρατών να προβάλλουν αφηγήσεις διεθνούς τάξης και να επιτρέψει μια πιο ανοιχτή αμφισβήτηση των αφηγήσεων των μεγάλων δυνάμεων στο διεθνές σύστημα. Έτσι, οι αφηγήσεις θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στις διεθνείς υποθέσεις καθοδηγώντας τα κράτη προς συγκεκριμένους στόχους και στρατηγικές.

Μέσω των στρατηγικών αφηγήσεων κατασκευάζεται, επηρεάζεται και διαμορφώνεται η φύση και η λειτουργία του διεθνούς συστήματος, καθώς υποδεικνύονται μια σειρά από αλληλένδετες πτυχές της διεθνούς τάξης (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle, 2013). Οι εν λόγω πτυχές είναι 1) οι αντιλήψεις των δρώντων για την πολικότητα και τον προσδιορισμό των μεγάλων δυνάμεων, 2) οι προσδοκίες σχετικά με τη συμπεριφορά των κρατών – όπως των μεγάλων ή αδίστακτων κρατών, 3) η σκοπιμότητα και δυνατότητα συνεργασίας και ενσωμάτωσης στην τάξη, 4) οι προβλέψεις για αναδυόμενες και φθίνουσες δυνάμεις, απειλές, εχθρούς και συμμάχους και 5) η σκιαγράφηση του πεδίου κοινωνικοποίησης των πολιτικών δρώντων. Ένα παράδειγμα που προβάλλει αυτές τις πέντε πτυχές είναι το στρατηγικό αφήγημα του Fukuyama για το «τέλος της ιστορίας», το οποίο έδειξε την επιτυχία του φιλελευθερισμού ως αιτία του Ψυχρού Πολέμου και ενίσχυσε την κυριαρχία του (φιλελευθερισμού) ως οργανωτική αρχή της μεταψυχροπολεμικής τάξης.

Επομένως, οι αντιλήψεις των δρώντων για το διεθνές σύστημα, την ιεραρχία, την εξουσία και την κυριαρχία δημιουργούνται μέσω της επικοινωνίας. Αυτή η επικοινωνία καθίσταται δυνατή και διαμορφώνεται με σημαντικούς τρόπους από την πληροφοριακή υποδομή της εποχής. Με την έλευση των νέων μέσων ενημέρωσης, οι κυβερνήσεις είναι σε θέση να επικοινωνούν απευθείας με τους πολίτες σε άλλα κράτη σε σχεδόν στιγμιαία και συνεχή βάση. Πλέον, υπάρχει μια αποφασιστική μετάβαση από ένα μοντέλο επικοινωνίας δύο σταδίων – όπου οι πολιτικοί δρώντες προβάλλουν αφηγήσεις στα μέσα ενημέρωσης, οι οποίες στη συνέχεια φιλτράρουν το περιεχόμενο μέσω αλληλεπίδρασης με εξειδικευμένες ομάδες – σε ένα μοντέλο ενός βήματος όπου οι τεχνολογίες επικοινωνίας επιτρέπουν την άμεση στόχευση από πολιτικούς δρώντες.

2.3.3 Αμφισβήτηση (Contestation)

Όλα τα κράτη στις διεθνείς σχέσεις έχουν μια αφήγηση για το δικό τους παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, καθώς και για το διεθνές σύστημα. Με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλαπλές αφηγήσεις, οι οποίες συγκρούονται επειδή οι δρώντες αμφισβητούν ο ένας τις αφηγήσεις του άλλου για τις διεθνείς σχέσεις. Επί παραδείγματι, οι πολιτικοί αγώνες που λαμβάνουν χώρα στη Συρία και το Ιράν έχουν

αποτελέσει τους άξονες αφήγησης στην ευρύτερη πολιτική και διεθνή αντιπαράθεση μεταξύ ΗΠΑ και Ευρωπαϊκής Ένωσης αφενός και Ρωσίας και Κίνας αφετέρου. Η αφηγηματική σύγκρουση αφορά αν κινούμαστε σε έναν κόσμο, στον οποίο η κρατική κυριαρχία είναι η πρωταρχική αξία στις διεθνείς σχέσεις ή εάν η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να παραμερίσει την κυριαρχία και παρέμβει για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ακόμη, υπάρχουν οι αφηγήσεις που απεικονίζουν την κλιματική αλλαγή ως πραγματική απειλή στην οποία πρέπει να ανταποκριθεί η ανθρωπότητα, έναντι αφηγήσεων για την κλιματική αλλαγή ως ζήτημα που επινοήθηκε από επιστήμονες και αναξιόπιστες ελίτ για να δικαιολογήσουν τον περιορισμό στις οικονομικές δραστηριότητες (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle, 2013).

Ενώ μια πρόσφατη μάχη αφηγήσεων αφορά την Ουκρανική κρίση με την εισβολή της Ρωσίας. Από την μια πλευρά επικρατεί η αφήγηση ότι η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία ήταν απολύτως δικαιολογημένη, καθώς η Ρωσία πολεμά τους «Ναζί» στην Ουκρανία που σφετερίστηκαν την εξουσία σε ένα πραξικόπημα το 2014 και ώθησαν την χώρα προς μια συμμαχία με τη Δύση, αποτελώντας άμεση απειλή για την ίδια την Ρωσία. Από την αντίπερα όχθη, όμως, επικρατεί η αφήγηση ότι η Ουκρανία στην «επανάσταση της αξιοπρέπειας» το 2014 αποφάσισε ότι επιθυμούσε να απελευθερωθεί από την ασφυκτική πίεση του Βλαντιμίρ Πούτιν, να εγκαταλείψει τις φιλοδοξίες της να ενταχθεί στη Δύση, να ενισχύσει την δημοκρατία και να είναι πλήρως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχουν έντονες αμφισβητήσεις και μάχες μεταξύ των αφηγήσεων, καθώς οι αφηγήσεις είναι ένα εργαλείο ισχύος για τα κράτη. Τα κράτη προσπαθούν να διαμορφώσουν στρατηγικές αφηγήσεις, οι οποίες είναι πειστικές και οι σύμμαχοί τους θα ακολουθήσουν την πολιτική τους και θα δεσμεύσουν πόρους για την επίλυση ενός κοινού προβλήματος, ενώ οι εχθροί θα αντιληφθούν ότι οι αφηγήσεις του κράτους μπορούν πείσουν τους άλλους και έτσι να αναγκαστούν να αλλάξουν στρατηγική πορεία. Το αποτέλεσμα θα είναι προς όφελος του κράτους που η στρατηγική του αφήγηση έπεισε, γιατί θα προσδιορίζεται ως μέρος της λύσης – ως κράτος που τερμάτισε την κρίση.

Προκειμένου τα κράτη να επιτύχουν συναίνεση για την στρατηγική τους αφήγηση πρέπει να εκμεταλλευτούν την δομή – το χώρο όπου απευθύνονται – αλλά και να ανταγωνίζονται για να διαμορφώσουν την ίδια την δομή. Ειδικά στη σημερινή τεχνολογική εποχή, τα κράτη είναι αναγκαίο να κερδίσουν τη συζήτηση εντός της παγκόσμιας σφαίρας των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ωστε να γίνει πειστική η αφήγηση, τα κράτη δεν πρέπει να τους απασχολεί μόνο αν το περιεχόμενό της είναι ελκυστικό, συναρπαστικό, αλλά αν η προβολή, η διαμόρφωση και η υποδοχή της έχουν διεξαχθεί με τρόπο που δεν φαίνεται στο κοινό ως αβέβαιο.

Το περιεχόμενο (content) που πρέπει να περιέχει μια αφήγηση οφείλει να είναι ενημερωτικό που προσελκύει την προσοχή του κοινού και να είναι ξεκάθαρα κατανοητό ότι είναι πειστικό. Η συνέπεια, η χρησιμότητα και το ενδιαφέρον είναι

εξαιρετικά σημαντικά χαρακτηριστικά για αποτελεσματική επικοινωνία. Υπάρχουν διάφορα είδη περιεχομένου που χρησιμοποιούνται προκειμένου να καταστήσει μια αφήγηση πειστική. Κάποια από αυτά τα είδη είναι το συναισθηματικό περιεχόμενο και το γνωσιολογικό περιεχόμενο (Miskimmon, O'Loughlin και Roselle, 2013).

Συναισθηματικό Περιεχόμενο

Επειδή οι αφηγήσεις δεν μας παρουσιάζουν απλώς πληροφορίες για ένα πρόβλημα, ένα «θίασο» δρώντων, έναν αιτιολογικό μετασχηματισμό που απαιτείται για να ξεπεραστεί το πρόβλημα και μια επιθυμητή τελικά κατάσταση, αλλά ζητούν από το κοινό (εγχώριο και εξωτερικό) να κρίνει τη φύση και τη σοβαρότητα του προβλήματος, τον χαρακτήρα των εμπλεκόμενων δρώντων και τι είδους μέλλον θα ήταν προτιμητέο, εμπλέκουν το κοινό με αυτό τον τρόπο σε ένα συναισθηματικό επίπεδο – αναδεικνύοντας ελπίδα ή απογοήτευση, θυμό ή χαρά.

Μάλιστα, με την άνθιση των μέσων ενημέρωσης επιτρέπεται στο κοινό να ασχοληθεί περαιτέρω με τη συναισθηματική φόρτιση των αφηγήσεων. Τα μέσα ενημέρωσης, πλέον, λειτουργούν ως εργαλείο για στρατηγικές αφηγήσεις, καθώς μέσω αυτών οι πολιτικοί παράγοντες μπορούν να επικοινωνήσουν τις αφηγήσεις τους με σκοπό τον καθορισμό της ατζέντας, τη νομιμοποίηση, την απόσπαση της προσοχής, τη διασφάλιση της συναίνεσης, την ενίσχυση της δημοτικότητας και την κινητοποίηση. Όπως αναφέρει και η Sabrina Sotiriu (2015), η χρήση των ψηφιακών πλατφορμών από τα ΥΠΕΞ, τους δίνει την δυνατότητα να συντάξουν τις δικές τους αφηγήσεις και να τις διαδώσουν στο ψηφιακό κοινό, παρακάμπτοντας άμεσα και αποτελεσματικά τους «φύλακες» των μέσων ενημέρωσης. Στην ψηφιακή διπλωματία, λοιπόν, η στρατηγική αφήγηση μπορεί να αναπτυχθεί και διαδοθεί, όχι μόνο μέσω της λεκτικής ή γραπτής επικοινωνίας, αλλά και μέσω της εικόνας – της απεικόνισης καθώς αυτή μπορεί να παρέχει αποδείξεις για ισχυρισμούς και ενέργειες που είναι κρίσιμες για έναν δρώντα στην αφήγηση μιας ιστορίας και στην προσπάθεια να πείσει το κοινό, όπως διατυπώνεται στην ανάλυση της Carolijn van Noort (2020).

Η επέκταση των στρατηγικών αφηγήσεων και στον οπτικό τομέα απαιτείται λόγω της πανταχού παρουσίας εικόνων στην επικοινωνία πολιτικών στόχων. Οι πολιτικοί δρώντες επιχειρούν να οπτικοποιήσουν τα σχέδια δράσης τους για να αποσπάσουν την υποστήριξη του κοινού. Οι εικόνες συχνά συνδέουν την δομή της αφήγησης με τους κανόνες, τις αξίες και τις ιδιότητες του χαρακτήρα του πολιτικού δρώντα. Οι μορφές με τις οποίες κοινοποιούνται οι εικόνες μπορεί να είναι είτε φωτογραφίες είτε γεωγραφικοί χάρτες είτε υλικό δημοσίων σχέσεων είτε εκθεσιακό υλικό. Επομένως, η οπτικότητα, όπως υποστηρίζει και η Carolijn van Noort (2020, σελ.736), *«έρχεται σε πολλές μορφές και σχήματα. Μερικές από αυτές τις εικόνες είναι “εικονικές, συμβολικές και με επιρροή”, ενώ άλλες μπορεί να είναι απλές και λιτές, όπως στην περίπτωση έργων υποδομής (για παράδειγμα, βιομηχανικές περιοχές, γερανοί, λιμάνια και χειραυλίες). Παρά την απλή και λιτή φύση των προαναφερθεισών εικόνων*

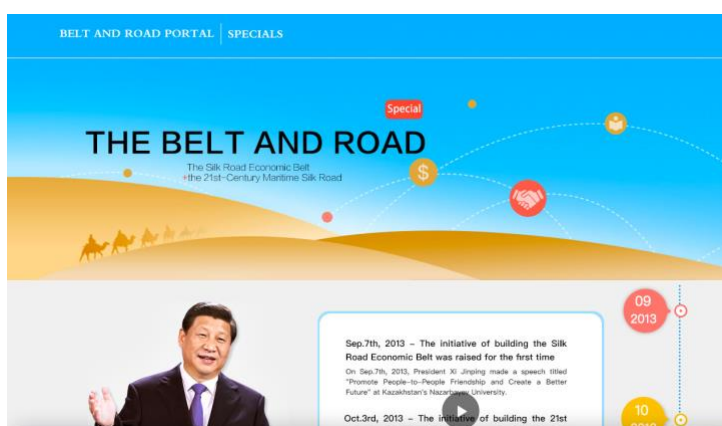

υποδομής, η εμπλοκή του κοινού και η ανταπόκριση σε στρατηγικές αφηγήσεις για τις υποδομές μπορούν να μελετηθούν και να κατανοηθούν από έναν οπτικό φακό».

Εν συντομία, οι εικόνες μπορούν να αφηγηθούν στρατηγικές αφηγήσεις αποτελεσματικά επειδή: 1) «οι εικόνες μπορούν να αφηγηθούν οπτικά μια ιστορία ή μέρος μιας ιστορίας, μέσω της επικοινωνίας των αιτιών ή των αποτελεσμάτων μιας συγκεκριμένης δράσης, 2) «οι εικόνες μπορούν να κάνουν σημαντικούς ισχυρισμούς σχετικά με την εξουσία, 3) «μπορούν να παρέχουν αποδείξεις για ισχυρισμούς και ενέργειες που είναι κρίσιμες για έναν δρώντα στην αφήγηση μιας ιστορίας και στην προσπάθεια να πείσει το κοινό» και 4) μπορούν να επιτύχουν «συναισθηματική απήχηση για το κοινό» (Safia Swimelar, 2018).

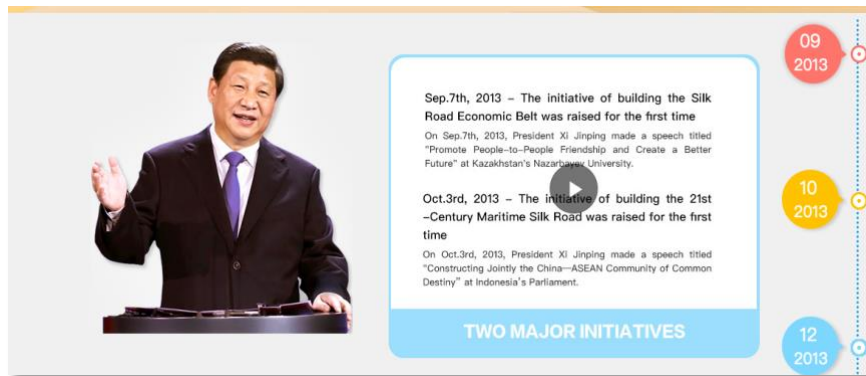
Ένα παράδειγμα οπτικής επικοινωνίας είναι η οπτικοποίηση του «Maritime Silk Road Initiative» από την Κίνα σε μια διαδικτυακή κρατική πύλη (Εικόνα 12).

Εικόνα 12) Belt and Road Portal - Site

Οι εικόνες της εν λόγω αφήγησης, κατά την ανάλυση της Carolijin van Noort, εξετάστηκαν βάσει πέντε αφηγηματικών λειτουργιών – όσον αφορά 1) τη διαφοροποίηση μεταξύ χαρακτήρα ή δρώντων (εκπρόσωπος – agent), 2) το σκηνικό/ περιβάλλον/ χώρο (σκηνή – scene), 3) τη σύγκρουση ή δράση (πράξη - act), 4) τα εργαλεία/συμπεριφορά (υπηρεσία - agency) και 5) την επίλυση ή προτεινόμενη επίλυση/ στόχο (σκοπός - purpose) .

Έτσι, βάσει της διαφοροποίησης μεταξύ χαρακτήρα ή δρώντων (εκπρόσωπος – agent), ο κύριος δρών σε μια από τις δειγματοληπτικές εικόνες είναι ο Πρόεδρος της Κίνας Xi Jinping. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι αντί να απεικονίζονται έργα υποδομής, η εν λόγω εικόνα (Εικόνα 13) απεικονίζει την επικοινωνιακή πρακτική του συσχετισμού της υποδομής με τις ιδιότητες του χαρακτήρα του πολιτικού δρώντα – προβάλλοντας το Xi Jinping να μιλάει και να βλέπει απευθείας προς την κάμερα. Συνδυάζει το όραμα του σχεδίου δράσης με την εξουσία και την φιλικότητα του πολιτικού παράγοντα.

Εικόνα 13) Προβολή του Κινέζου Προέδρου Xi Jinping

Ενώ, βάσει του σκηνικού/ περιβάλλοντος / χώρου (σκηνή – scene), προβάλλονται οπτικά και λεκτικά η χερσαία και θαλάσσια διάσταση. Το κείμενο που αναφέρεται στις δυο προαναφερθείσες διαστάσεις συμπληρώνεται με μια απεικόνιση βελών σε ένα γεωγραφικό χάρτη, όπου τα βέλη αντιπροσωπεύουν τις διαστάσεις της ξηράς και θάλασσας (Εικόνα 14).

Εικόνα 14) Χερσαία και Θαλάσσια Διάσταση

Συμπερασματικά αντιλαμβανόμαστε ότι η Κίνα μέσω αυτών των εικόνων από την «Belt and Road Portal» προσπαθεί να επικοινωνήσει σχετικά με την επιθυμητή συμπεριφορά των κρατικών δρώντων και τους μηχανισμούς συνεργασίας υποδομών στις εξωτερικές σχέσεις. Άρα, οι εικόνες διαθέτουν εργαλειακή αξία προκειμένου να δώσουν νόημα στις στρατηγικές αφηγήσεις.

Γνωσιολογικό Περιεχόμενο

Σύμφωνα με τους Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013), «Μια αφήγηση παρουσιάζει μια εκδοχή του κόσμου που το κοινό μπορεί να αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό ακόμα κι αν εμπιστεύεται τον συγγραφέα ή τον προβολέα της αφήγησης. Η

ερμηνεία μιας αφήγησης εξαρτάται από την επιστημολογία που έχει το κοινό. Η επιστημολογία αναφέρεται σε μια θεωρία για το πώς γνωρίζουμε τον κόσμο». Καθώς οι αφηγήσεις βασίζονται σε ομιλίες για την οικονομία, τη θρησκεία, την επιστήμη, το δίκαιο και ούτω καθεξής, θα πρέπει να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο που να μπορούν να δικαιολογηθούν από διάφορες συζητήσεις. Εν παραδείγματι, στο θέμα σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα, οι πολιτικοί δρώντες προκειμένου να κάνουν πειστικό το αφήγημά τους βασίστηκαν σε διάφορες επιστημολογίες ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνονταν.

2.3.4 Υποδομή Πληροφοριών (Infrastructure)

Η υποδομή πληροφοριών αναφέρεται σε εκείνες τις δομές και πρωτόκολλα μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η αποθήκευση και οι ροές πληροφοριών μιας κοινωνίας ή επιχείρησης. Τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις υποδομές ψηφιακών πληροφοριών, όπου οι οικονομίες και οι κοινωνίες εξαρτώνται από τεράστιους διακομιστές δεδομένων, υπηρεσίες cloud, λογισμικά συστήματα και συστήματα ισχύος.

Για τους πολιτικούς δρώντες, οι υποδομές πληροφοριών είναι ζωτικής σημασίας, καθώς τους επιτρέπουν να ασκούν εξουσία εξ αποστάσεως ώστε να κυβερνούν, να παρακολουθούν και να διαχειρίζονται εδάφη και πληθυσμούς και να καλλιεργούν πίστη και συναίνεση. Η υποδομή πληροφοριών είναι η συνθήκη εντός της οποίας οι ηγέτες μπορούν να σχηματίσουν και να προβάλουν στρατηγικές αφηγήσεις και η συνθήκη που διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο το κοινό τις δέχεται και τις ερμηνεύει.

2.4 Συμπεράσματα

Οι στρατηγικές αφηγήσεις αποτελούν το κύριο πολιτικό εργαλείο επικοινωνίας για μια κρατική οντότητα. Μέσω του εν λόγω εργαλείου, οι δρώντες έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν τις θέσεις τους αλλά και να επηρεάζουν όσο το δυνατόν καλύτερα τη κοινή γνώμη. Η αφήγηση αποτελεί μια ιστορία γεγονότων που απώτερος στόχος της είναι να δομήσει τις αντιδράσεις του κοινού.

Παράλληλα, έπειτα από την παρουσίαση των θεωριών – απόψεων σχετικά με την έννοια της στρατηγικής αφήγησης από τους διάφορους αναλυτές, έγινε αντιληπτό ότι σχεδόν όλοι καταλήγουν στο ίδιο κοινό συμπέρασμα που είναι ότι μια σωστά δομημένη στρατηγική αφήγηση αποτελεί την αναγκαία ήπια ισχύς ενός κράτους. Όπως αναφέρει και ο Joseph Nye, η ήπια ισχύς είναι η ικανότητα μιας κρατικής οντότητας να προσελκύει και να πείθει τα ακρωτήρια στα οποία απευθύνεται.

Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου και εξαιτίας της τεχνολογικής – ψηφιακής επανάστασης, οι στρατηγικές αφηγήσεις έχουν εισέλθει σε ένα νέο κόσμο, στον ψηφιακό κόσμο. Εντός αυτού, η δυναμική της επικοινωνίας έχει μεταβληθεί σημαντικά, καθώς όλοι και περισσότεροι δρώντες (κρατικοί και μη) έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν και να διαδώσουν το δικό τους αφήγημα, ενώ οι πηγές πληροφορίας και τα μέσα μετάδοσης έχουν πολλαπλασιαστεί. Πλέον, οι κυβερνητικοί δρώντες έχουν απωλέσει το προνόμιο να ελέγχουν τη ροή του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης.

Αυτή η νέα ψηφιακή κουλτούρα, έχει δώσει την ευκαιρία στα κράτη να εξελιχθούν και να αρχίσουν να εκμεταλλεύονται τις νέες καταστάσεις προς όφελός τους. Τα παράθυρα ευκαιρίας που ανοίγει η ψηφιακή εξέλιξη για την κρατική στρατηγική αφήγηση είναι καίριας σημασίας, καθώς μέσω αυτών τα κράτη (και ιδίως τα μικρά και τα μεσαία κράτη) δύναται να επικοινωνήσουν και να διαδώσουν το αφήγημα τους σε ένα παγκοσμιοποιημένο κοινό. Για να πετύχει όμως αυτό το μήνυμα, πρέπει οι δρώντες, η τάξη, η αμφισβήτηση και η υποδομή πληροφοριών να δημιουργούν ένα γόνιμο ψηφιακό έδαφος.

Εν κατακλείδι, οι στρατηγικές αφηγήσεις στον ψηφιακό κόσμο είναι ένα ισχυρό εργαλείο της ψηφιακής (δημόσιας) διπλωματίας δεδομένου ότι το ψηφιακό κοινό στρέφεται όλο και περισσότερο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να μάθει για τον κόσμο του. Άλλωστε όταν προκύπτει μια κρίση, το κοινό (εγχώριο και εξωτερικό) κατευθείαν καταφεύγει στο ψηφιακό περιβάλλον ώστε να πληροφορηθεί, καθώς και η κρίση είναι μια στρατηγική αφήγηση. Γίνεται, επομένως, αντιληπτό ότι η ψηφιακή διπλωματία μπορεί να διαδραματίσει τον ρόλο της επικοινωνίας κρίσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Η Ψηφιακή Διπλωματία ως επικοινωνία κρίσεων και η κρίση στην Ουκρανία

«Ως κρίση ορίζεται ένα απροσδόκητο γεγονός που προκαλεί τρομερές συνέπειες σε ένα κράτος, σε θεσμούς, σε περιουσίες (κρατικές και ιδιωτικές) και σε ανθρώπινες ψυχές. Η αντιμετώπισή της γίνεται εντός περιορισμένου χρονικού πλαισίου και με την χρήση ελάχιστων δυνατοτήτων» (Selim, 1988, σελ.3).

Άλλοι αναλυτές ορίζουν την κρίση *«ως ένα διεθνές φαινόμενο που εμφανίζεται στο πλαίσιο του διεθνούς συστήματος ως αποτέλεσμα των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των συστατικών του μονάδων» (Herman, 1969, σελ. 61) ή «ως μια έκπληξη που καθίσταται απειλή για στόχους, αξίες και πεποιθήσεις, καθώς είναι μια κατάσταση ανισορροπίας, η*

οποία έχει ως αποτέλεσμα διάφορες, πολυδιάστατες και εσωτερικές και εξωτερικές διαταραχές. Με αποτέλεσμα, η επέκταση της κρίσης να οδηγεί στην εμφάνιση της εν λόγω κρίσης πέρα από τα περιφερειακά σύνορα και να μετατρέπεται σε διεθνή κρίση» (Alawi, 1987, σελ. 4).

Ιδιαίτερα, οι κρίσεις περιγράφονται ως χαρακτηριστικές, καθώς η μοναδικότητά τους πηγάζει από μια σειρά μεταβλητών. Οι εν λόγω μεταβλητές είναι η κοινή ιστορία των αντίπαλων χωρών, η σχετική ισορροπία στρατιωτικής ισχύος τους, οι εθνοτικοί δεσμοί που μπορούν να συνδέουν τις χώρες, η οικονομική αλληλεξάρτηση και η συμμετοχή σε στρατιωτικές συμμαχίες. Έτσι, κάθε παράγοντας επηρεάζει με το δικό του τρόπο μια κρίση, όπως και οι χαρακτήρες των εθνικών ηγετών.

Ωστόσο, στο σημερινό κόσμο με την υποχώρηση των συνόρων, τις θεαματικές τεχνολογικές εξελίξεις και τον αυξημένο ρυθμό ζωής, η ιστορική αντίληψη για τις κρίσεις, ότι είναι απλώς απειλητικά γεγονότα, έχει καταστεί αρκετά στενή. Πλέον, οι κρίσεις έχουν γίνει μέρος του κόσμου και οι συνθήκες ζωής χαρακτηρίζονται από μια μόνιμη κρίση (permacrisis) με τη μία πρόκληση να ακολουθείται απρόσκοπτα από την επόμενη. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Zuleeg, Emmanouilidis και Borges de Castro (2021), η ευρωπαϊκή ήπειρος βρισκόταν σε ένα δύσκολο περιβάλλον για πολύ καιρό, καθώς είχε να αντιμετωπίσει την υγειονομική κρίση, την οποία ακολούθησαν οι αναπόφευκτες διαρθρωτικές οικονομικές προκλήσεις, ενώ η εσωτερική πολιτική συνοχή και ο σεβασμός των ευρωπαϊκών αξιών εξακολουθούσαν να αμφισβητούνται από διάφορες γωνιές της Ένωσης.

Οι σημερινές κρίσεις δεν θεωρούνται ως διακριτά γεγονότα, αλλά είναι διαδικασίες που εκτυλίσσονται καθώς πολλαπλές δυνάμεις αλληλεπιδρούν με απρόβλεπτους και ανησυχητικούς τρόπους που ξεπερνούν γεωγραφικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά όρια. Ως εκ τούτου, οι σύγχρονες κρίσεις χαρακτηρίζονται όλο και περισσότερο από πολυπλοκότητα, αλληλεξάρτηση και πολιτικοποίηση (Jennifer Cassidy, 2018). Τα εν λόγω περιστατικά, επομένως, θέτουν ένα ιδιαίτερα δύσκολο σύνολο απαιτήσεων για τους κυβερνητικούς παράγοντες (διπλωμάτες, πολιτικοί), οι οποίοι θα πρέπει να διαχειριστούν και να αντιμετωπίσουν με τον ορθότερο τρόπο την κρίση που θα προκύψει.

3.1 Ψηφιακή Επικοινωνία Κρίσεων

Η εξέλιξη της εξωτερικής πολιτικής στον παγκόσμιο χώρο πληροφοριών συνδέεται με την βασική αλλαγή, τις εξελιγμένες επικοινωνιακές ικανότητες. Οι ψηφιακές επικοινωνιακές δυνατότητες διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην εκτέλεση των προσπαθειών εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και θεωρούνται ζωτικής σημασίας εργαλεία για εκείνους τους φορείς που είναι επιφορτισμένοι με δραστηριότητες

επικοινωνίας διπλωματικών κρίσεων. Πράγματι, το φάσμα των επικοινωνιακών δυνατοτήτων που είναι διαθέσιμες στους διπλωμάτες για να συμμετάσχουν σε αυτές τις δραστηριότητες έχει επίσης εξελιχθεί εκθετικά στην ψηφιακή εποχή. Το Facebook και το Twitter αποτελούν τα κύρια κανάλια ψηφιακής διπλωματίας, όσον αφορά τη χρήση και την ενσωμάτωσή τους στις τρέχουσες επικοινωνιακές στρατηγικές διπλωματικής κρίσης (Jennifer Cassidy, 2018).

Τα κανάλια ψηφιακής διπλωματίας αποτελούν, πλέον, αναπόσπαστο μέρος της επικοινωνίας κρίσεων, ακόμη και σε περιόδους εσωτερικής κρίσης, δεδομένου ότι οι ξένοι πληθυσμοί, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και τα παγκόσμια ειδησεογραφικά πρακτορεία ακολουθούν όλους αυτούς τους λογαριασμούς. Έτσι, οι κυβερνήσεις μπορούν να επηρεάσουν τις αφηγήσεις της κρίσης μέσω των καναλιών ψηφιακής διπλωματίας. Αυτό προκύπτει και από την ανάλυση του Pan Manor (2021) ότι πλέον οι διπλωμάτες στρέφονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ψηφιακή διπλωματία) για να αφηγηθούν κρίσεις με την ελπίδα να συγκεντρώσουν υποστήριξη από τους χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τις κρατικές πολιτικές. Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών έχουν δημιουργήσει νέα μέσα μέσω των οποίων οι διπλωμάτες και οι πολιτικοί επιτυγχάνουν τους εθνικούς στόχους.

Κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, ο ρόλος του διπλωμάτη αυξάνεται, ενεργώντας ως φωνητικός φύλακας της εξωτερικής πολιτικής του κράτους του και χρησιμεύει όλο και περισσότερο ως αγγελιοφόρος που προβάλλει και εκτελεί το μήνυμα των Υπουργείων του σε μια προσπάθεια να επιτύχει τους στόχους του φορέα του. Οι περίοδοι κρίσεων αποδεικνύουν πάντα ότι αυξάνουν την πίεση στα ΥΠΕΞ, προκειμένου να σχεδιάσουν και να προβάλλουν τις πολιτικές τους με τρόπο ευαίσθητο στο χρόνο, και να υποστηρίξουν τις αποφάσεις τους με πληροφορίες, οι οποίες είναι γνωστές, σχετικές και κατάλληλες για την τρέχουσα κρίση. Έτσι, η διαχείριση και η στρατηγική μιας διπλωματικής κρίσης στην ψηφιακή εποχή αναγκάζει τα ΥΠΕΞ να αμφισβητήσουν και να επαναξιολογήσουν το «πώς πράττουν» και να εφαρμόσουν τις κατάλληλες επικοινωνιακές πρακτικές πολιτικής. Η εν λόγω πρακτική, σύμφωνα με την Cassidy (2018, σελ.9) είναι «η ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση (*digital diplomatic signalling*)».

Ψηφιακή Διπλωματική Σηματοδότηση

Ως ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση ορίζεται, σύμφωνα με Cassidy (2018, σελ.17), «ένα μήνυμα ή μια διαδικασία που πραγματοποιείται μέσω ενός ψηφιακού μέσου, από κρατικούς αξιωματούχους ή οντότητες ενός κράτους, και λειτουργεί -είτε προορίζεται είτε όχι- ως συμβολική αναπαράσταση της θέσης του κράτους στο επίμαχο ζήτημα». Μάλιστα, κατά τον Christer Jonsson (1996, σελ.24), «η δύναμη της σηματοδότησης ήταν πάντα ένα βασικό εργαλείο διπλωματικής επικοινωνίας σε

περιόδους κρίσεων, με τα μέσα ενημέρωσης να χρησιμοποιούνται πάντα για αυτόν τον σκοπό».

Προκειμένου, λοιπόν, να πραγματοποιηθεί η διαδικασία της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης πρέπει να ακολουθηθούν πέντε βασικοί μηχανισμοί : **δημιουργία περιεχομένου, κατάσταση του αποστολέα, συχνότητα, λήψη κοινού και ισχύς δικτύου στο διαδίκτυο** (Jennifer Cassidy, 2018). Ο κάθε μηχανισμός χρησιμεύει ως πολύτιμο συγκριτικό εργαλείο για την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο οι διαδικτυακοί φορείς χρησιμοποιούν πλέον τις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης σε περιόδους κρίσης.

Ο πρώτος διαδικτυακός μηχανισμός είναι το περιεχόμενο και η δομή του διαδικτυακού μηνύματος. Ο εν λόγω μηχανισμός ασχολείται με το περιεχόμενο που δημιουργεί ένας διαδικτυακός λογαριασμός και πιο συγκεκριμένα εξετάζει **τους δρώντες** που δημιούργησαν το μήνυμα και **πώς** σχηματίστηκε και προβλήθηκε, αλλά και **τι** ακριβώς πλαισιώνει. Σύμφωνα με την Cassidy (2018), όσον αφορά το «περιεχόμενο του μηνύματος», καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όσες περισσότερες αναρτήσεις πραγματοποιεί ένας διαδικτυακός διπλωματικός δρώντας κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, τόσες περισσότερες φορές εμπλέκεται στη συζήτηση που αφορά την κρίση, καθώς στέλνει – διαδίδει το μήνυμα και αφήγημα στο διαδικτυακό κοινό σχετικά με το πώς η χώρα του αντιλαμβάνεται την κρίση. Εν παραδείγματι, από την 24^η Φεβρουαρίου του 2022 με την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, οι ουκρανικοί θεσμοί (Πρόεδρος, Διπλωματικό Σώμα και Πολιτικοί) σχεδόν καθημερινά διαδίδουν μέσω των διαδικτυακών τους λογαριασμών και ιδίως μέσω του twitter το αφήγημα – μήνυμά τους ότι η Ουκρανία και ο ουκρανικός λαός θα πολεμήσουν ενάντια σε αυτήν την παράνομη πράξη επίθεσης σε μια χώρα με δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση και δε θα αποτελέσουν κομμάτι της ρωσικής σφαίρας επιρροής (Πίνακας 1). Έτσι, μέσω αυτής ενεργής διαδικτυακής συζήτησης, οι ουκρανικοί θεσμοί κατάφεραν να επισημάνουν την θέση τους για τη κρίση, να συνεργάζονται ενεργά με τους σχετικούς δρώντες που την περιβάλλουν (Ευρωπαϊκή Ένωση, NATO, ξένα κράτη) και να δημιουργούν ένα διαδικτυακό διάλογο που προβάλλεται ατέρμονα σε έναν τεράστιο αριθμό διαδικτυακών δρώντων, προκειμένου να υποστηρίξουν την συνολική ατζέντα εξωτερικής πολιτικής τους.

MFA of Ukraine @MFA_Ukraine
Ukraine government organization

@ZelenskyyUa: "42 states took Ukraine's side in the case against Russia at the Int'l Court of Justice and intend to join the proceedings. Grateful to partners who chose the right side of history. The side of truth, int'l law, justice. Together, we'll hold Russia accountable."

42 partners have already supported Ukraine's case against Russia in the International Court of Justice

7:55 PM · May 20, 2022

311 Retweets 23 Quotes 1,229 Likes

MFA of Ukraine @MFA_Ukraine
Ukraine government organization

Thank you! ❤️❤️
#SlavaUkraini

9:11 AM · May 20, 2022

162 Retweets 3 Quotes 1,075 Likes

MFA of Ukraine @MFA_Ukraine
Ukraine government organization

Vyshyvanka is one of the symbols of Ukraine, like bravery. To wear vyshyvanka means to prove one's belonging to the eternal Ukrainian cultural tradition 🇺🇦.

@MKIPUkraine
#StandWithUkraine
#StandUpForUkraine

0:33 9,801 views

MFA of Ukraine Retweeted

Iryna Venediktova @VenediktovaIV

Since the Russian invasion of Ukraine on February 24, Russian forces have been implicated in numerous violations of the laws of war that may amount to war crimes and crimes against humanity.2/2
#RussianWarCrimes

5:51 PM · May 18, 2022

67 Retweets 1 Quote 253 Likes

MFA of Ukraine Retweeted

Dmytro Kuleba @DmytroKuleba
Ukraine government official

Briefed Dutch MPs on the latest developments in Russia's war against Ukraine. I emphasized that Ukraine fights not only for its own, but also for Europe's future and freedom. Ukraine deserves an individual and merit based approach when it comes to granting it EU candidate status.

12:11 PM · May 18, 2022

339 Retweets 12 Quotes 2,304 Likes

MFA of Ukraine @MFA_Ukraine
Ukraine government organization

The only thing #Russia can put in #Ukrainian lives is devastation. Together we must stop the Russian bloody refit.

#StopRussianWar
#ArmUkraineNow

6:40 PM · May 21, 2022

386 Retweets 15 Quotes 1,065 Likes

Πίνακας 1, Διάφορα Tweets για την Ρωσική Εισβολή από ουκρανικούς λογαριασμούς

Ένα επιπλέον στοιχείο που επισημαίνει η Cassidy (2018) είναι αυτό της «δομής ενός μηνύματος» και συγκεκριμένα ο τρόπος με τον οποίο πλαισιώνεται. Το πώς ένα μήνυμα συζητά το θέμα του είναι εξίσου σημαντικό με το ίδιο το θέμα. Ιστορικά, το ύφος και η δομή ενός μηνύματος – αφηγήματος ήταν τυπικά σε τόνο, καλά κατασκευασμένο και σχεδιασμένο. Ωστόσο, σήμερα, προβάλλεται ένα διαφορετικό αφήγημα μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης καθώς δεν χρειάζονται επισημότητες όπως τα προηγούμενα χρόνια. Το ύφος της επικοινωνίας των μηνυμάτων, πλέον, είναι ανεπίσημο σε τόνο, μικρό σε μήκος και χαλαρό σε δομή. Τα εν λόγω στοιχεία γίνονται αντιληπτά αν κοιτάξουμε τα παραπάνω tweets των ουκρανικών θεσμών για την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Παρατηρούμε ότι το λεκτικό στοιχείο – το κείμενο είναι πολύ μικρό και στοχευμένο ενώ σχεδόν πάντα συνδέεται από ένα οπτικό στοιχείο (εικόνα, βίντεο) προκειμένου να αποσπάσουν την υποστήριξη του κοινού, καθώς τα οπτικά στοιχεία δημιουργούν συναισθήματα είτε θετικά είτε αρνητικά.

Ο δεύτερος διαδικτυακός μηχανισμός είναι η κατάσταση του αποστολέα, όπου εξετάζεται ποιος πραγματικά απέστειλε το μήνυμα. Ο εν λόγω μηχανισμός αναφέρεται στον βαθμό του διπλωμάτη που δημιουργεί και αποστέλλει τις διαδικτυακές αναρτήσεις ή στον όποιο δρώντα είναι διαπιστευμένος ο διαδικτυακός λογαριασμός. Σύμφωνα με την Cassidy (2018, σελ.25), *«αποτελείται από ένα ιεραρχικό φάσμα, που κυμαίνεται από τον κατώτερο διπλωμάτη στο ένα άκρο έως έναν πρέσβη ή επικεφαλής αποστολής στο άλλο άκρο»*. Αυτός ο μηχανισμός έχει αναδειχθεί ως εξαιρετικά σημαντικός στην αρένα της επικοινωνίας κρίσεων, καθώς τα υπουργεία εξωτερικών (και όχι μόνο), που επιδιώκουν να στείλουν μηνύματα σχετικά με τη θέση τους σε περιόδους κρίσης, θα χρησιμοποιήσουν τους επικεφαλής των αποστολών ή τους πρέσβεις για να συγκεντρώσουν μεγαλύτερη προσοχή ή να δημιουργήσουν πιο αποτελεσματικά μηνύματα προς την εικονική διεύρυνση. Στην περίπτωση της Ουκρανίας, σχεδόν όλοι οι ουκρανοί πρέσβεις που υπηρετούν το εξωτερικό αναρτούν στους προσωπικούς τους λογαριασμούς στο twitter το μήνυμα – αφήγημα του ουκρανικού κράτους και λαού ότι η ρωσική εισβολή είναι μια τρομοκρατική ενέργεια και ότι θα αγωνιστούν για την ελευθερία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας. Παραδείγματα αναρτήσεων (tweets) από ουκρανούς πρέσβεις – Dmytro Senik, Πρέσβης στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα / Oksana Markarova, Πρέσβης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής / Sergii Shutenko, Πρέσβης στην Ελλάδα / Vasyl Bodnar, Πρέσβης στην Τουρκία – προβάλλονται παρακάτω.

Dmytro Senik @senikd · Follow

During the meeting with Speaker of the UAE Federal National Council H.E. Saqr Ghobash, we discussed ways to promote 🇺🇦🇦🇪 #interparliamentary cooperation and people to people contacts. Thanked for support and generous humanitarian assistance provided by the UAE to Ukraine.

6:01 PM · Jan 30, 2023

37 ❤️ Reply Share

[Read 3 replies](#)

Dmytro Senik @senikd · Follow

#RussiasATerroristState

InUkraine @InUAOfficial
Mariupol. Before and after the Russian invasion.

7:30 AM · Jan 30, 2023

2 ❤️ Reply Share

[Read more on Twitter](#)

Εικόνα 15, Tweets του Dmytro Senik, Πρέσβης στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Oksana Markarova @OMarkarova · Follow
Ukraine government official

Kherson 🇷🇺 russian war criminals continue killing peaceful Ukrainians. We must stop russian aggressors and hold them accountable for all their crimes!

Олена Зеленська @ZelenskaUA
Kherson. A city that is being shelled by Russians daily. Today a public transport station was hit – a strike on civilians who had plans, were in a hurry to get somewhere or were simply living. At least 12 dead. Aggressor took their lives only because it can – until it is stopped.

4:27 PM · Feb 21, 2023

122 ❤️ Reply Share

Oksana Markarova @OMarkarova · Follow
Ukraine government official

Thank you, dear @SecretaryofDC for your remarks, for standing with Ukraine for the values shared by our countries - freedom, independence, democracy. 🇺🇦🇪🇺🇸 And special thank you for making us all feel home here in DC. #WeareDC

Secretary of District of Columbia @SecretaryofDC
This weekend, I was honored to provide remarks at the Stand with Ukraine Rally on the steps of the Lincoln Memorial. We stand in solidarity with our partners across the globe in support of the people of Ukraine! 🇺🇦 #DCValues #WeAreDC

6:28 PM · Feb 26, 2023

89 ❤️ Reply Share

[Read 4 replies](#)

Εικόνα 16, Tweets της Oksana Markarova, Πρέσβης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Εικόνα 17, Tweets του Sergii Shutenko, Πρέσβης στην Ελλάδα

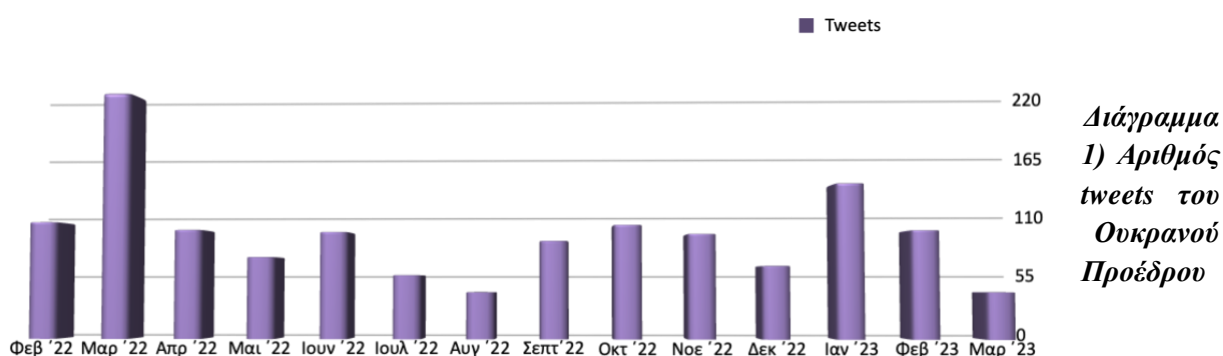
Εικόνα 18, Tweet του Vasyl Bodnar, Πρέσβης στην Τουρκία

Επομένως, τα Υπουργεία Εξωτερικών αλλά και άλλα χρησιμοποιώντας το διαδικτυακό «κύρος» και επιρροή των πρέσβων ή των επικεφαλής αποστολών, έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις κοινωνικές πλατφόρμες για να δημιουργήσουν και

να αποστείλουν ισχυρά, άμεσα μηνύματα σχετικά με την κρίση που διακυβεύεται και να εισακουστεί η εθνική τους θέση. Πλέον, ένας πρέσβης στο διαδίκτυο κατέχει μια θέση σχετικής επικοινωνιακής ισχύος και η επιρροή του είναι χρήσιμη για την προώθηση θέσεων εξωτερικής πολιτικής και τη δημιουργία ενός συχνού, ισχυρού και άμεσου διπλωματικού λόγου κρίσης που ακούγεται από πολλούς.

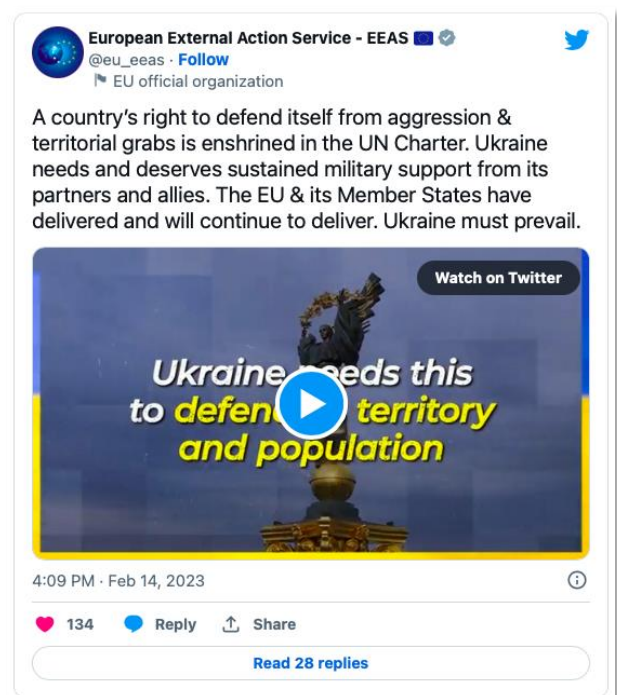
Ο τρίτος διαδικτυακός μηχανισμός είναι η συχνότητα. Η συχνότητα αναφέρεται στην αναλογία του χρόνου που αφιερώνει ένας διπλωμάτης ή πολιτικός στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια μιας περιόδου κρίσης και το είδος του σήματος που στέλνει στο διαδικτυακό του κοινό σχετικά με τη κατάσταση. Σύμφωνα με την Cassidy (2018), ο μηχανισμός αυτός αναφέρεται στον μέσο όρο των αναρτήσεων που κάνει ένας δρώντας στο λογαριασμό του στις κοινωνικές πλατφόρμες ανά ημέρα και με ποιο τρόπο αξιοποιείται ο χρόνος για να συζητήσει την κρίση και να προβάλλει τις πολιτικές του. Επιπλέον, τονίζει ότι εάν ο διαδικτυακός δρώντας δεν είναι μόνος στη συχνότητα δραστηριότητάς του, δηλαδή υποστηρίζεται και από άλλους διπλωματικούς – πολιτικούς δρώντες στο διαδίκτυο μέσω των δικών τους ενεργών διαδικτυακών συζητήσεων, τότε χωρίς αμφιβολία σηματοδοτείται το γεγονός ότι η κρίση θεωρείται άξια συζήτησης όχι μόνο από τον δρώντα που πρόβαλλε και διέδιδε τη κρίση αλλά και από άλλους δρώντες γύρω του. Ο εν λόγω μηχανισμός γίνεται άμεσα κατανοητός μέσω της διαδικτυακής δραστηριότητας που έχουν αναπτύξει οι ουκρανικοί θεσμοί (διπλωματικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί) κατά τη διάρκεια της ουκρανικής κρίσης που ξέσπασε με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Τόσο οι ουκρανικοί κυβερνητικοί θεσμοί όσο και οι διπλωματικοί, κοινωνικοί θεσμοί (μέσα ενημέρωσης, κοινωνία των πολιτών) έχουν μια ατέρμονη διαδικτυακή συζήτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα στο Twitter σχετικά με την κρίση που υφίσταται η Ουκρανία. Έχοντας συλλέξει από τον επίσημο λογαριασμό του ουκρανού προέδρου Volodymyr Zelensky στο Twitter, τα tweets που κοινοποίησε από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι και τις 24 Μαρτίου 2023, προέκυψε ότι από την ημέρα που συνέβη η εισβολή έχει δημοσιεύσει 1.293 tweets που αφορούν εξ ολοκλήρου την κρίση και πως την αντιμετωπίζει η Ουκρανία. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι ο ουκρανός πρόεδρος αναρτά καθημερινά κάποιο μήνυμα, με μέσο όρο να αναρτά περίπου 3 με 4 tweets την ημέρα (μέσος όρος ανάρτησης tweets 3,34 – Διάγραμμα 1).

Ακόμη, η διαδικτυακή συζήτηση των ουκρανικών θεσμών έχει υποστηριχθεί έντονα και από άλλους διεθνείς δρώντες, όπως διεθνείς οργανισμούς, κράτη και κοινωνίες πολιτών. Οι διεθνείς οργανισμοί που έχουν καταδικάσει έντονα την ρωσική εισβολή και αποτελούν καίριο σύμμαχο της Ουκρανίας είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, το NATO και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Εικόνα 19). Βάσει αυτών των ψηφιακών δράσεων, αντιλαμβανόμαστε ότι ολόκληρο το διεθνές σύστημα μπορεί να συμβάλλει προκειμένου να αναπαραχθεί μια αφήγηση πολύ πιο γρήγορα και σε μεγαλύτερη ένταση. Αυτό καθίσταται σημαντικό στοιχείο, καθώς οι αληθείς αφηγήσεις πρέπει να προβάλλονται ατέρμονα και με μεγάλη ταχύτητα προκειμένου να έχουν το χρονικό περιθώριο να καταστείλουν την παραπληροφόρηση και την αναληθή προπαγάνδα που δύναται να υπάρξει σε μια διεθνή κρίση.

Εικόνα 19) Tweets Διεθνών Οργανισμών για την Ουκρανική Κρίση

Ωστόσο, από την άλλη πλευρά υπάρχουν οι διπλωματικοί δρώντες που επιλέγουν να μείνουν σιωπηλοί ή καταφεύγουν στην παραπληροφόρηση εντός της κρίσης, προκειμένου είτε γιατί η κρίση που έχει ξεσπάσει είναι ένα θέμα με το οποίο δεν επιθυμούν να ασχοληθούν δημόσια για διεθνής πολιτικούς λόγους είτε γιατί το μήνυμα που έχει κυριαρχήσει «πλήττει» την εικόνα και τη φήμη των κρατών τους. Σύμφωνα με τον Pan Manor (2022), στην περίπτωση της ουκρανική κρίσης, οι δρώντες που κατέφυγαν και συνεχίζουν να καταφεύγουν στην διάδοση ψευδών ειδήσεων είναι η Ρωσία, καθώς το ουκρανικό αφήγημα έχει κυριαρχήσει ανά το κόσμο πλήττοντας την ισχυρή διεθνή εικόνα του Ρωσικού κράτους. Οι Ρώσοι προσπαθούν να περάσουν το μήνυμα (Εικόνα 20) ότι η εισβολή ως «ειδική στρατιωτική επιχείρηση» έχει ως στόχο «την υπεράσπιση των ανθρώπων που επί οκτώ χρόνια υφίστανται διωγμούς και γενοκτονία από το καθεστώς του Κιέβου. Γι' αυτό, στοχεύουμε στην αποστρατικοποίηση και αποναζικοποίηση της Ουκρανίας, καθώς και στο να οδηγήσουμε ενόπιον της δικαιοσύνης όσους διέπραξαν πολλαπλά εγκλήματα εναντίον αμάχων, συμπεριλαμβανομένων και πολιτών της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Το σχέδιό μας δεν περιλαμβάνει την κατάληψη Ουκρανικού εδάφους» (Πούτιν, 2022).

Εικόνα 20) Tweets Ρωσικών Κυβερνητικών Αρχών

Ο τέταρτος διαδικτυακός μηχανισμός είναι το κοινό, δηλαδή ποιος μπορεί να λάβει το μήνυμα στο διαδίκτυο. Αυτός ο μηχανισμός αναφέρεται στην απήχηση που

σχετίζεται με το κοινό του διαδικτυακού διπλωματικού και πολιτικού λογαριασμού και τον ρόλο που διαδραματίζει πλέον στη διαδικασία ηλεκτρονικής σηματοδότησης. Αναφέρεται στους οπαδούς του Twitter, στους φίλους και συνδρομητές του Facebook και σε εκείνους τους δρώντες που θεωρούνται ενεργοί και αφοσιωμένοι στις πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Κατά τη διάρκεια μιας περιόδου σύγκρουσης, οι διπλωμάτες πρέπει επομένως να θεωρούν τη χρήση των μέσω κοινωνικής δικτύωσης ως βασική μέθοδο για να δημιουργήσουν, μέσω μιας σειράς διαδικτυακών αναρτήσεων, μια συνολική συζήτηση σχετικά με την επίσημη θέση του Υπουργείου τους για την ίδια την κρίση και στη συνέχεια να χρησιμοποιήσουν τις διαδικτυακές τους πλατφόρμες ως λεωφόρους για να τονιστεί αυτή η θέση τόσο σε επίσημους όσο και σε μη επίσημους δρώντες. Οι διπλωμάτες δεν απαιτείται πλέον μόνο να μιλούν στο ακροατήριό τους, αντίθετα, μέσω άμεσων μηνυμάτων, δημόσιων αναδημοσιεύσεων (retweet) και δημοσίων απαντήσεων, πρέπει τώρα να τους ακούν ενεργά, να αλληλεπιδρούν μαζί τους σε τακτική βάση και σε πραγματικό χρόνο. Είναι αναγκαίο να ασχοληθούν με το κοινό προκειμένου να δημιουργήσουν λογαριασμούς διαδικτυακής επικοινωνίας που θα τους βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων της εξωτερικής τους πολιτικής και στην δημιουργία ενός ισχυρού και αποτελεσματικού διπλωματικού λόγου στο διαδίκτυο.

Ο πέμπτος και τελευταίος μηχανισμός είναι το πώς οι άλλοι διπλωματικοί δρώντες στο διαδίκτυο λαμβάνουν και ανταποκρίνονται στα σήματα – μηνύματα που προβάλλονται στη διάρκεια μιας κρίσης. Ο εν λόγω μηχανισμός σχετίζεται με την ισχύ του διαδικτυακού διπλωματικού δικτύου. Σύμφωνα με τη Cassidy (2018, σελ.31), *«διπλωμάτες θεωρούν εδώ και καιρό τα δίκτυα ένα χρήσιμο εργαλείο επικοινωνίας, που λειτουργούν όχι μόνο ως μέθοδοι διάχυσης και διάδοσης μηνυμάτων μεταξύ των δρώντων, αλλά και ως ένα πεδίο στον οποίο ενσωματώνονται ιδιότητες που αντανακλούν το αποτέλεσμα αυτών των σχέσεων - κοινές νόρμες, ιδέες και αξίες»*. Πλέον, οι πρέσβεις και όλοι οι διπλωμάτες μπορούν εύκολα να κάνουν αναδημοσίευση (retweet) τα λόγια των συναδέλφων τους επί τόπου, να αναδημοσιεύσουν τις αναρτήσεις των Υπουργείων Εξωτερικών ή των διεθνών οργανισμών τους ή με το πάτημα ενός κουμπιού να παρέχουν διαδικτυακή υποστήριξη σε οποιονδήποτε δρώντα στον κόσμο. Έτσι, μέσω των εργαλείων των διαδικτυακών μέσω ενημέρωσης, οι διπλωματικοί δρώντες έχουν την ευκαιρία να συνδεθούν και να εμπλακούν μεταξύ τους.

3.2 Συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, το διεθνές σύστημα βρίσκεται σε μια συνθήκη μόνιμης κρίσης, καθώς η μια πρόκληση ακολουθείται και από άλλες – θεσμικές, πολιτικές, οικονομικές, υγειονομικές, περιβαλλοντικές, τεχνολογικές. Γι' αυτό το λόγο οι κυβερνητικοί παράγοντες πρέπει να διαχειριστούν αυτήν την πολυπλοκότητα και να την αντιμετωπίσουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτό θα επιτευχθεί με την αξιοποίηση

του ψηφιακού κόσμου και ιδιαίτερα με την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να επηρεάσουν τις αφηγήσεις της κρίσης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν ενισχύσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των Υπουργείων Εξωτερικών που θέλουν να διαμορφώσουν την αντίληψη του κοινού επειδή οι χρήστες των εν λόγω μέσων μαθαίνουν για τις κρίσεις από διάφορες δρώντες (πολιτικούς, διπλωμάτες, μέσα ενημέρωσης). Κατά τη διάρκεια κρίσεων, αυτοί οι ανταγωνισμοί γίνονται κεντρικοί στις διαδικτυακές δραστηριότητες των ΥΠΕΞ, καθώς οι διπλωμάτες επιδιώκουν όλο και πιο έντονα να συγκεντρώσουν υποστήριξη για τις πολιτικές των κρατών τους, μειώνοντας παράλληλα την υποστήριξη για εκείνες των αντιπάλων τους.

Οι κυβερνητικοί παράγοντες προκειμένου να κυριαρχήσουν επί του ανταγωνισμού, χρησιμοποιούν εν αγνοία τους την ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση, ώστε να προβάλουν και να διαδώσουν το στρατηγικό τους αφήγημα. Μέσω της εν λόγω σηματοδότησης επιτυγχάνουν να κατασκευάσουν ένα διαδικτυακό μήνυμα, του οποίου το περιεχόμενο δημιουργείται από τους κατάλληλους δρώντες με έναν μεθοδευμένο τρόπο, χρησιμοποιώντας στοιχεία που κάνουν επίκληση στο συναίσθημα του ακροατηρίου όπως ιστορικές εικόνες, βίντεο που δείχνουν τις συνθήκες διαβίωσης ενός πληθυσμού, ανεπίσημα κείμενα με αίσθηση του χιούμορ, προκειμένου να προσελκύσουν την προσοχή της κοινής γνώμης και να την πείσουν ότι οι αφηγήσεις τους μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες τους.

Επιπρόσθετα, οι παράγοντες, που αξιοποιούν τα εργαλεία της ψηφιακής διπλωματίας, αντιλαμβάνονται ότι η συχνότητα είναι το στοιχείο που θα διαδραματίσει το κομβικό ρόλο για την άμεση επικοινωνία και υιοθέτηση του αφηγήματος. Η συχνή προβολή και επανάληψη του μηνύματος «αναγκάζει» τους αποδέκτες να μην ξεχνούν την θέση των κυβερνητικών αρχών σχετικά με κάποιο ζήτημα. Εξάλλου είναι γνωστό ότι από την αρχαιότητα ότι η *επανάληψις είναι μήτηρ πάσης μαθήσεως*.

Στο παράδειγμα της ουκρανικής κρίσης, έγινε αντιληπτό ότι τόσο η Ουκρανία όσο και η Ρωσία πραγματοποίησαν και συνεχίζουν να πραγματοποιούν μια διαδικτυακή εκστρατεία για την αληθή ενημέρωση και αφήγηση του πολέμου κατά τη δική τους άποψη. Καταφέρνουν μέσω της αέναης προβολής και επανάληψής του μηνύματος τους να επηρεάσουν και να πείσουν ένα κομμάτι της κοινής γνώμης να υιοθετήσει την αλήθεια τους και να συστρατευτούν στο πλευρό τους. Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι η ψηφιακή διπλωματία μπορεί πλέον να αποτελέσει ένα χρήσιμο και κρίσιμο εργαλείο, το οποίο κατά την διάρκεια του στρατηγικού σχεδιασμού να μην είχε συμπεριληφθεί στην απαιτούμενη διπλωματική εργαλειοθήκη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Ψηφιακή Διπλωματία και Μικρά Ευρωπαϊκά Κράτη

Από την αρχή του σχεδίου ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στη δεκαετία του 1950, υπήρξε ανάγκη για εξωτερική εκπροσώπηση και ανάπτυξη οιονεί διπλωματικών πρακτικών. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα ανέπτυξε εκπροσώπηση σε σχέση με σημαντικούς εταίρους και μετά τη Συνθήκη της Ρώμης 1957, ξεκίνησε συστηματικά και εξωτερική δράση σε τομείς διεθνούς εμπορικής και οικονομικής δράσης ευρύτερα.

Με την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009, δημιουργήθηκε ένα υβριδικό σύστημα συζήτησης, αντιπροσώπευσης, επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης. Έχει αναπτυχθεί μια σειρά διπλωματικών πλαισίων που βασίζονται στη στρατηγική και διαρθρωτική διπλωματία, η οποία εφαρμόζεται σε διάφορους τομείς της ένωσης. Μάλιστα, με την ανάδυση και εξέλιξη των νέων τεχνολογικών μέσων, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει οδηγηθεί στην προσπάθεια συστηματικής και ορθολογικής χρήσης της ψηφιακής διπλωματία, προκειμένου να προωθεί και να διαδίδει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το κοινοτικό αφήγημα της διεύρυνσης.

Την εν λόγω στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισαν να ακολουθήσουν και τα κράτη μέλη της, καθώς διαπίστωσαν ότι οι ψηφιακές πλατφόρμες μπορούν να τους προσφέρουν τη δυνατότητα της συνεχούς αλληλεπίδρασης με το παγκόσμιο κοινό και της ατέρμονης προβολής του αφηγήματος της εξωτερικής πολιτικής τους. Ιδιαίτερα, τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη αντιλήφθηκαν ότι η παραδοσιακή συσχέτιση του μεγέθους με την ισχύ αμφισβητείται πλέον στην ψηφιακή εποχή.

4.1 Ψηφιακά Μικρά Ευρωπαϊκά Κράτη

Οι ερευνητικές μελέτες για τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη έχουν ξεκινήσει εδώ και δεκαετίες. Συγκεκριμένα, η Annette Baker Fox (1959) άρχισε να ερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνήσεις των μικρών κρατών δρουν προκειμένου να αντισταθούν στις πιέσεις των Μεγάλων Δυνάμεων σε περιόδους κρίσης. Σύμφωνα, λοιπόν, με την Baker Fox, τα μικρά κράτη επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους, όταν πείθουν τις Μεγάλες Δυνάμεις ότι οι στόχοι τους συμπορεύονται. Ωστόσο, ο προσδιορισμός ενός κράτους ως μικρό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Κατά τον Anders Wivel (2010, σελ.5-6), ένα κράτος μπορεί να χαρακτηριστεί ως μικρό λόγω της περιορισμένης ικανότητας των πολιτικών, οικονομικών και διοικητικών συστημάτων του.

Επιπρόσθετα, ο διαχωρισμός σε μεγάλα και μικρά κράτη ενυπάρχει και εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλο που τα κράτη – μέλη τυπικά θεωρούνται ισότιμα, οι μεγαλύτερες δυνάμεις τείνουν όλο και περισσότερο να διαμορφώνουν την πολιτική της Ένωσης. Όπως αναφέρει και η Ρεβέκκα Παιδή (2014), οι δύο μεγάλες δυνάμεις της Ένωσης – η Γερμανία και η Γαλλία σε συνεργασία με την «τρίτη μεγάλη δύναμη» - το Ηνωμένο Βασίλειο, πριν το BREXIT, σχεδίαζαν και διαμόρφωναν την ευρωπαϊκή πολιτική. Γι' αυτό και υπήρχαν οι συντομογραφίες B3 (Big Three) και EU3 που συμβόλιζαν την ηγεσία και τις ad hoc συνεργασίες της Γαλλίας, της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου κυρίως στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Ωστόσο, η Ένωση θα διέφερε κατά πολύ χωρίς την ύπαρξη των μικρότερων κρατών μελών. Αυτό θα συνέβαινε καθώς τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη έχουν συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Έχουν προσφέρει πολιτικό προσωπικό σε κρίσιμες θέσεις, έχουν προωθήσει καινοτόμες πρωτοβουλίες και έχουν διαδραματίσει τον ρόλο του διαμεσολαβητή ως κράτη λιγότερα απειλητικά. Εν παραδείγματι, η Φιλανδία και η Σουηδία, που έχουν χαρακτηριστεί ως μικρά ευρωπαϊκά κράτη λόγω κυρίως πληθυσμιακών παραγόντων, έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη θέσπιση των «αποστολών Petersberg» που καθιστούν την ΕΕ διεθνή δρώντα μεταξύ άλλων στους τομείς της διαχείρισης κρίσεων, της πρόληψης συγκρούσεων και ειρηνευτικών αποστολών. Μάλιστα, η Παιδή (2014) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι *«η αποφασιστικότητα, η τεχνογνωσία, οι αξίες και οι αρχές, η δημιουργικότητα, η ενότητα, η ισχύς και η ευελιξία των μικρών κρατών – μελών μοιάζει συχνά με τον Δαβίδ που απροσδόκητα κερδίζει τελικά την μάχη με τον Γολιάθ»*.

Προκειμένου τα μικρά κράτη – μέλη της ΕΕ να μεγιστοποιήσουν την επιρροή τους και να προωθήσουν τα συμφέροντά και αφηγήματά τους εντός ενός ευρωπαϊκού πλαισίου όπου οι διαφορές ισχύος είναι δεδομένες, τείνουν να γίνονται πιο δραστήρια, καινοτόμα, δημιουργικά, ευέλικτα και σε σημαντικό βαθμό επικοινωνιακά. Καθώς, η επιτυχία των μικρών κρατών εξαρτάται τόσο από τις εξωτερικές συνθήκες όσο και από την δική τους στρατηγική απέναντι σε αυτές (Σπηλιωτακοπούλου & Φραγκονικολόπουλος, 2019). Έτσι, μικρά και μεσαία ευρωπαϊκά κράτη όπως η Εσθονία, η Φινλανδία, η Πολωνία, η Σουηδία και η Ολλανδία, έχουν αγκαλιάσει με ενθουσιασμό την ψηφιακή διπλωματία (μια εξολοκλήρου επικοινωνιακή πρακτική) από τα πρώτα στάδια, επειδή επικρατεί η αντίληψη ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες, ως καινοτόμες και δημιουργικές, μπορούν να τους βοηθήσουν να αυξήσουν τη διπλωματική τους επιρροή σε επίπεδα που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να είχαν φτάσει.

Η παραδοσιακή συσχέτιση του μεγέθους με την ισχύ αμφισβητείται λοιπόν στην ψηφιακή εποχή, κατά την Madeleine Myatt (2021). Η αυξανόμενη διασύνδεση της παγκόσμιας κοινωνίας μέσω του διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας έχει διαμορφώσει ένα νέο πλαίσιο για την άσκηση της εθνικής και διεθνούς πολιτικής. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των δημοσίων υπηρεσιών – συμπεριλαμβανομένου και της διπλωματικής υπηρεσίας – οι υποδομές ζωτικής σημασίας (τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, νερό, δημόσιες μεταφορές), η ατέρμονη

ψηφιοποίηση του επιχειρηματικού κόσμου, η υιοθέτηση νέων μορφών ψηφιακής επικοινωνίας και η στρατηγική αξία τεράστιων όγκων δεδομένων και η επεξεργασία τους έχουν διασυννοριακό αντίκτυπο στις εθνικές και παγκόσμιες υποθέσεις. Έχουν δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για τα μικρά κράτη με σκοπό να διαμορφώσουν το αναδυόμενο πεδίο της τεχνολογίας στην στρατηγική ψηφιακή επικοινωνία (Madeleine Myatt, 2021).

Ιδιαίτερα, σύμφωνα με τον Tomas Jermalavicius (2017), η ψηφιακή εποχή και οι υποκείμενες τάσεις της διαμορφώνουν τόσο την «σκληρή ισχύ» – την ικανότητα να εξαναγκάζει κάποιος τους άλλους να αποδεχτούν αυτό που θέλει – όσο και την «ήπια ισχύ» – την ικανότητα να κάνει τους άλλους να θέλουν αυτό που θέλει. Ο συγκερασμός των εν λόγω δύο ισχύων οδηγούν στην διαμόρφωση της στρατηγικής «έξυπνης ισχύος» όπου η άσκηση της έχει γίνει πιο περίπλοκη σχετικά με τους σκοπούς, τα μέσα και τους τρόπους κρατικής δράσης και το αποτέλεσμα να πλαισιώνεται από αβεβαιότητα και απροβλεψία. Μάλιστα, η ψηφιακή εποχή έχει εντείνει ακόμα περισσότερο την περιπλοκότητα και αβεβαιότητα δημιουργώντας μερικές νέες ευκαιρίες για τα μικρά κράτη. Εν παραδείγματι, η Εσθονία έχει ασπαστεί ολόψυχα την ψηφιοποίηση της διακυβέρνησης, καθώς την βοηθάει να ενισχύσει περαιτέρω τα διαπιστευτήριά της για την εξωτερική πολιτική.

Ακόμη και η Ελλάδα ξεκίνησε να ενστερνίζεται την ψηφιακή εποχή και την ψηφιακή διπλωματία προκειμένου να αντιστρέψει την εικόνα, που διαμορφώθηκε το 2010 με την οικονομική κρίση, ότι ο Έλληνας ζει εις βάρος των Ευρωπαίων εταίρων του. Υιοθέτησε και διέδωσε ένα αφήγημα που διατηρείται ως και σήμερα «Greece: all time classic» ή «Visit Greece: Share your moments in Greece» (Εικόνα 21) σε μια προσπάθεια να επανακαθορισμού του διαχρονικού brand της Ελλάδας, σε αντιπαραβολή με την κρίση.

Εικόνα 21) Tweets των Ελληνικών Κυβερνητικών Αρχών

Τα νέα μέσα τεχνολογίας αξιοποιήθηκαν πλήρως για αυτήν την προσπάθεια, καθώς το διαδίκτυο θεωρήθηκε ως ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να διαδοθεί το μήνυμα περί της μοναδικότητας της Ελλάδας και να επανακαθορισθεί ως μία σύγχρονη χώρα πλήρως ενσωματωμένη στη ψηφιακή εποχή (Σπηλιωτακοπούλου & Φραγκονικολόπουλος, 2019).

Μια ακόμη περίπτωση μικρής ευρωπαϊκής δύναμης που έχει υιοθετήσει εξ ολοκλήρου την ψηφιακή διπλωματία είναι η Ολλανδία. Μέχρι το 2016, η ιδέα της ψηφιακής διπλωματίας δεν βρισκόταν στην πρώτη γραμμή της ολλανδικής διπλωματικής προσέγγισης. Ωστόσο, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης θεωρήθηκε σημαντικό εργαλείο στο πλαίσιο της εκτέλεσης της δημόσιας διπλωματίας. Οι περισσότερες ολλανδικές διπλωματικές αποστολές και μεμονωμένοι διπλωμάτες διέθεταν λογαριασμούς στα κοινωνικά δίκτυα που χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια για σκοπούς ψηφιακής διπλωματίας. Τον Ιανουάριο του 2018, το Ολλανδικό ΥΠΕΞ με τη διοργάνωση του συνεδρίου «The Hague Digital Diplomacy Camp» σηματοδότησε την αρχή για την ψηφιοποίηση της δημόσιας διπλωματίας και την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η ψηφιακή διπλωματία ορίστηκε ως «η προληπτική χρήση ψηφιακών πόρων από το ολλανδικό Υπουργείο Εξωτερικών με στόχο την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής και τη διαμόρφωση της εικόνας και της φήμης της Ολλανδίας».

Σύμφωνα με την Emma Burgers (2020), η ολλανδική διπλωματική αποστολή στην Κίνα χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για διάφορους λόγους, που δεν σχετίζονται όλοι με τη δημόσια διπλωματία ή τον επηρεασμό του κινεζικού κοινού, καθώς ορισμένες πλατφόρμες κοινωνικών μέσων χρησιμοποιούνται για παράδειγμα για την ενημέρωση των Ολλανδών που ζουν στο εξωτερικό. Υπάρχουν διάφοροι λογαριασμοί μέσων κοινωνικής δικτύωσης διαχειριζόμενοι από την ολλανδική διπλωματική αποστολή, όλοι με διαφορετικό ακροατήριο – στόχο και διαφορετικούς στόχους (Εικόνα 22).

Εικόνα 22,
Ανάρτηση της

Ολλανδικής Διπλωματικής Αποστολής στην Κίνα στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Weibo “ To #UN2023 Water Conference# ολοκληρώθηκε την περασμένη Παρασκευή, αλλά το τέλος της συνάντησης δεν σημαίνει το τέλος της δράσης. Αντιθέτως, αυτή είναι μόνο η αρχή – ως μία από τις χώρες υποδοχής, η Ολλανδία αναμένουν με ανυπομονησία την εφαρμογή των στρατηγικών στην Ατζέντα #WaterAction#!”

4.2 Συμπεράσματα

Ήδη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα ξεκίνησαν προσπάθειες και διαδικασίες ως προς τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της Ένωσης, προκειμένου τα κράτη μέλη της να αποτελέσουν κομβικοί τεχνολογικοί και ψηφιακοί δρώντες στο διεθνές σύστημα. Μάλιστα, τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη, όπως η Πολωνία, η Λιθουανία, η Εσθονία, υπήρξαν οι πρώτες κρατικές οντότητες που εισήλθαν στο ψηφιακό κόσμο και ιδιαίτερα έπρόσθεσαν και το δικό τους ψηφιακό λιθαράκι, ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση να σκεφτεί την ανάπτυξη μιας ισχυρής Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Πολιτικής.

Έτσι, από το 2021, η ΕΕ αποφάσισε να γίνει ένας παγκόσμιος ψηφιακός – τεχνολογικός δρώντας, ο οποίος θα ενισχύσει τεχνολογικά τα κράτη μέλη του, ώστε και αυτά με τη σειρά τους να υπάρξουν σημαντικοί δρώντες εντός του ψηφιακού κόσμου. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ψηφιακής διπλωματίας, έχοντας ως πρότυπο την ψηφιακή διπλωματία μικρών κρατών, όπως της Δανίας, της Φιλανδίας.

Η εν λόγω ευρωπαϊκή ψηφιακή διπλωματία θα αποτελέσει ένα βαρυσήμαντο εργαλείο για τις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις, καθώς πλέον κάτω από την ευρωπαϊκή ψηφιακή ομπρέλα θα έχουν τη δυνατότητα να διαδίδουν γρηγορότερα τα αφηγήματά τους τόσο για τα πολιτικά σχέδια που οραματίζονται για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για την δική τους εξωτερική πολιτική. Πλέον, τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη, μέσω του ψηφιακού κόσμου έχουν την δυνατότητα να εισακουστούν οι απόψεις για τα ευρωπαϊκά και διεθνή ζητήματα και να θέσουν τις βάσεις για εν δυνάμει κομβικούς δρώντες λήψης αποφάσεων.

Εν κατακλείδι, η μεγαλύτερη πρόκληση στην ψηφιακή εποχή για τα μικρά κράτη θα είναι να ενεργήσουν ως φορείς θετικής αλλαγής και βασικών αξιών. Θα πρέπει να ασκήσουν πραγματική έξυπνη ισχύ και να συνδυάσουν τη διπλωματία, την οικονομία, την ασφάλεια, την άμυνα, την τεχνολογία και πολλά άλλα μέσα κρατικής τεχνικής με τρόπους που θα τους βοηθήσουν όχι μόνο να διατηρήσουν την υπάρχουσα ισχύ τους εντός του NATO και της ΕΕ αλλά και να την μεγεθύνουν. Ενώ παράλληλα να τεθούν ως πρωταγωνιστές έξυπνης ισχύος που θα έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις ασφάλειας και τις γεωπολιτικές προκλήσεις.

Μέρος Β΄ – Μελέτη Περιπτώσεων

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο διεθνές περιβάλλον, οι ιδέες έχουν γίνει όπλα και το Διαδίκτυο το κύριο μέσο μετάδοσης. Η ανάδυση και η ανάπτυξη των νέων ψηφιακών τεχνολογιών έχουν αλλάξει τη διπλωματία του κόσμου και αποτελούν μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους για τη γεωπολιτική ισορροπία δυνάμεων. Έχει ήδη γίνει αντιληπτό ότι η ψηφιοποίηση είναι ο μη κρατικός δρώντας που θα έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει εύκολα τη συμπεριφορά ή να αλλάξει τη πεποίθηση του συμμαχικού ή εχθρικού κράτους χωρίς να χρησιμοποιηθεί η σκληρή ισχύς – η βία, οι ένοπλες δυνάμεις. Γι' τους ανωτέρω λόγους, είναι απαραίτητο τα κράτη και ιδίως τα μικρά ευρωπαϊκά κράτη, που δεν διαθέτουν μεγάλη σκληρή ισχύ αλλά κυρίως ήπια ισχύ, να εισαχθούν στο κόσμο της ψηφιακής διπλωματίας – των ψηφιακών πλατφορμών προκειμένου να διαδώσουν την στρατηγική αφήγησή τους σε όλο το διεθνές σύστημα.

Η ψηφιακή διπλωματία που εξηγεί την παγκοσμιοποίηση και τις τεχνολογικές καινοτομίες – η οποία καθοδηγεί τις σχέσεις μέσω της δικτύωσης μεταξύ διαφορετικών στόχων: κρατικοί φορείς, μη κρατικοί φορείς της κοινωνίας των πολιτών, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ελίτ, εμπειρογνώμονες και απλοί πολίτες – επιτρέπει ακόμη και στα μικρά κράτη να ξεπεράσουν την τυραννία του μεγέθους τους και την αντιληπτή αδυναμία τους. Πλέον, η πρόκληση για τα μικρά κράτη στη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής είναι να δημιουργήσουν και να εξασφαλίσουν δίκτυα με άλλους φορείς σε κρατικό και μη κρατικό επίπεδο και να προβάλουν ελκυστικές και αξιόπιστες εικόνες/ στρατηγικές αφηγήσεις στο κοινό-στόχο παγκοσμίως.

Τα ψηφιακά μέσα είναι αυτά που θα προσφέρουν ευκαιρίες στα μικρά κράτη. Η αμεσότητα, η εύκολη πρόσβαση, η παγκόσμια προσέγγιση και η ενσωματωμένη διαδραστικότητά τους υποδηλώνουν την ευκαιρία να συνδυαστούν έξυπνα οικονομικά αποδοτικές στρατηγικές με την ευρύτερη προσέγγιση σε βασικούς κρατικούς και μη κρατικούς φορείς που στοχεύουν στη διπλωματική παραγωγή. Μια έξυπνη στρατηγική ψηφιακής διπλωματίας θα εξασφαλίσει επίσης την τοπική/πολιτιστική απήχηση, εκτός από την ορατότητα και την αφηγηματική ευθυγράμμιση. Την εν λόγω ψηφιακή στρατηγική χρησιμοποιούν και τα ευρωπαϊκά μικρά κράτη – όπως η Εσθονία, η Φιλανδία και η Πολωνία – προκειμένου να παρουσιάσουν την αφήγηση της εξωτερικής τους πολιτικής και διαδραματίσουν έναν κομβικό ρόλο στα διεθνή γεγονότα.

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιλέχθηκαν να εξεταστούν σαν μελέτες περιπτώσεων τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις – η Εσθονία, η Φινλανδία και η Πολωνία – οι οποίες παρά την μικρή τους δυναμική στο διεθνές σύστημα, έχουν ξεκινήσει να αναπτύσσονται ταχύτατα στον ψηφιακό κόσμο και να θεωρούνται οι ψηφιακοί πρωτοπόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εν λόγω μικρές δυνάμεις εξαιτίας της ψηφιακής τους δυναμικής πλέον συμβάλλουν καίρια στην διαμόρφωση της διεθνούς ατζέντας και στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα διεθνή γεγονότα. Αυτό το

επιτυγχάνουν μέσω της σωστής, συστηματικής και στρατηγικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ιδίως του Twitter. Μέσω του twitter, προβάλλουν και διαδίδουν παγκοσμίως τα στρατηγικά τους αφηγήματα για τα διεθνή συμβάντα και κυνηγούν μια ισχυρή θέση στην διεθνή σκακιέρα.

Για τη μελέτη αυτών των περιπτώσεων, αξιοποιήθηκαν οι αναρτήσεις (tweets) που πραγματοποιήθηκαν από τους επίσημους λογαριασμούς των κυβερνητικών αρχών των προαναφερόμενων χωρών στο διαδικτυακό κοινωνικό μέσο Twitter. Η έρευνα για την συλλογή και επιλογή των tweets, αφορά τις αναρτήσεις που συνέβησαν εντός του ενός χρόνου που συμπλήρωσε η Ουκρανική κρίση, δηλαδή από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι τις 24 Μαρτίου 2023. Τα tweets επιλέχθηκαν βάσει των «likes» και των πιο συχνών όρων και λέξεων – κλειδιών που χρησιμοποιούσαν οι κυβερνητικοί χρήστες για τα ζητήματα που τους απασχολούσαν από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία, όπως προαναφέρθηκε στην μεθοδολογία. Οι πιο συχνοί όροι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν «η Ουκρανία», «η Ρωσία», «ο πόλεμος», «η ασφάλεια», «η στήριξη».

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΣΘΟΝΙΑ

Η Εσθονία, μια μικρή βορειοευρωπαϊκή χώρα, όπου οι άνθρωποι και οι εταιρείες κάνουν σχεδόν τα πάντα ψηφιακά, υιοθέτησε την χρήση της έξυπνης τεχνολογίας τόσο στην καθημερινή ζωή των πολιτών όσο και στο δημόσιο τομέα, καθιστώντας την γνωστή ως e-Estonia. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Siim Sikkut (2014), η Εσθονία από την αποκατάσταση της ανεξαρτησίας της το 1991 βρίσκεται στο δρόμο της γρήγορης οικονομικής, κοινωνικής και διακυβερνητικής αλλαγής που τροφοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τη χρήση της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών. Η ανάπτυξη της ψηφιακής κοινωνίας, διασφαλίζοντας την έξυπνη υιοθέτηση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, καθίσταται μια από της βασικές κυβερνητικές πολιτικές και προτεραιότητες. Έτσι, η κυβέρνηση της Εσθονίας έχει καταβάλει συνεχείς προσπάθειες κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών για να οικοδομήσει τη φήμη της Εσθονίας ως προηγμένης ψηφιακής κοινωνίας και κορυφαίας ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στον κόσμο.

Το 2014, η εσθονική κυβέρνηση ξεκίνησε το έργο Εικονικές Πρεσβείες Δεδομένων (Virtual Data Embassies) με στόχο τη διασφάλιση της λειτουργίας των κυβερνητικών υπηρεσιών από ένα δημόσιο κρατικό cloud και απομακρυσμένους διακομιστές σε περίπτωση επιθέσεων στον κυβερνοχώρο ή άλλων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Το κυβερνητικό σχέδιο, μέρος του οράματος της οικοδόμησης του «εικονικού κράτους», θα πρέπει να διασφαλίζει την ψηφιακή συνέχεια του κράτους ανεξάρτητα από την εδαφική ακεραιότητα της χώρας. Ο σκοπός αυτής της νέας διπλωματικής προσέγγισης είναι να αποθηκεύσει τα ευαίσθητα δεδομένα μιας χώρας σε ένα κέντρο δεδομένων μιας άλλης, φιλικής, χώρας. Αυτό σημαίνει ότι οι όροι «e-embassy» και «data embassy», που αμφότεροι αναφέρονται σε αυτήν την καινοτόμο έννοια στις διπλωματικές σχέσεις, είναι συνώνυμοι. Η «πρεσβεία δεδομένων» της Εσθονίας στο Μεγάλο Δουκάτο ήταν μια παγκόσμια πρωτιά που χρονολογείται από το 2015.

Η ψηφιακή πολιτική της Εσθονίας και η ταχεία τεχνολογική πρόοδος έχουν επηρεαστεί, μεταξύ άλλων παραγόντων, από τη φιλική προς την τεχνολογία κουλτούρα της εσθονικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της γενικής ευαισθητοποίησης για την τεχνολογία και της ετοιμότητας χρήσης της. Μια τέτοια φιλική προς την τεχνολογία κουλτούρα και η εκτεταμένη ψηφιοποίηση της κοινωνίας έχουν γίνει ένας μηχανισμός branding για το εσθονικό κράτος, το οποίο όχι μόνο έχει δημιουργήσει την εξωτερική εικόνα και τη φήμη της χώρας ως ψηφιακού προδρόμου, αλλά έχει επίσης διαμορφώσει αφηγήσεις τοπικής ταυτότητας, καθώς και έχει επιβάλει μια αίσθηση «ηλεκτρονικού πατριωτισμού», έναν συνδυασμό τεχνολογικής αισιοδοξίας και εθνικής υπερηφάνειας (Tammpruu & Masso, 2018).

Ιδιαίτερα, στο «Estonia’s Digital Agenda 2030» που δημοσίευσε το Υπουργείο Οικονομικών Σχέσεων και Επικοινωνιών (2021, σελ.9), αναφέρει ότι το όραμα της χώρας είναι « η Εσθονία να είναι γεμάτη ψηφιακή δύναμη (ισχύς) - ικανή και πιο ισχυρή από ό,τι θα περίμενε κανείς διαφορετικά για μια τόσο μικρή χώρα. Επομένως, μπορούμε πάντα να αξιοποιούμε με τον καλύτερο τρόπο τις δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας». Η αξιοποίηση της τεχνολογίας δε θα γινόταν να εκλείπει και από τον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της διπλωματίας. Σύμφωνα με την «Στρατηγική Εξωτερικής Πολιτικής της Εσθονίας 2030» που ανακοινώθηκε τον Ιούλιο 2020, οι ψηφιακές τεχνολογίες υποστηρίζουν, με οριζόντιο τρόπο, την εκπλήρωση των στόχων εξωτερικής πολιτικής της Εσθονίας, ιδίως στο πλαίσιο της γεφύρωσης της ασφάλειας, της εμπορικής/οικονομικής πολιτικής και της αναπτυξιακής συνεργασίας. Έτσι, η Εσθονία υποστηρίζει μια ολιστική προσέγγιση στην ψηφιακή διπλωματία, όπως ορίζεται στο Συμπέρασμα του Συμβουλίου για την Ψηφιακή Διπλωματία της ΕΕ, που εγκρίθηκε στις 18 Ιουλίου 2022.

Η Εσθονία αξιοποιεί, πλέον, τη ψηφιακή διπλωματία για να προωθήσει :

1. την εικόνα μιας καινοτόμου χώρας στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής
2. τη φήμη ως καινοτόμου ψηφιακής χώρας
3. τη φήμη ως χώρας με ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον και ποικιλόμορφη και ισχυρή οικονομία
4. τη φήμη ως χώρας με πλούσια άυλη και πολιτιστική κληρονομιά (πολιτιστική διπλωματία)
5. τη διεθνοποίηση της εκπαίδευσης και της έρευνας για τη διαμόρφωση της φήμης της χώρας
6. την αποτελεσματική και αξιοπρεπή εκπροσώπηση της σε διεθνές επίπεδο
7. την στρατηγική αφήγησή της για τα διεθνή γεγονότα (όπως την Ουκρανική κρίση και την Ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ)

1.1 Εσθονική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση

Εδώ και ενάμιση χρόνο, από τον Ιανουάριο του 2022, γενικότερα όλη η διεθνής και μη κοινότητα ασχολείται με την πρόθεση της Ρωσίας να εισβάλει στην Ουκρανία (η οποία πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2022) για να απελευθερώσει τους πολίτες από το φασιστικό – ναζιστικό ουκρανικό καθεστώς. Με τη έναρξη του ρωσο-ουκρανικού πολέμου, όλα τα κράτη αποφάσισαν να συμμετάσχουν κατά κάποιον τρόπο σε αυτή τη διένεξη εκφράζοντας την δυσαρέσκειά τους ή μη μέσω των λογαριασμών τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα κανάλια ψηφιακής διπλωματίας αποτέλεσαν τους χώρους επηρεασμού των αφηγήσεων της κρίσης από τις

διεθνείς κυβερνήσεις. Από τον εν λόγω χώρο δεν γινόταν να εκλείπει και η Εσθονία, η οποία ως καινοτόμα ψηφιακή χώρα και ως χώρα που διεκδικεί μια πρωταγωνιστική θέση στη διεθνή σκηνή, έπρεπε να αξιοποιήσει αυτή την ευκαιρία για να προβάλλει και να διαδώσει το δικό της αφήγημα για την ουκρανική κρίση. Έτσι, σύμφωνα με την θεωρία των Miskimmon, O'Loughlin και Roselle (2013) για την κατασκευή του πλαισίου των στρατηγικών αφηγήσεων (όπως αναλύθηκε παραπάνω), η Εσθονία χρειάστηκε να δημιουργήσει ένα αφηγηματικό πλαίσιο που θα αποτελείται από τους δρώντες, την τάξη, την αμφισβήτηση και την υποδομή πληροφοριών, προκειμένου το μήνυμά της να εισακουστεί στο μέγιστο βαθμό.

Δρώντες

Εντός, λοιπόν, του πλαισίου κατασκευής μιας εσθονικής στρατηγικής αφήγησης για την ουκρανική κρίση, ο δρώντας είναι οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές, η οποία ως μικρή ευρωπαϊκή δύναμη, στις αφηγήσεις της δίνει έμφαση στην προβολή υποστήριξης προς τις μεγάλες δυνάμεις και τους διεθνείς οργανισμούς, στοχεύοντας σε δυνατές συνεργασίες που θα της εξασφαλίσουν την μείωση κινδύνων και την απορρόφηση κραδασμών σε περιόδους κρίσης. Γι' αυτούς τους λόγους, μόλις ξέσπασε η ουκρανική κρίση, οι εσθονικές κυβερνητικές οντότητες έσπευσαν να διαδώσουν την έμπρακτη υποστήριξή τους προς την Ουκρανία μέσω δημοσιεύσεων (tweets) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προκειμένου να καταστήσουν σαφές στις μεγάλες δυνάμεις (ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία) και τους διεθνείς οργανισμούς (ΕΕ, NATO) ότι τάσσονται υπέρ των αφηγημάτων που έχουν προβάλει ότι η Ρωσία παραβιάζοντας το διεθνές δίκαιο εισέβαλε παράνομα στην Ουκρανική επικράτεια.

Απώτερος στόχος των εν λόγω εσθονικών στρατηγικών αφηγήσεων ήταν να εξασφαλίσουν την στήριξη των μεγάλων παικτών του διεθνούς συστήματος, καθώς οι συνέπειες της ουκρανικής κρίσης θα ήταν άμεσες και επώδυνες. Όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια, η Ρωσία διέκοψε την τροφοδότηση με φυσικό αέριο στα κράτη μέλη της ΕΕ, λόγω των ευρωπαϊκών κυρώσεων, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξουν αναταράξεις στις ευρωπαϊκές αγορές, να εκτοξευτούν οι ευρωπαϊκές τιμές και το ευρώ να υποχωρήσει. Ιδιαίτερα, οι ευρωπαϊκές κυρώσεις στις εξαγωγές από τη Ρωσία και τη Λευκορωσία, είχαν τεράστιο αρνητικό αντίκτυπο στην εσθονική οικονομία. Οι εσθονικές επιχειρήσεις έπρεπε να ψάξουν σε άλλες χώρες, άστε να προμηθευτούν τις πρώτες ύλες και τα ημικατεργασμένα προϊόντα που προμηθεύονταν προηγουμένως από αυτές τις δύο χώρες. Για τους εν λόγω λόγους, η Εσθονία μέσω των στρατηγικών της αφηγημάτων της έδειξε την έμπρακτη στήριξή της προς την Ουκρανία, προκειμένου οι μεγάλες δυνάμεις και οι διεθνείς οργανισμοί να απορροφήσουν τους κραδασμούς της ουκρανικής κρίσης και να βοηθήσουν την Εσθονία να ανακάμψει ταχύτατα ως προς το εισαγωγικό ζήτημα που αντιμετώπιζε.

Τάξη

Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές από την αρχή της ουκρανικής κρίσης, μέσω των στρατηγικών τους αφηγημάτων που παρουσίαζαν και διέδιδαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προσπάθησαν να προσθέσουν και το δικό τους λιθαράκι, προκειμένου να οριστεί η διεθνής τάξη, αφού η τάξη νοηματοδοτείται από την αφήγηση. Μαζί με τις υπόλοιπες διεθνείς δυνάμεις (μεγάλες, μεσαίες, μικρές) και τους διεθνείς οργανισμούς προσπάθησαν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της αντίληψης της κοινής γνώμης ότι η τάξη που επικρατεί – με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία – δεν είναι νόμιμη και ότι παραβιάζεται η διεθνή τάξη που είναι οι αρχές του διεθνούς δικαίου.

Το εσθονικό στρατηγικό αφήγημα, το οποίο αποσκοπούσε στην διατήρηση της πρωταρχικής διεθνής τάξης, περιλάμβανε την κατάφορη παραβίαση των θεμελιωδών αρχών του διεθνούς δικαίου και την προσπάθεια για την διατήρηση αυτών των αρχών και αυτής της τάξης (Εικόνα 23).

Εικόνα 23, Tweet Kaja Kallas

Αμφισβήτηση

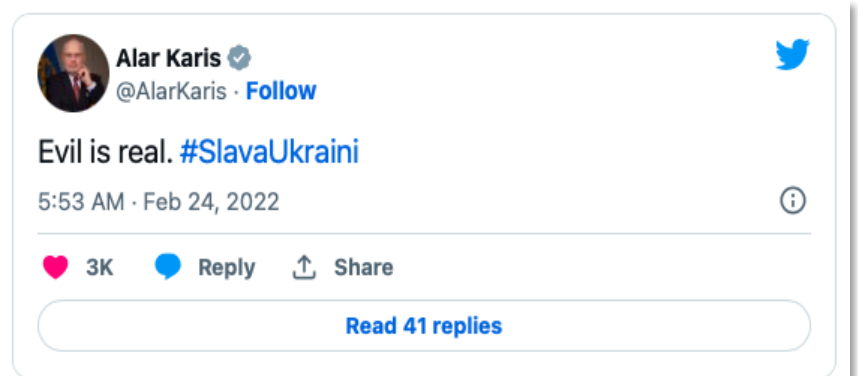
Οι αμφισβητήσεις και οι μάχες μεταξύ των αφηγήσεων είναι έντονες, καθώς οι αφηγήσεις είναι ένα εργαλείο ισχύος για τα κράτη. Στην περίπτωση της ουκρανικής κρίσης, η μάχη των αφηγήσεων είναι οξεία. Από τη μια πλευρά είναι τα δυτικά κράτη, συμπεριλαμβανομένου και την Εσθονία, των οποίων οι στρατηγικές αφηγήσεις εκφράζουν την υποστήριξη προς την Ουκρανία και από την άλλη πλευρά είναι τα ανατολικά κράτη που με τις αφηγήσεις τους είτε παραμένουν ουδέτερα είτε εκφράζουν ξεκάθαρα την στήριξη τους προς την Ρωσία.

Προκειμένου, λοιπόν, να υπάρξει νίκη των δυτικών κρατών στη μάχη των αφηγήσεων και των αμφισβητήσεων, η Εσθονία συνέβαλε στην συναινετική στρατηγική αφήγηση εκμεταλλευόμενη την δομή – χώρο όπου απευθυνόταν, αλλά παράλληλα προσπαθούσε να διαμορφώσει και την ίδια τη δομή. Προχώρησε σε μια ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση ώστε η στρατηγική αφήγησή της να συμβάλει θετικά στην επίλυση της ουκρανικής κρίσης.

1.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης

Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές εφάρμοσαν και τους πέντε βασικούς μηχανισμούς της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης, όπως ορίζονται από την Jennifer Cassidy (2018). Κοινοποίησαν 1.033 tweets που αφορούσαν την ουκρανική κρίση.

Ο πρώτος διαδικτυακός είναι το περιεχόμενο και η δομή του διαδικτυακού μηνύματος. Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές από τα πρώτα λεπτά της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία έσπευσαν να καταγγείλουν την αποτρόπαια πράξη της Ρωσίας και να εκφράσουν την συμπαράστασή τους στο ουκρανικό λαό μέσω των λογαριασμών τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ιδιαίτερα στο Twitter. Τα tweets που έκαναν ήταν πολύ μικρά στοχευμένα και έντονα συναισθηματικά κείμενα γι' αυτό και λάμβαναν αρκετά "likes". Ο Εσθονός Πρόεδρος της Δημοκρατίας – Alar Karis στην πρώτη ανάρτηση που έκανε για την ρωσική εισβολή στο twitter έγραφε ότι «*Ο Κακός είναι αληθινός*» (Εικόνα 24), θέλοντας να εκφράσει την οδύνη του για την εν λόγω ρωσική ενέργεια.

Εικόνα 24, Tweet Alar Karis

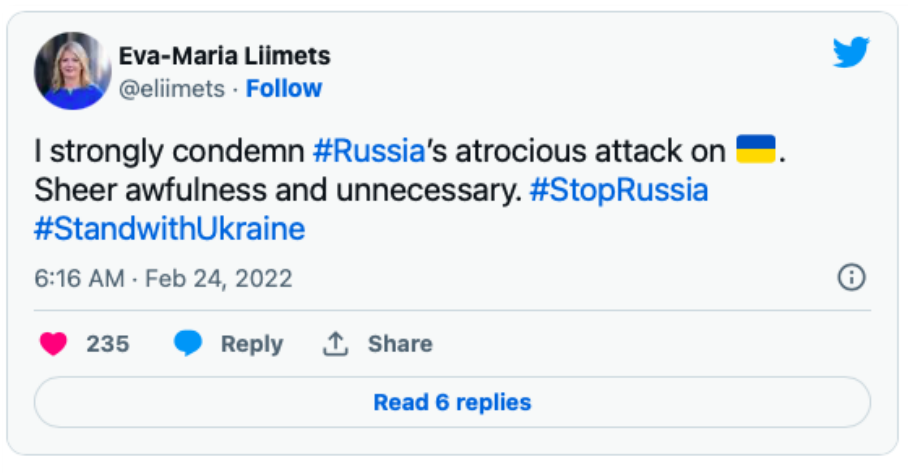
Και η Πρωθυπουργός – Kaja Kallas στην πρώτη της ανάρτηση έγραψε με οξύ τρόπο «*Καταδικάζω με τον πιο σοβαρό τρόπο τη μεγάλης κλίμακας στρατιωτική επίθεση*

της #Ρωσίας κατά της #Ουκρανίας. Η επιθετικότητα είναι ένα έγκλημα που απαιτεί την πιο ξεκάθαρη διεθνή αντίδραση και ισχυρή απάντηση. Είμαστε με την Ουκρανία και τον ουκρανικό λαό αυτή τη σκοτεινή ώρα. Εμείς #ΣτεκόμαστεΜετην Ουκρανία. Слава Укряїні!» (Εικόνα 25).

Εικόνα 25, Tweet Kaja Kallas

Επίσης, η τότε Υπουργός Εξωτερικών Eva – Maria Liimets, η οποία εκείνη της ημέρα της εισβολής βρισκόταν στην Ουκρανία για προγραμματισμένη συνάντηση με τον Ουκρανό Υπουργό Εξωτερικών Dmytro Kuleba, εκτός από την ανάρτηση που έκανε εκφράζοντας την οργή της για τη ρωσική δράση χρησιμοποιώντας δυο λέξεις με αρνητική συναισθηματική φόρτιση – την **φρικαλεότητα** και το **αχρειαστο** (Εικόνα 26).

Εικόνα 26) Tweet Eva-Maria Liimets

Ο δεύτερος μηχανισμός είναι η κατάσταση του αποστολέα, όπου εξετάζεται ποιος πραγματικά απέστειλε το μήνυμα. Ο εν λόγω μηχανισμός αναφέρεται στον βαθμό του διπλωμάτη που δημιουργεί και αποστέλλει τις διαδικτυακές αναρτήσεις. Έτσι, η επικεφαλής της εσθονικής διπλωματικής υπηρεσίας – η Υπουργός Εξωτερικών Eva – Maria Liimets δημοσίευσε μια φωτογραφία της με την ίδια να απεικονίζεται να

εργάζεται και να συνομιλεί μέσα στο αυτοκίνητο κατά τη διάρκεια της επιστροφής της από την Ουκρανία μετά την εισβολή. Το αφήγημα που προσπαθεί να διαδοθεί είναι ότι και κάτω από δύσκολες συνθήκες, οι αξιωματούχοι (πολιτικοί, διπλωμάτες) συνεχίζουν να εργάζονται προκειμένου να εξασφαλίσουν την ασφάλεια για την χώρα τους αλλά και γενικότερα για όλη την διεθνή κοινότητα (Εικόνα 27).

Εικόνα 27, Υπουργός Eva – Maria Liimets

Κάτι αντίστοιχο προβάλλεται και στην δεύτερη εικόνα (Εικόνα 28), όπου η Υπουργός μιλάει διαδικτυακά μέσα από το αυτοκίνητο στην έκτακτη συνδιάσκεψη του ΟΑΣΕ, που παρευρίσκονται διπλωμάτες, προκειμένου να ακουστεί το εσθονικό μήνυμα. Γίνεται αντιληπτό ότι η χρήση της ψηφιακής διπλωματίας είναι ένα ισχυρό εργαλείο για τα μικρά κράτη γιατί έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν από οπουδήποτε και υπό όποιες συνθήκες τις αφηγήσεις τους.

Εικόνα 28, Έκτακτη Συνδιάσκεψη ΟΑΣΕ για την Ρωσική εισβολή

Και άλλοι Εσθονοί διπλωμάτες και κυρίως Πρέσβεις που υπηρετούν σε διάφορες χώρες ανά τον πλανήτη δημοσίευσαν το εσθονικό στρατηγικό αφήγημα ότι η Εσθονία υποστηρίζει την Ουκρανία και απαιτεί το τερματισμό της ρωσικής βαρβαρότητας. Τέτοιες αναρτήσεις έγιναν από το Εσθονό Πρέσβη στην Σιγκαπούρη – Priit Turk, από την Εσθονή Πρέσβη στη Γεωργία – Riina Kaljurand και από άλλους (Εικόνες 29, 30).

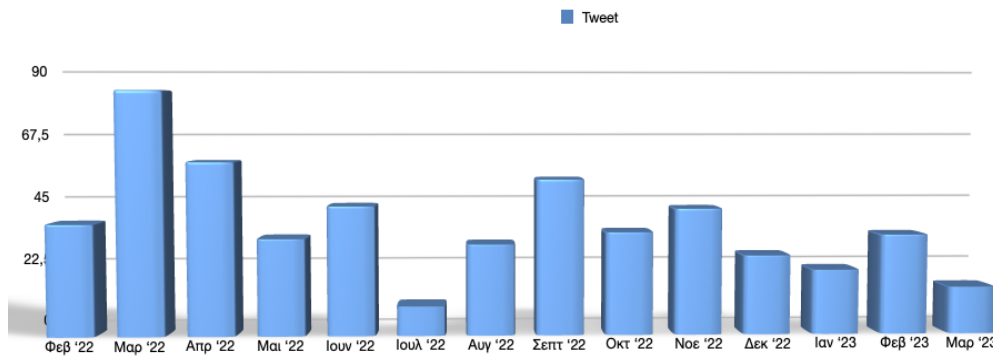

Εικόνα 29) Tweet Riina Kaljurand

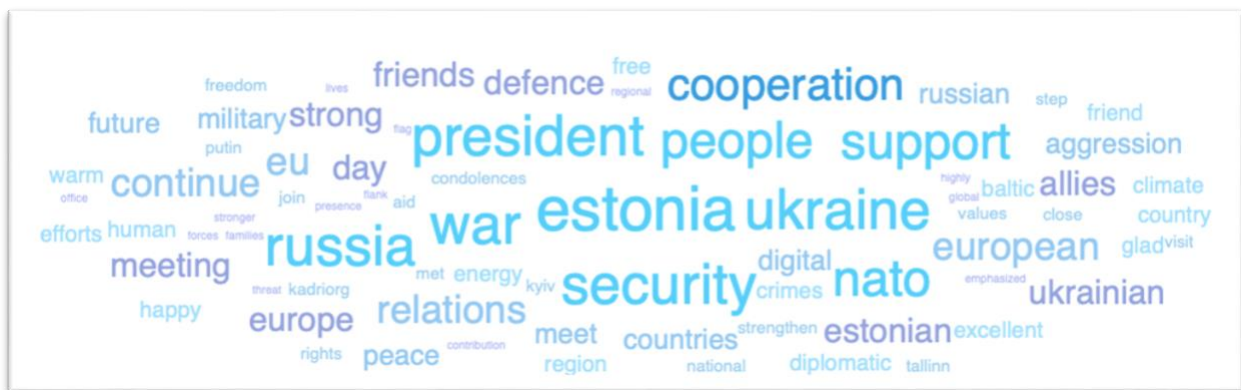
Εικόνα 30) Tweet Priit Turk

Ο τρίτος διαδικτυακός μηχανισμός είναι η συχνότητα. Τόσο οι εσθονικοί κυβερνητικοί θεσμοί όσο και οι διπλωματικοί, κοινωνικοί θεσμοί (μέσα ενημέρωσης, κοινωνία των πολιτών) έχουν μια ατέρμονη διαδικτυακή συζήτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα στο Twitter σχετικά με την κρίση που υφίσταται η Ουκρανία. Έχοντας συλλέξει από τον επίσημο λογαριασμό της Εσθονής Πρωθυπουργού Kaja Kallas στο Twitter, τα tweets που κοινοποίησε από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι και τις 24 Μαρτίου 2023, προέκυψε ότι από την ημέρα που συνέβη η εισβολή έχει δημοσιεύσει 528 tweets που αφορούν εξ ολοκλήρου την κρίση και πως η Εσθονία συμβάλλει στην αντιμετώπιση αυτής της κρίσης και της παροχής βοήθειας στην Ουκρανία. Γίνεται αντιληπτό ότι η Εσθονή Πρωθυπουργός αναρτά σχεδόν καθημερινά κάποιο μήνυμα που αφορά την εν λόγω κρίση, με μέσο όρο να αναρτά περίπου 1 με 2 tweets την ημέρα (μέσος όρος ανάρτηση tweets 1,34 – Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2)
Αριθμός tweets
της Εσθονής
Πρωθυπουργού

Γενικότερα, εδώ και ενάμιση χρόνο οι λογαριασμοί των κυβερνητικών αρχών της Εσθονίας στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης προβάλλουν αναρτήσεις που αναφέρονται κυρίως στην Ουκρανική κρίση. Σύμφωνα με τις αναρτήσεις, οι λέξεις που εμφανίζονται συχνά είναι «η Ουκρανία», «η Ρωσία», «ο πόλεμος», «η ασφάλεια», «η στήριξη» (Εικόνα 31).

Εικόνα 31, Συννεφολέξο

Ο τέταρτος διαδικτυακός μηχανισμός είναι το κοινό, δηλαδή ποιος μπορεί να λάβει το μήνυμα στο διαδίκτυο. Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές στόχευαν πρωτίστως στο εσθονικό κοινό, αλλά και στους πολίτες των ξένων χωρών προκειμένου η εσθονική στρατηγική αφήγηση για την ουκρανική κρίση να γίνει γνωστή και διεθνώς. Γι' αυτούς τους λόγους, τόσο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας όσο και η Πρωθυπουργός δημοσίευαν αναρτήσεις που περιέγραφαν τις απόψεις και τις ιδέες που κατέθετε η Εσθονία στο NATO και την ΕΕ σχετικά με την άμεση αντιμετώπιση και λύση της ουκρανικής κρίσης.

Έτσι, η Kaja Kallas, ως πρωθυπουργός μιας μικρής ευρωπαϊκής δύναμης, κοινοποίησε ένα tweet που ζητούσε την άμεση έναρξη διαβουλεύσεων του NATO σχετικά με το θέμα της ασφάλειας προκειμένου όλοι σύμμαχοι να νιώσουν ασφαλείς και ότι δεν πρόκειται να απειληθούν από όλα κράτη (Εικόνα 32). Αυτή η ανάρτηση δείχνει ότι η ψηφιακή διπλωματία δίνει τη δυνατότητα σε κράτη που έχουν μικρή ισχύ εντός των διεθνών οργανισμών να διεκδικήσουν και να θέσουν σημαντικά θέματα προς άμεση συζήτηση. Αποκτούν φωνή και καταφέρνουν να παρουσιάσουν στο διεθνή κοινό ότι διεκδικούν.

Εικόνα 32, Tweet Kaja Kallas

Επίσης, υπήρξαν εσθονικές κυβερνητικές δημοσιεύσεις που επιχειρούσαν να διαδώσουν το αφήγημα ότι η κρίση δεν θα επιλυθεί μόνο εκφράζοντας την αγανάκτησή τους τα κράτη. Ήταν αναγκαίο όλοι οι σύμμαχοι να συνενωθούν και να επιβεβαιώσουν διεθνώς τις δεσμεύσεις τους προς τις αξίες της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας. Έτσι, σε συνδυασμό με άλλους τρόπους αποτροπής όπως τις οικονομικές κυρώσεις θα επιτύχουν το στόχο τους που είναι ο τερματισμός της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία.

Με βάση αυτή τη στρατηγική, ο Εσθονός Πρόεδρος της Δημοκρατίας - Alar Karis

πραγματοποίησε αναρτήσεις που πρόβαλε τις συνομιλίες με διάφορους συμμάχους σχετικά με την βοήθεια που πρέπει να παρασχεθεί στην Ουκρανία προκειμένου να τελειώσει ο εν λόγω πόλεμος.

Παρόμοιες αναρτήσεις δημοσιεύθηκαν και από την Εσθονή Πρωθυπουργό – Kaja Kallas.

Ο πέμπτος και τελευταίος μηχανισμός είναι το πώς οι άλλοι πολιτικοί και διπλωματικοί δρώντες στο διαδίκτυο λαμβάνουν και ανταποκρίνονται στα σήματα – μηνύματα που προβάλλονται στη διάρκεια μιας κρίσης. Αρκετοί διπλωμάτες άλλων χωρών αναδημοσίευσαν (retweet) τις απόψεις και τις ιδέες των εσθονικών κυβερνητικών αρχών σχετικά με την αντιμετώπιση της ουκρανικής κρίσης. Για παράδειγμα, η ουκρανική πρεσβεία στην Εσθονία έχει αναδημοσιεύσει tweet της Εσθονής πρωθυπουργού που αναφέρεται στην ρωσική βαρβαρότητα ενάντια στην Ουκρανία.

Γενικότερα, τα tweets των εσθονικών κυβερνητικών αρχών σχετικά με την ουκρανική κρίση είχαν μεγάλη απήχηση τόσο στην εγχώρια όσο και στην εξωτερική κοινή γνώμη. Αυτό το αντιλαμβανόμαστε από το μεγάλο πλήθος “likes” που έλαβαν. Πιο συγκεκριμένα τα περισσότερα tweets έλαβαν περισσότερα από 800 “likes”, ιδίως εκείνα που περιείχαν μια εικόνα ενός κυβερνητικού δρώντα ή χρησιμοποιούταν σκληρή γλώσσα. Μπορούμε να κατανοήσουμε ότι η μεγάλη απήχηση μέσω των likes δείχνει ότι η Εσθονία κατάφερε να επικοινωνήσει αποτελεσματικά το αφήγημά της.

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας κατά τη διάρκεια της ουκρανικής κρίσης, προσπαθούν να κατασκευάσουν και να διαδώσουν ένα εσθονικό αφήγημα – μήνυμα που να είναι ελκυστικό και πειστικό, ώστε να μπορέσει να βοηθήσει στην μάχη των αμφισβητήσεων και των αφηγήσεων. Αντιλαμβανόμαστε ότι το βασικό μήνυμα της Εσθονίας είναι ότι οι σύμμαχοι πρέπει να συνενωθούν, να συνεργαστούν και βασισμένοι στις αξίες της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας να βοηθήσουν μια χώρα που «βασανίζεται» από την ρωσική ωμότητα και εχθρότητα. Η Εσθονία ως μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη μέσω των ψηφιακών καναλιών (που αποτελούν την υποδομή πληροφοριών σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο των Miskimmon, O’Loughlin και Roselle) διαδίδει τις πρωτοβουλίες της και τις πολιτικές της για την παροχή βοήθειας προς την Ουκρανία.

1.2 Εσθονική Στρατηγική Αφήγηση για την Ένταξη της Φινλανδίας και Σουηδίας στο NATO

Η Εσθονία στη διάρκεια της Ουκρανικής κρίσης, που πριν ένα μήνα συμπλήρωσε ένα χρόνο, παράλληλα ασχολήθηκε και με τη κατασκευή στρατηγικής αφήγησης σχετικά με την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Στις 18 Μαΐου του 2022, μετά από ενδελεχείς συζητήσεις, η Φινλανδία και η Σουηδία κατέθεσαν τις επίσημες επιστολές τους για ένταξη στο NATO στον Γενικό Γραμματέα του NATO Jens Stoltenberg. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία ήταν αυτή που κινητοποίησε τις δύο χώρες να προσχωρήσουν προς την εν λόγω ενέργεια, καθώς υπήρχε ο φόβος ότι κάτι αντίστοιχο μπορεί να συμβεί και σε αυτές από την Ρωσία.

Δρώντες

Με την κοινοποίηση της ενέργειας των δύο χωρών, οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας, ως δρώντες μιας μικρής ευρωπαϊκής δύναμης που μέσω των αφηγήσεών τους επιδίωξαν να εκφράσουν τη γνώμη τους και να ασκήσουν επιρροή ώστε οι διεθνείς κανόνες να δεσμεύσουν τις μεγάλες δυνάμεις και να δημιουργήσουν περισσότερους ίσους όρους ανταγωνισμού στην υπόθεση ένταξης των δύο χωρών, πραγματοποίησαν δημοσιεύσεις που εξέφραζαν την υποστήριξή τους προς την Φινλανδία και την Σουηδία. Απώτερος στόχος των εσθονικών κυβερνητικών αρχών μέσω του στρατηγικού τους αφηγήματος ήταν να καταστήσουν σαφές στις μεγάλες δυνάμεις την αναγκαιότητα γρήγορης ένταξης των δύο σκανδιναβικών χωρών στην βορειοατλαντική συμμαχία, καθώς η είσοδος των εν λόγω χωρών θα βελτιώσει την ασφάλεια των τριών βαλτικών κρατών – Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία – και θα δώσει την ικανότητα να αποκρούσουν οποιαδήποτε επίθεση από την Ρωσία.

Τάξη

Οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας εκφράζοντας την υποστήριξή τους προς την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO, μέσω των στρατηγικών αφηγημάτων που παρουσίαζαν και διέδιδαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιδίωκαν να συμβάλλουν στην διατήρηση της διεθνούς τάξης και της αποτροπής της ανατροπής της με μια πιθανή εισβολή της Ρωσίας στα σκανδιναβικά κράτη.

Τα εσθονικά αφηγήματα κατέστησαν σαφές ότι η άμεση ένταξη των δύο σκανδιναβικών αυτών χωρών στους κόλπους της συμμαχίας θα προσφέρει περαιτέρω στήριξη στην ήδη υπάρχουσα διεθνή τάξη, αλλά και θα την ενισχύσει αφού η Φινλανδία και η Εσθονία θα έχουν πλέον τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν τα σχέδιά τους για την παράκτια άμυνά τους, η οποία είναι ένα βαρύ πλήγμα για τις οποιοσδήποτε ρωσικές φιλοδοξίες στη Βαλτική Θάλασσα. Πλέον, οι δύο χώρες είναι σε θέση να κλείσουν οποιοσδήποτε στιγμή τους θαλάσσιους διαδρόμους από και προς την Αγία

Πετρούπολη για τα ρωσικά σκάφη, δημιουργώντας μια εσωτερική θάλασσα που ανήκει στο NATO χάρης στην συμμαχία των δύο κρατών μελών της (Martin Herem, 2023).

Αμφισβήτηση

Οι μάχες μεταξύ των αφηγήσεων σχετικά με την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO ήταν έντονες. Από την μια πλευρά ήταν τα δυτικά κράτη, συμπεριλαμβανομένου και την Εσθονία, των οποίων οι στρατηγικές αφηγήσεις εξέφραζαν την άμεση ένταξη των δύο χωρών στην βορειοατλαντική συμμαχία (η εν λόγω στήριξη συνεχίζεται να εκφράζεται και για την Σουηδία που ακόμα δεν έχει ενταχθεί) και από την άλλη πλευρά ήταν τα ανατολικά κράτη που με τις αφηγήσεις τους εξέφραζαν την αντίθεσή τους ως προς την ένταξη των δύο σκανδιναβικών κρατών (παρόλο την ένταξη της Φινλανδίας, την ίδια αρνητική στάση διατηρούν και για την Σουηδία).

Επιπρόσθετα, υπάρχει μια ακόμη αμφισβήτηση σχετικά με τον εν λόγω ζήτημα. Η Εσθονία, μέσω του στρατηγικού του αφηγήματος ότι η ένταξη των δύο σκανδιναβικών κρατών στη συμμαχία θα προσφέρει την αναγκαία ασφάλεια στην βαλτική θάλασσα, θέλει να ταρακουνήσει τις μεγάλες δυνάμεις του διεθνούς συστήματος και να προβάλλει την αναγκαιότητα μεταρρύθμισης της διεθνούς τάξης. Λόγω της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, το διακύβευμα για μια πιθανή ρωσική επίθεση στις συνορεύουσες με αυτή χώρες, δηλαδή στην Εσθονία και στην Φινλανδία, είναι υψηλό. Πλέον, οι μεγάλες δυνάμεις πρέπει να αντιληφθούν ότι η ύπαρξη μιας σκανδιναβικής – βαλτικής ασφάλειας είναι αναγκαία, καθώς μέσω αυτής τόσο τα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και του NATO θα απολαμβάνουν μεγαλύτερης στρατηγικής αμυντικής δύναμης. Επομένως, οι σκανδιναβικές – βαλτικές χώρες έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν την ασφάλεια που χρειάζονται η υπόλοιπες χώρες και να αποφευχθεί μια ακόμη ρωσική βαρβαρότητα. Η σκανδιναβική – βαλτική ασφάλεια μπορεί να ενισχύσει στρατηγικά τη διεθνή τάξη και να καταστήσει την Εσθονία από μια μικρή δύναμη σε μια δύναμη με καίρια στρατηγική σημασία.

1.2.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης

Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές εφάρμοσαν και στο αντίστοιχο θέμα τους πέντε βασικούς μηχανισμούς της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης. Κοινοποίησαν 96 tweets σχετικά με το ζήτημα και οι πιο συχνοί όροι που χρησιμοποίησαν ήταν «Φινλανδία», «Σουηδία», «NATO», «Είμαστε το NATO», «Δυνατότεροι Μαζί».

Σχετικά με τον πρώτο διαδικτυακό μηχανισμό που αφορά το περιεχόμενο και τη δομή του διαδικτυακού μηνύματος, οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας, μόλις πληροφορήθηκαν για το αίτημα ένταξης της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO,

έσπευσαν να εκφράσουν την στήριξή τους προς τις δύο σκανδιναβικές χώρες μέσω την δημοσίευση tweets στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης, Twitter. Τα tweets που δημοσίευσαν αποτελούνταν από μικρά κείμενα και εκφράσεις, που ήταν συναισθηματικά φορτισμένα.

Ο Εσθονός Πρόεδρος της Δημοκρατίας – Alar Karis κοινοποίησε αρκετές δημοσιεύσεις αναφέροντας την ένθερμη στήριξη της Εσθονίας προς τις δύο χώρες χρησιμοποιώντας χαρακτηριστικά της εκφράσεις «*Δυνατοί Μαζί*» και «*Είμαστε το NATO*».

Εικόνα 33) Tweets Alar Karis

Σχετικά με τον δεύτερο μηχανισμό που αφορά τον αποστολέα, ο οποίος πρέπει να κατέχει υψηλό διπλωματικό βαθμό ώστε να έχει το δικαίωμα να δημιουργήσει και αποστείλει τις διαδικτυακές αναρτήσεις, εντοπίζουμε ότι η επικεφαλής της εσθονικής διπλωματικής υπηρεσίας – η Υπουργός Εξωτερικών Eva – Maria Liimets δημοσίευσε δύο φωτογραφίες από την άτυπη συνεδρίαση του βορειοατλαντικού συμβουλίου σε

επίπεδο Υπουργών Εξωτερικών που πραγματοποιήθηκε προκειμένου να συζητηθεί η περαιτέρω ενίσχυση της ανατολικής πλευράς της Συμμαχίας. Ιδιαίτερα, στην μια φωτογραφία απεικονίζεται η ίδια να συζητά μαζί με τους Υπουργούς Εξωτερικών της Φινλανδίας και της Σουηδίας. Το αφήγημα που προσπαθεί να διαδώσει είναι ότι ακόμα και σε μια άτυπη συνεδρίαση, οι αξιωματούχοι εκμεταλλεύονται την ευκαιρία να συζητήσουν υψίστους σημασίας εθνικά και διεθνή πολιτικά ζητήματα.

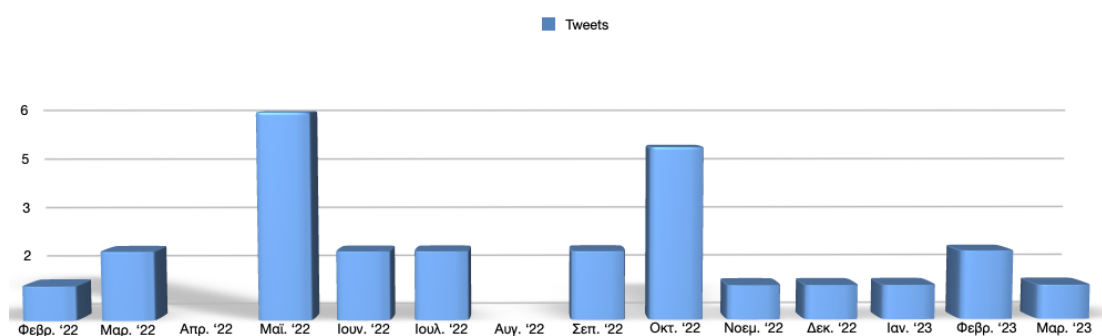
Επίσης, και ο Εσθονός Υπουργός Άμυνας – Hanno Pevkur – κοινοποίησε ένα tweet στο οποίο εκτός τους ότι έγραψε ένα πολύ μικρό κείμενο που τονίζει την σημαντικότητα της ένταξης των δύο χωρών στο NATO, δημοσίευσε και μια

συνέντευξη του που ήταν γραμμένη στην φιλανδική γλώσσα. Με αυτό τον τρόπο, ο Υπουργός Άμυνας, οποίος λόγω της θεσμικής του θέσης ασκεί διπλωματική δραστηριότητα, επιθυμούσε να διαδώσει το μήνυμα της αναγκαίας εισόδου των εν λόγω κρατών αλλά ιδιαίτερα της Φιλανδίας, καθώς από κοινού θα μπορούσε να εξασφαλίσουν την ασφάλεια στην βαλτική θάλασσα. Είναι γνωστό ότι η χρήση της γλώσσας του γείτονα στοχεύει να πείσει την εσωτερική γειτονική κοινή γνώμη και να εκφράσει την ειλικρινή υποστήριξη προς τις θεσμικές αρχές.

Ως προς το τρίτο μηχανισμό, τη συχνότητα, τόσο οι εσθονικοί κυβερνητικοί όσο και οι κοινωνικοί θεσμοί είχαν μια συνεχή διαδικτυακή συζήτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σχετικά με την αναγκαία ένταξη των δύο σκανδιναβικών κρατών στην βορειοατλαντική συμμαχία και την σημασία που θα έχει για την σκανδιναβική-βαλτική ασφάλεια. Έχοντας συλλέξει από τον επίσημο λογαριασμό του Εσθονού Προέδρου της Δημοκρατίας Alar Karis στο Twitter τα tweets που κοινοποίησε σχετικά με την ένταξη των δύο κρατών από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι και τις 24 Μαρτίου 2023, προέκυψε ότι από την ημέρα που έγινε η εισβολή στην Ουκρανία δημοσίευσε 26 tweets που αφορούσαν εξ ολοκλήρου την ανάγκη άμεσης εισόδου της Φιλανδίας και της Σουηδίας στο NATO ώστε να εξασφαλιστεί η σκανδιναβική – βαλτική ασφάλεια. Γίνεται αντιληπτό ότι ο Εσθονός Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναρτούσε σχεδόν κάθε μήνα κάποιο μήνυμα που αφορούσε το εν λόγω ζήτημα, με μέσο όρο να αναρτά περίπου 1 με 2 tweets το μήνα (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3) Αριθμός tweets του Εσθονού Προέδρου της Δημοκρατίας

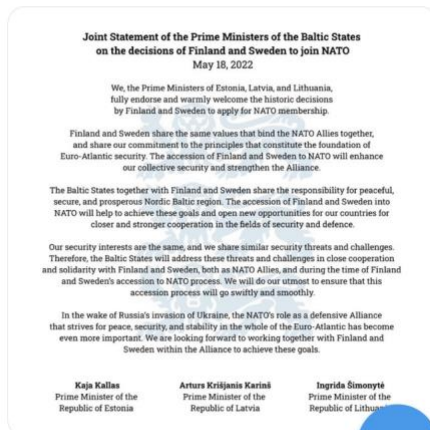
Ως προς τον τέταρτο διαδικτυακό μηχανισμό που αφορά το κοινό, οι κυβερνητικές αρχές της Εσθονίας στόχευαν πρωτίστως στο εσθονικό κοινό, αλλά και στο φιλανδικό – σουηδικό κοινό και στους πολίτες των υπόλοιπων ξένων κρατών που είναι μέλη του NATO προκειμένου το εσθονικό αφήγημα για την αναγκαιότητα ένταξης των δύο σκανδιναβικών κρατών να γίνει γνωστή και διεθνώς. Γι' αυτούς τους λόγους, τόσο η Πρωθυπουργός όσο και η Υπουργός Εξωτερικών δημοσίευσαν αναρτήσεις που περιέγραφαν τις απόψεις που κατέθετε η Εσθονία στη διεθνή κοινότητα σχετικά με το εν λόγω ζήτημα.

Kaja Kallas @kajakallas · 18/5/22
Together with @krisjaniskarin and @IngridaSimonyte we warmly welcome the historic decisions of #Finland and #Sweden to join NATO.

🇫🇮's and 🇸🇪's NATO membership will help to create an even more peaceful, secure and prosperous Nordic-Baltic region.

valitsus.ee/en/news/joint-...

46 250 1.723

Έτσι, η πρωθυπουργός της μικρής ευρωπαϊκής δύναμης, Kaja Kallas, κοινοποίησε ένα tweet στο οποίο προβαλλόταν η κοινή δήλωση των τριών βαλτικών χωρών (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία) για την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Με αυτό το τρόπο, οι τρεις χώρες και ιδιαίτερα η Εσθονία ήθελαν να δείξουν ότι για την ειρήνη, την ασφάλεια και την σταθερότητα όλης της Ευρω-ατλαντικής συνεργασίας έπρεπε να γίνει άμεσα η είσοδος των δύο αυτών κρατών στη συμμαχία. Με αυτή την ανάρτηση γίνεται αντιληπτό για ακόμα μια φορά ότι μέσω της ψηφιακής διπλωματίας τα κράτη που έχουν μικρή ισχύ στη διεθνή κοινότητα μπορούν να εκφράσουν την εκφράσουν τις απόψεις τους για σημαντικά διεθνή ζητήματα και να τα θέσουν προς άμεση συζήτηση στα θεσμικά όργανα των διεθνών οργανισμών.

Μια παρόμοια ανάρτηση δημοσίευσε και η Υπουργός Εξωτερικών της Εσθονίας, εκφράζοντας το εσθονικό στρατηγικό αφήγημα για την ένταξη των δύο χωρών.

Ως προς τον τελευταίο μηχανισμό για το πώς οι άλλοι πολιτικοί και διπλωματικοί δρώντες στο διαδίκτυο λαμβάνουν και ανταποκρίνονται στα μηνύματα που προβάλλονται, εντοπίστηκε ότι πολλοί διπλωμάτες άλλων χωρών, ιδίως Φινλανδοί και Σουηδοί, αναδημοσίευσαν το στρατηγικό αφήγημα της Εσθονίας για την ένταξη των δύο σκανδιναβικών χωρών στη συμμαχία. Για παράδειγμα, ο Φινλανδός Πρέσβης στην Ελλάδα, Jari Gustafsson, αναδημοσίευσε το tweet της Εσθονής πρωθυπουργό που αναφέρεται στην ιστορία που διαμορφώνει η Φινλανδία με την απόφασή της να αιτηθεί να γίνει κράτος μέλος του NATO.

Jari Gustafsson reposted

Kaja Kallas
@kajakallas

History being made by our northern neighbours. Today's announcement by @MarinSanna & @niinisto paves the way for #Finland joining #NATO.

You can count on our full support. We support a rapid accession process. From our side will make necessary steps quickly.

#StrongerTogether

10:06 AM · May 12, 2022

Η Εσθονία αξιοποίησε σε ικανοποιητικό βαθμό την ψηφιακή διπλωματία (την υποδομή πληροφοριών) προκειμένου να διαδώσει το μήνυμά της για το πόσο σημαντική είναι η ένταξη των δύο χωρών στο NATO και πόσο θα βοηθήσει γενικότερα ολόκληρη τη συμμαχία. Στήριξε την Φινλανδία μέχρι την ένταξή της που συνέβη στις 4 Απριλίου 2023, κοινοποιώντας ένα βίντεο που δείχνει ότι το εσθονικό κυβερνητικό κτήριο έχει τυλιχθεί με τα χρώματα της Φινλανδίας. Το εν λόγω βίντεο, που αποτελεί ένα στρατηγικό αφήγημα, μας δείχνει την ευχαρίστηση και την σημαντικότητα της ολοκλήρωσης της ένταξης της Φινλανδίας στο NATO που έχει αυτό το γεγονός για την ίδια την Εσθονία. Με αυτό τον τρόπο, η Εσθονία κατάφερε να προσελκύσει την προσοχή του κοινού και να το πείσει για την χρησιμότητα αυτής της διεθνούς ενέργειας.

Kaja Kallas
@kajakallas · Follow

To welcome #Finland's accession into #NATO, we lit the Estonian Government building in the colours of the Finnish flag.

#WeAreNATO
#StrongerTogether

10:52 PM · Apr 4, 2023

Έπειτα από την ανάλυση των παραπάνω στρατηγικών αφηγήσεων που προσπαθεί να διαδώσει η Εσθονία, γίνεται αντιληπτό ότι μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη αξιοποιεί την ψηφιακή διπλωματία με κάθε δυνατό τρόπο, προκειμένου να καταστήσει γνωστές τόσο στο εγχώριο όσο και στο εξωτερικό κοινό τις απόψεις της και τις θέσεις της σχετικά με τα διεθνή γεγονότα και τις διεθνείς κρίσεις που ανακύπτουν. Είναι χαρακτηριστικό πως οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές κοινοποιούν περίπου 3 με 4 δημοσιεύσεις (tweets) κάθε μέρα και ότι έλαβαν μεγάλη απήχηση – παρατηρώντας τα “likes” που έλαβαν οι δημοσιεύσεις, τα οποία ξεπερνούσαν τα 700 και έφταναν μέχρι και 10.000 κάποια. Αυτό δείχνει ότι η Εσθονία κατάφερε να διαδώσει με αποτελεσματικό τρόπο (μέσω της χρήση φωτογραφιών, βίντεο και συναισθηματικής γλώσσας) και να προσελκύσει την εσωτερική και διεθνή κοινή γνώμη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Κατά τη νεορεαλιστική αντίληψη, η Φινλανδία είναι το στερεότυπο ενός μικρού κράτους, καθώς έχει σχετικά μικρό πληθυσμό λίγο πάνω από 5,5 εκατομμύρια, περιορισμένες στρατιωτικές δυνατότητες και φυσικούς πόρους. Μάλιστα, η γεωπολιτική της θέση δίπλα στη Ρωσία και την πρώην Σοβιετική Ένωση έχει διαμορφώσει την εξωτερική της πολιτική – μια αφήγηση απειλής. Ωστόσο, παρά το μικρό της μέγεθος, η Φινλανδία συνήθως αναφέρεται ως ψηφιακός πρόδρομος στην Ευρώπη. Ξεκίνησε την είσοδό της στον ψηφιακό κόσμο το 1995 με την εγκαθίδρυση του «Virtual Finland» ιστότοπου, το οποίο απευθυνόταν σε άτομα που ενδιαφέρονταν να πληροφορηθούν για τη Φινλανδία και τους Φινλανδούς. Ωστόσο, ο εν λόγω ιστότοπος αναδιαμορφώθηκε από την αρχή το 2004. Σύμφωνα με το δελτίο τύπου που ανακοίνωσε το Φινλανδικό Υπουργείο Εξωτερικών τον Σεπτέμβριο του 2004, *«Το Τμήμα Επικοινωνίας και Πολιτισμού του Υπουργείου Εξωτερικών εγκαινίασε την ανακατασκευασμένη διαδικτυακή του πύλη Virtual Finland. Ο κύριος σκοπός της ιστοσελίδας - που δημιουργείται σε συνεργασία με την Satama Interactive - είναι να παρέχει εκτενείς πληροφορίες για τη Φινλανδία και να βελτιώσει τη διεθνή της εικόνα. Περισσότεροι από τέσσερα εκατομμύρια επισκέπτες αναμένεται να επισκεφθούν αυτόν τον αγγλόφωνο ιστότοπο το 2004»*. Είναι χαρακτηριστική η έκφραση «βελτίωση της διεθνούς εικόνας», καθώς περιγράφει την επιθυμία της Φινλανδίας να χρησιμοποιήσει τον ψηφιακό κόσμο και κατ' επέκταση την ψηφιακή διπλωματία για να διαδώσει τα στρατηγικά της αφηγήματα παγκοσμίως και να ενισχύσει τη διεθνή φήμη της.

Ιδιαίτερα, ο αρχισυντάκτης του Virtual Finland - Juha Parikka, Διευθυντής της Μονάδας Εκδόσεων και Προώθησης της Φινλανδίας στο Υπουργείο Εξωτερικών αναφέρει ότι στρατηγικός ψηφιακός στόχος της Φινλανδίας είναι να προβάλλει ότι *«είναι μια χώρα υψηλής τεχνολογίας και υψηλής κουλτούρας, που έχει τόσα πολλά να πει και να δείξει»*. Το 2009, το Virtual Finland μετονομάστηκε σε «This is Finland», το οποίο είναι *«μια νέας γενιάς διαδικτυακή υπηρεσία με λειτουργίες web 2.0 και αποτελεί ένα ελκυστικό παράθυρο στη Φινλανδία για όλους όσους ενδιαφέρονται για τη χώρα, τον πολιτισμό και τους ανθρώπους της»*.

Γίνεται αντιληπτό πως το Φινλανδικό ΥΠΕΞ προσπαθεί να υιοθετήσει του τεχνολογικούς μετασχηματισμούς και να ξεκινήσει την χρήση ψηφιακών λειτουργιών και εργαλείων, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης – Twitter, Facebook. Η δημιουργία πλατφορμών στην ψηφιακή σφαίρα και η έγκαιρη υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων αποτελεί πλέον έναν παράγοντα που προκαλεί υπερηφάνεια στον οργανισμό. Σχεδόν όλες οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προκειμένου να μεταδώσουν και να διαδώσουν τις φινλανδικές στρατηγικές αφηγήσεις τόσο για τα φινλανδικά επιτεύγματα στον ιδιωτικό, δημόσιο και διεθνή τομέα όσο και για τις διεθνείς κρίσεις και τα διεθνή συμβάντα. Εδώ και ένα

χρόνο η Φινλανδία ψηφιακά ασχολείται με τη ουκρανική κρίση και με την καμπάνια ένταξή της στο NATO. Οι πιο συχνόι όροι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν «Ουκρανία», «Στήριξη», «Μαζί με την Ουκρανία», «NATO», «Σύμμαχοι», «Φινλανδία NATO», ενώ δημοσίευσε συνολικά 670 tweets και για τα δύο ζητήματα – 354 tweets για την ουκρανική κρίση και 316 tweets για την ένταξη στο NATO.

2.1 Φινλανδική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση

Δρώντες

Εντός, λοιπόν, του πλαισίου κατασκευής μιας φινλανδικής στρατηγικής αφήγησης για την ουκρανική κρίση, ο δρώντας είναι οι φινλανδικοί κυβερνητικοί δρώντες, οι οποίοι στις αφηγήσεις τους δίνουν έμφαση στην προβολή υποστήριξης προς τις μεγάλες δυνάμεις και τους διεθνείς οργανισμούς, στοχεύοντας σε δυνατές συνεργασίες που θα εξασφαλίσουν στην Φινλανδία την μείωση κινδύνων και την απορρόφηση κραδασμών σε περιόδους κρίσης. Κατά τα πρώτα λεπτά της διάδοσης της είδησης ότι η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία, οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές έσπευσαν να δηλώσουν την στήριξή τους στην Ουκρανία και να στηλιτεύσουν την ρωσική ενέργεια.

Απώτερος στόχος των εν λόγω φινλανδικών στρατηγικών αφηγήσεων ήταν να εξασφαλίσουν την στήριξη των μεγάλων παικτών του διεθνούς συστήματος, καθώς υπήρχε ο φόβος ότι η Ρωσία μπορεί να επιτεθεί και στη Φινλανδία με την οποία συνορεύει και η οποία δεν έχει ενταχθεί στην Βορειοατλαντική Συμμαχία – στο NATO. Επομένως, υπήρχε η πιθανότητα να απειληθεί άμεσα και η ευρωπαϊκή ασφάλεια.

Εικόνα 34) Tweet του Φινλανδού Προέδρου

Τάξη

Οι φινλανδικές αρχές διέδιδαν το μήνυμά τους τόσο στην φινλανδική γλώσσα όσο και στην αγγλική προκειμένου να γίνει ευρέως γνωστό στο εγχώριο και εξωτερικό κοινό. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας – Sauli Niinisto, η Πρωθυπουργός – Sanna Marin και ο Υπουργός Εξωτερικών – Pekka Haavisto στις δημοσιεύσεις (tweets) που κοινοποίησαν, περιέγραφαν και τις αξίες που έχει το φινλανδικό κράτος - η ανεξαρτησία, η κυριαρχία, η εδαφική ακεραιότητα και η ευρωπαϊκή ασφάλεια.

Αξίες που ορίζουν και την υπάρχουσα διεθνή τάξη, η οποία κινδυνεύει να μεταβληθεί εξαιτίας αυτής της κρίσης. Έτσι, μέσω αυτών των αφηγήσεων οι Φινλανδοί αξιωματούχοι κατάφεραν να διαμορφώσουν και να διαδώσουν την εικόνα της Φινλανδίας σχετικά με τις αρχές και αξίες που πρεσβεύει και να καταδείξουν την παραβίαση που υπόκεινται οι εν λόγω αξίες από τη Ρωσία. Η ψηφιακή διπλωματία έδωσε το χώρο που χρειαζόταν αυτή η μικρή ευρωπαϊκή δύναμη προκειμένου να ακουστεί «η φωνή της», οι απόψεις της σχετικά με τα διεθνή ζητήματα και οι προσπάθειες της για να σώσει την αλλαγή της ισχύουσας τάξης λόγω κατάφορων παραβιάσεων των διεθνών κανόνων.

Αμφοισβήτηση

Οι αμφοισβητήσεις και οι μάχες μεταξύ των αφηγήσεων σχετικά με την ουκρανική κρίση ήταν έντονες. Γι' αυτό τον λόγο οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές ξεκίνησαν να εφαρμόζουν την ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση.

2.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης

Εκτός από τις δημοσιεύσεις που εξέφραζαν την συμπαράσταση της Φινλανδία προς την Ουκρανία και καταδίκασαν την Ρωσική βαναυσότητα, άρχισαν να αναρτούν και μηνύματα που το περιεχόμενό (πρώτος μηχανισμός ψηφιακής σηματοδότησης) τους αφορούσε την έμπρακτη βοήθεια προς τους ουκρανούς πολίτες και την ουκρανική επικράτεια. Ανακοίνωσαν πακέτα βοήθειας (στρατιωτική, ανθρωπιστική), καλώντας και άλλα κράτη να ενεργήσουν με τον ίδιο τρόπο. Η στρατηγική της αφήγηση ήταν να δείξει ότι είναι ένα κράτος που δεν εκφράζει απλώς την υποστήριξή της, αλλά και ότι πράττει στέλνοντας έμπρακτη βοήθεια. Δημιούργησε αφηγήματα που είχαν έντονη συναισθηματική φόρτιση και προκαλούσαν συναισθήματα στήριξης και βοήθειας στην κοινή γνώμη.

Εικόνα 35) Tweets των Φινλανδικών Κυβερνητικών Αρχών

Εκτός από τις φινλανδικές κυβερνητικές αρχές και οι διπλωματικές αρχές της Φινλανδίας (δεύτερος μηχανισμός) διέδωσαν το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα. Ο τότε επικεφαλής της φινλανδικής διπλωματικής υπηρεσίας Pekka Haavisto δημοσίευσε tweet με το οποίο όχι απλά καταδίκασε την ρωσική βαρβαρότητα, αλλά χρησιμοποίησε λέξεις έντονα φορτισμένες για να εκφράσει την «απόλυτη υποστήριξη προς την Ουκρανία» - «*full support to Ukraine*».

Εικόνα 36) Tweets του Φινλανδού Υπουργού Εξωτερικών

Επιπρόσθετα, και οι Φινλανδοί διπλωμάτες (δεύτερος μηχανισμός), οι Πρέσβεις, που υπηρετούν σε διάφορες χώρες ανά τον πλανήτη δημοσίευσαν το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα ότι η Φινλανδία υποστηρίζει την Ουκρανία και απαιτεί το τερματισμό της ρωσικής βαναυσότητας. Τέτοιες αναρτήσεις πραγματοποιήθηκαν από τη Πρέσβη της Φινλανδίας στην Ινδία – Ritva Koukku Ronde, τον Πρέσβη της Φινλανδίας στις ΗΠΑ – Mikko Hautala και από άλλους.

Εικόνα 37) Tweets των Φινλανδών Διπλωματών

Η Φινλανδία εφάρμοσε και πρόβαλε την συγκεκριμένη στρατηγική αφήγηση καθώς ήθελε να διαδώσει παγκοσμίως το μήνυμα ότι με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η κατάσταση ασφαλείας στην Ευρώπη έχει μεταβληθεί ριζικά και γι' αυτό τον λόγο η Φινλανδία πρέπει να ενισχύσει την ασφάλεια της στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον ασφαλείας. Απευθυνόταν πρωτίστως στο φινλανδικό κοινό (τέταρτος μηχανισμός), γι' αυτό και οι περισσότερες αναρτήσεις των κυβερνητικών αρχών ήταν γραμμένα στην φινλανδική γλώσσα. Ωστόσο, έδινε και μεγάλη σημασία στο διεθνές κοινό και κυρίως στους διεθνούς οργανισμούς προκειμένου να κατανοήσουν ότι η ασφάλεια της Φινλανδίας είναι αυτομάτως και ασφάλεια για τα κράτη μέλη των οργανισμών της ΕΕ και του NATO.

Η φινλανδική ψηφιακή δράση είχε αποτελέσματα, καθώς τόσο διπλωμάτες ξένων κρατών όσο και ξένες κυβερνητικές οντότητες αναδημοσίευαν (πέμπτος μηχανισμός) τα tweet με το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα σχετικά με την σπουδαιότητα της γρήγορης αντιμετώπισης της ουκρανικής κρίσης.

2.2 Φινλανδική Στρατηγική Αφήγηση για την ένταξη της χώρας στο NATO

Αρώντες

Σύμφωνα με την Φινλανδή Πρωθυπουργό – Sanna Marin, ο πόλεμος της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας δεν άλλαξε μόνο το ευρωπαϊκό περιβάλλον ασφαλείας αλλά και το παγκόσμιο περιβάλλον ασφαλείας, γεγονός που ανησύχησε την Φινλανδία καθώς υπήρχε η περίπτωση η Ρωσία να εφαρμόσει κάτι αντίστοιχο και σε αυτήν. Έτσι, από τον Απρίλιο του 2022, οι κυβερνητικές αρχές της Φινλανδίας ξεκίνησαν να εκφράζουν την πρόθεση να υποβάλλουν αίτηση για ένταξη του φινλανδικού κράτους στο NATO.

Τάξη

Με την εν λόγω πρόθεση, η Φινλανδία εγκατέλειψε την πεποίθηση που διατηρούσε για δεκαετίες ότι η ειρήνη διατηρείται καλύτερα με τη μη δημόσια επιλογή πλευράς και επιχείρησε μια αλλαγή στη διεθνή τάξη. Αυτή η αλλαγή αναφερόταν στην

ασφάλεια της σκανδιναβικής – βαλτικής θάλασσας. Με την είσοδο της Φινλανδίας στο NATO, η συμμαχία θα «αποκτούσε» μια εσωτερική θάλασσα – την Βαλτική, καθώς το ήδη κράτος μέλος της (η Εσθονία) θα μπορούσε να αναπτύξει πλέον αμυντική συνεργασία με την Φινλανδία υπό το πλαίσιο του βορειοατλαντικού συμφώνου.

Αμφοισβητήσεις

Οι μάχες των αφηγήσεων για το εν λόγω ζήτημα ήταν έντονες, καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω από τη μια πλευρά υπήρχαν τα δυτικά κράτη που υπερασπίζονταν και υποστήριζαν σθεναρά την γρήγορα ένταξη της Φινλανδίας και στο NATO και από την άλλη πλευρά τα ανατολικά κράτη που αντετίθεντο ως προς αυτή την ενέργεια.

2.2.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης

Οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές εφάρμοσαν και σε αυτή το ζήτημα τους πέντε βασικούς μηχανισμούς της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης, προκειμένου να προωθήσουν το στρατηγικό τους αφήγημα.

Το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα για την πρόθεση ένταξης της χώρας στο NATO ξεκίνησε να προβάλλεται έντονα μέσω των δημοσιεύσεων (tweets) που κοινοποιούσαν οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές (πρώτος μηχανισμός). Ο Πρόεδρος – Sauli Niinisto από τις 28 Απριλίου 2022 άρχισε να κοινοποιεί κείμενο και φωτογραφίες από συζητήσεις που είχε άλλοτε με τον Γενικό Γραμματέα του NATO Jens Stoltenberg σχετικά με την απόφαση της Φινλανδίας να ενταχθεί στη νατοϊκή συμμαχία και άλλοτε με ξένους ηγέτες κρατών όπου αντιστοίχως συζητούσαν το εν λόγω ζήτημα.

Έτσι, η Φινλανδία ξεκίνησε μια καμπάνια για την αναγκαία ένταξή της στον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές σχεδόν καθημερινά δημοσίευαν μικρής έκτασης κείμενα, τα οποία ήταν συναισθηματικά φορτισμένα καθώς απώτερος τους στόχος ήταν να κάνουν επίκληση στο συναίσθημα των ξένων εταίρων ώστε να κατανοήσουν την αναγκαιότητα και την χρησιμότητα που θα έχει η φινλανδική είσοδος στο NATO όχι μόνο για την περιφερειακή ασφάλεια της Σκανδιναβίας και της Βαλτικής αλλά και για ολόκληρη την συμμαχία.

Επίσης, και Πρωθυπουργός – Sanna Marin ξεκίνησε την διάδοση της στρατηγικής αφήγησης για την ένταξη της χώρας της στην Ατλαντική Συμμαχία με μια «δυνατή» συναισθηματικά φορτισμένη δήλωση, διατυπώνοντας «Μιλούσα για εβδομάδες - η ένταξη στο NATO θα έφερνε ασφάλεια και μπορώ να δω ότι έχει προληπτικό αποτέλεσμα».

Εικόνα 39) Tweet της Φινλανδής Πρωθυπουργού

Την καμπάνια ένταξης της Φινλανδίας στο NATO διέδωσε και ο Υπουργός Άμυνας – Antti Kaikkonen υποστηρίζοντας το αφήγημα ότι η πιθανή ένταξη της χώρας στη συμμαχία θα έχει το αποτέλεσμα να αποτελεί σημαντικό μέρος της κοινής άμυνας του NATO και των αμυντικών εγγυήσεων.

Εικόνα 40) Tweets του Φινλανδού Υπουργού Άμυνας

Εκτός από τις φινλανδικές κυβερνητικές αρχές και οι διπλωματικές αρχές της Φινλανδίας (δεύτερος μηχανισμός) διέδωσαν το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα. Ο τότε επικεφαλής της φινλανδικής διπλωματικής υπηρεσίας Pekka Haavisto δημοσίευσε ένα κείμενο δύο σειρών όπου αναφερόταν στην αλλαγή της κατάστασης της ευρωπαϊκής ασφάλειας εξαιτίας της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Το αφήγημα που προσπάθησε να διαδώσει ήταν ότι η ρωσική επιθετικότητα μπορεί να μη σταματήσει μόνο στην Ουκρανία αλλά και να επεκταθεί και σε άλλα γειτονικά

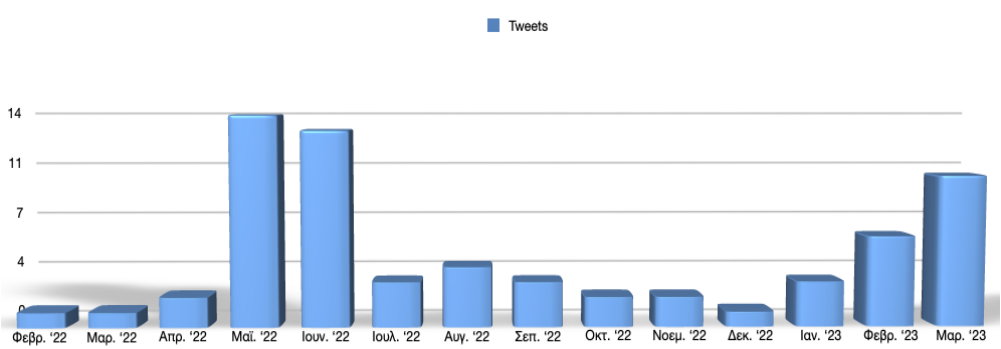
ευρωπαϊκά κράτη, γεγονός που θα αλλάξει τις ισορροπίες της ευρωπαϊκής και διεθνούς τάξης. Η πιο άμεση λύση στην αποτροπή αυτής της ενέργειας ήταν η άμεση ένταξη της Φινλανδίας στην βορειοατλαντική συμμαχία.

Και άλλοι Φινλανδοί διπλωμάτες και κυρίως Πρέσβεις δημοσίευσαν το φινλανδικό στρατηγικό αφήγημα για την γρήγορη ένταξη της χώρας στο NATO. Τέτοιες αναρτήσεις έγιναν από τον Φινλανδό Πρέσβη στην Μαλαισία – Sami Leino, από την Εσθονή Πρέσβη στην Πορτογαλία – Satu Suikkari-Kleven και από άλλους.

Εικόνα 41) Tweets των Φινλανδών Διπλωματών

Επιπρόσθετα, τόσο οι φινλανδικοί κυβερνητικοί θεσμοί όσο και οι διπλωματικοί είχαν μια συνεχόμενη παρουσία (τρίτος μηχανισμός) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ώστε να προβάλλουν και να προωθούν το στρατηγικό αφήγημα για την ένταξη της χώρας. Έχοντας συλλέξει από τον επίσημο λογαριασμό του Φινλανδού Προέδρου της Δημοκρατίας Sauli Niinisto τα tweets που κοινοποίησε από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι και τις 24 Μαρτίου 2023, προέκυψε ότι λίγο καιρό μετά από την ρωσική εισβολή δημοσίευσε 65 tweets που αφορούσαν την είσοδο της Φινλανδίας στο NATO. Αντιλαμβανόμαστε ότι ο Φινλανδός Πρόεδρος αναρτούσε κάθε μήνα κάποιο μήνυμα σχετικά με το εν λόγω ζήτημα, με μέσο όρο να αναρτά 2 με 3 tweets το μήνα (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 5) Αριθμός tweets του Φινλανδού Προέδρου της Δημοκρατίας

Με την εν λόγω εκστρατεία, η Φινλανδία επιδίωκε να πείσει τόσο το εγχώριο όσο και την ξένη κοινή γνώμη (τέταρτος μηχανισμός) για την αναγκαιότητα ένταξης στη συμμαχία. Μάλιστα, η Φινλανδή Πρωθυπουργός δημοσίευε αναρτήσεις με την ίδια να συζητά με την Σουηδέζα Πρωθυπουργό έχοντας ως στόχο την παράλληλα ένταξη και της Σουηδίας στο NATO.

Έτσι, η Sanna Marin επικεντρώθηκε να προβάλλει την πιθανή ένταξη της χώρας της μαζί με την πιθανή ένταξη της Σουηδίας στο NATO. Αναρτούσε φωτογραφίες με την Σουηδή Πρωθυπουργό – Magdalena Andersson. Αποφάσισε να ακολουθήσει αυτή την στρατηγική αφήγηση, καθώς η Σουηδία είναι μια από τους στενότερους εταίρους της Φινλανδίας και η από κοινού ένταξη θα δημιουργήσει γρηγορότερα ένα ασφαλέστερο αμυντικό χώρο. Η εν λόγω ενέργεια της Φινλανδής πρωθυπουργού αποσκοπούσε στην ευρύτερη αποδοχή του αφηγήματος και από ξένα κοινά, τα οποία με την ψηφιακή άποψή τους θα ασκούσαν πίεση στους διεθνείς δρώντες να ενεργήσουν ταχύτερα και να εντάξουν τις χώρες στο NATO.

Μάλιστα, αρκετοί πολιτικοί και διπλωματικοί δρώντες εξέφρασαν την υποστήριξή τους προς την Φινλανδία για την άμεση ένταξή της στην βορειοατλαντική συμμαχία μέσω αναδημοσιεύσεων των τοποθετήσεων των φινλανδικών κυβερνητικών αρχών και μέσω δικό τους τοποθετήσεων. Εν παραδείγματι, ο Κύπριος Πρέσβης στην Φινλανδία– Δημήτρης Σαμουέλ αναδημοσίευσε tweet του Φινλανδού Προέδρου της Δημοκρατίας που αναφερόταν στην υπογραφή του αιτήματος ένταξης της Φινλανδίας.

Έπειτα από την ανάλυση των παραπάνω στρατηγικών αφηγήσεων που προσπαθεί να διαδώσει η Φινλανδία, γίνεται αντιληπτό ότι μια μικρή ευρωπαϊκή

δύναμη μπορεί με την χρήση των ψηφιακών εργαλείων να ασκήσει αποτελεσματική διπλωματία και να καταφέρει να αποτελέσει ένας σημαντικός διεθνής δρώντας. Αυτό κατάφερε η Φινλανδία στο ζήτημα ένταξής της στο ΝΑΤΟ όχι μόνο επειδή είχε στρατηγική σημασία για την ίδια την συμμαχία, αλλά και γιατί κατάφερε διαδικτυακά να επικοινωνήσει αποτελεσματικά τη δική της αλήθεια, κυρίως στη διεθνή κοινή γνώμη, και να προσελκύσει την προσοχή όλων των σημαντικών διεθνών δρώντων. Απέδειξε ότι η επανάληψη ενός αφηγήματος ανά τακτά χρονικά διαστήματα μπορεί να επιφέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΠΟΛΩΝΙΑ

Σύμφωνα με τον Pan Manor (2019), το Πολωνικό Υπουργείο Εξωτερικών δεν είναι ξένο στις ψηφιακές πλατφόρμες, έχοντας δημιουργήσει μια τρομερή ψηφιακή παρουσία την τελευταία δεκαετία. Από το 2009, η πολωνική διπλωματία άρχισε να αξιοποιεί την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης – Twitter, ανοίγοντας τον γνωστό λογαριασμό @PolandMFA. Με αυτό τον τρόπο γρήγορα το πολωνικό κράτος ανέπτυξε την ψηφιακή του επικοινωνία, συμπεριλαμβάνοντας την επικοινωνία μέσω των κοινωνικών δικτύων. Το 2016, ο Pan Manor παίρνοντας συνεντεύξεις από πολωνούς διπλωμάτες, έμαθε ότι το Πολωνικό Υπουργείο Εξωτερικών χρησιμοποιεί το Facebook αυστηρά για την προώθηση της επωνυμίας Polska και για αναρτήσεις που αφορούν τα πολωνικά επιστημονικά, πολιτιστικά και οικονομικά επιτεύγματα. Ενώ, το κοινωνικό δίκτυο Twitter αξιοποιείται για δραστηριότητες δημόσιας διπλωματίας που στοχεύουν ξένους πληθυσμούς, την πολωνική ομογένεια και τους οργανισμούς μέσω ενημέρωσης.

Παρόλο που η Πολωνία είναι όγδοη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή χώρα με πληθυσμό περίπου 30 εκατομμύρια, δεν σημαίνει κατ' επέκταση ότι είναι και μεγάλη δύναμη. Μια χώρα ορίζεται ως μεγάλη, μεσαία ή μικρή δύναμη βάσει των λειτουργικών συντελεστών της (πολιτικό σύστημα, διοίκηση κράτους, στρατιωτική κινητοποίηση και θέση του κράτους στο διεθνές σύστημα) και όχι βάσει των υλικών συντελεστών της (γεωγραφία, πληθυσμό, πηγές πλούτου και ένοπλες δυνάμεις). Έτσι, η Πολωνία, παρά το μέγεθός της, χαρακτηρίζεται ως μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη, καθώς έχει αντιληφθεί ότι προκειμένου να κατακτήσει μια υψηλή διεθνή θέση δεν χρειάζεται να στηριχθεί μόνο στις στρατιωτικές δυνατότητες της ή στην οικονομική ισχύ της, αλλά πρέπει να ενισχύσει περισσότερο την ήπια ισχύ της. Η ορθολογική αξιοποίηση των σημερινών επικοινωνιακών και ψηφιακών εργαλείων, θα την βοηθήσει να κατασκευάσει μια ηχηρή διεθνής εικόνα και φήμη. Γι' αυτούς τους λόγους η ψηφιακή της παρουσία στις ψηφιακές πλατφόρμες την έχει κατατάξει στις μια από τις μεγαλύτερες ψηφιακές ευρωπαϊκές δυνάμεις παρά τη μικρή διεθνή δυναμική της. Τον τελευταίο ένα χρόνο, οι πολωνικές κυβερνητικές αρχές προσπαθούν διαδώσουν

ψηφιακά την πολωνική αφήγηση για την ουκρανική κρίση, δημοσιεύοντας 548 tweets και χρησιμοποιώντας τους όρους «Ουκρανία», «Αλληλεγγύη στην Ουκρανία», «Ευρώπη».

3.1 Πολωνική Στρατηγική Αφήγηση για την Ουκρανική Κρίση

Δρώντες

Όπως οι εσθονικές και οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές, έτσι και οι πολωνικές αρχές ως δρώντες, με την δημοσίευση της είδησης ότι η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία, ανάρτησαν στους λογαριασμούς τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μηνύματα υποστήριξης προς την Ουκρανία.

Απώτερος στόχος των εν λόγω πολωνικών στρατηγικών αφηγήσεων ήταν να εξασφαλίσουν την στήριξη των μεγάλων παικτών του διεθνούς συστήματος, καθώς οι συνέπειες της ουκρανικής κρίσης θα ήταν άμεσες και επώδυνες. Όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια, χιλιάδες ουκρανοί πρόσφυγες αναγκαζόμενοι να εγκαταλείψουν την ουκρανική επικράτεια κατέφυγαν στην πολωνική επικράτεια ως πρόσφυγες πολέμου. Έτσι, η Πολωνία δέχτηκε εκατομμύρια Ουκρανούς τους οποίους έπρεπε να τους βοηθήσει να ενταχθούν στην κοινωνία, στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρξουν οικονομικές δυσκολίες για την Πολωνία και χρειαζόταν άμεσα την στήριξη των μεγάλων δυνάμεων και ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτούς τους λόγους, η Πολωνία μέσω των στρατηγικών της αφηγημάτων της έδειξε την έμπρακτη στήριξή της προς την Ουκρανία και τους ουκρανούς πρόσφυγες, προκειμένου οι μεγάλες δυνάμεις και οι διεθνείς οργανισμοί να απορροφήσουν τους κραδασμούς της ουκρανικής κρίσης και να την βοηθήσουν ως προς το οικονομικό πρόβλημα που είχε προκύψει.

Τάξη

Οι πολωνικές κυβερνητικές αρχές μέσω των στρατηγικών τους αφηγήσεων προσπαθούσαν να διαδώσουν την πραγματικότητα της διεθνούς τάξης, η οποία ήταν ο σεβασμός στις αρχές του διεθνούς δικαίου και η διατήρηση του υφιστάμενου status quo, και την ανάγκη της μη μεταβολής της. Ιδιαίτερα, μέσω του ΟΑΣΕ ως προεδρεύουσα χώρα εκείνη την περίοδο, της δόθηκε η ευκαιρία να συνετελέσει στην προστασία της ισχύουσας διεθνούς τάξης και να ενεργήσει με τρόπο που θα την καταστήσουν μελλοντικά σημαντικό διεθνή δρώντα παρά τη μικρή δυναμική της.

Αμφισβήτηση

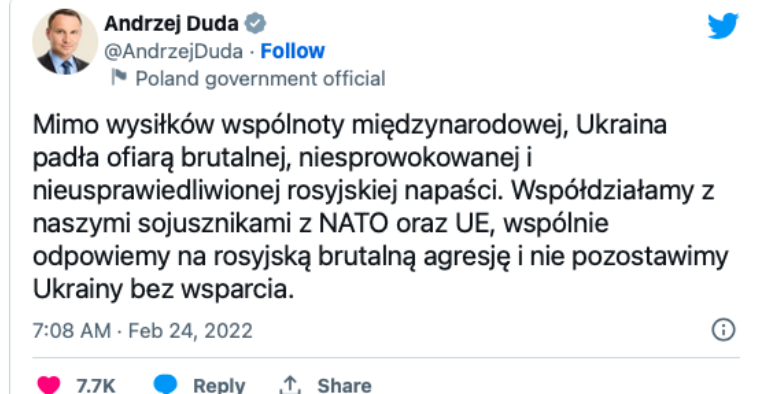
Εντός του πλαισίου των αμφισβητήσεων και των μαχών μεταξύ των αφηγήσεων σχετικά με την ουκρανική κρίση, οι πολωνικές κυβερνητικές αρχές

ξεκίνησαν να εφαρμόζουν την ψηφιακή διπλωματική σηματοδότηση, προκειμένου να συμβάλλουν στη νίκη των δυτικών κρατών για την υποστήριξη προς την Ουκρανία.

3.1.1 Χρήση της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης

Τόσο ο Πρόεδρος της Πολωνικής Δημοκρατίας – Andrzej Duda όσο και ο Πρωθυπουργός – Mateusz Morawiecki (πρώτος μηχανισμός) χρησιμοποίησαν σκληρή γλώσσα κατά της Ρωσίας και ιδιαίτερα τα μηνύματά τους γράφτηκαν στην πολωνική γλώσσα θέλοντας να δείξουν ότι αυτή η εισβολή είναι και μια επίθεση προς τους ίδιους. Πλέον, η ρωσική εισβολή στην ουκρανική επικράτεια καθίσταται ένα εθνικό ζήτημα.

Εικόνα 42) Tweets Πολωνικών Κυβερνητικών Αρχών

Μάλιστα, εκείνη τη χρονική περίοδο, η Πολωνία κατείχε την Προεδρία στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) που σκοπός του είναι να αντιμετωπίζει ανησυχίες που σχετίζονται με την ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις εθνικές μειονότητες, τον εκδημοκρατισμό και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ως προεδρεύουσα χώρα έπρεπε μέσω των μηνυμάτων της να διαδώσει τόσο τις αξίες του οργανισμού και της διεθνούς συστήματος όσο και τις εθνικές. Από την εν λόγω θέση δόθηκε η ευκαιρία, υπό τις συγκεκριμένες διεθνείς συνθήκες, σε μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη να κάνει ηχηρή την αφήγησή της για την διεθνή κρίση που ξέσπασε και να προβάλει το τρόπο που χρειάζεται να αντιμετωπιστεί αυτή η κρίση. Τα αφηγήματα που διέδωσε αφορούσαν πρωτίστως την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας

και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Επιπλέον, εκτός από τις πολωνικές κυβερνητικές αρχές και οι διπλωματικές αρχές (δεύτερος μηχανισμός) με επικεφαλής τον Υπουργό Εξωτερικών – Zbigniew Rau, με τις αναρτήσεις τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης βοήθησαν έμπρακτα στην διάδοση του πολωνικού στρατηγικού αφηγήματος για την ουκρανική κρίση. Ο Υπουργός Εξωτερικών δημοσίευσε tweets στα οποία δεν καταδίκασε απλώς την ρωσική εισβολή, αλλά έθεσε και το θέμα σεβασμού των αρχών “OSCE principle” του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Στόχος του ήταν να θέσει στο διεθνές τραπέζι και τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος. Αναφέροντας τις αρχές του ΟΑΣΕ επιθυμούσε να δείξει ότι η διεθνή κοινότητα προβληματίζεται και για τα προβλήματα ζωής που θα προέκυπταν από την εν λόγω εισβολή.

Εικόνα 43) Tweets Πολωνού Υπουργού Εξωτερικών

Και οι Πολωνοί Πρέσβεις στην Νότια Αφρική και στο Λονδίνο, ο Adam Burakowski και ο Piotr Wilczek αντίστοιχα, κοινοποίησαν tweets που όχι μόνο καταδίκασαν την ρωσική βαρβαρότητα, αλλά παρουσίαζαν την ενότητα των κρατών μελών της ΕΕ εναντίον του πολέμου και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας προς την Ουκρανία.

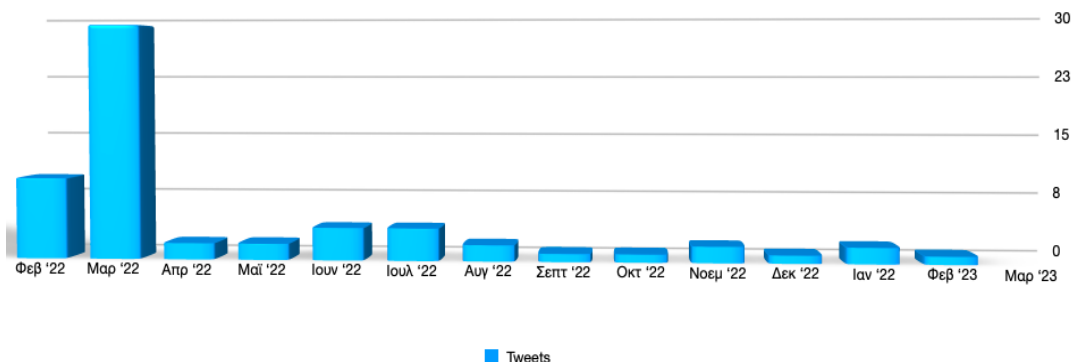

Εικόνα 44) Tweets Πολωνών Διπλωματών

Η συχνότητα (τρίτος μηχανισμός), με την οποία τόσο οι πολωνικοί κυβερνητικοί θεσμοί όσο και οι διπλωματικοί, κοινωνικοί θεσμοί (μέσα ενημέρωσης, κοινωνία των πολιτών) κοινοποιούσαν αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα στο Twitter σχετικά με την κρίση που υφίσταται η Ουκρανία, ήταν αρκετά μεγάλη. Έχοντας συλλέξει από τον επίσημο λογαριασμό του Προέδρου της Πολωνικής Δημοκρατίας Andrzej Duda στο Twitter, τα tweets που κοινοποίησε από τις 24 Φεβρουαρίου 2022 μέχρι και τις 24 Μαρτίου 2023, προέκυψε ότι από την ημέρα που συνέβη η εισβολή έχει δημοσιεύσει 61 tweets που αφορούν εξ ολοκλήρου την κρίση και πως η Πολωνία συμβάλλει στην αντιμετώπιση αυτής της κρίσης και της παροχής βοήθειας στην Ουκρανία. Γίνεται αντιληπτό ότι ο Πολωνός Πρόεδρος τους πρώτους δύο μήνες που ξέσπασε η κρίση κοινοποιούσε κάθε μέρα κάποιο μήνυμα που την αφορούσε, με μέσο όρο να αναρτά περίπου 1 με 2 tweets την ημέρα (μέσος όρος ανάρτηση tweets 1,08 – Διάγραμμα 4). Ωστόσο, τους επόμενους μήνες, αναρτούσε το πολύ δύο tweets που αφορούσαν την κρίση. Αυτό συνέβη γιατί ήθελε να μεταδώσει πιο έμμεσα αφηγήματα σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία, παραλληλίζοντας κατά

κάποιον τρόπο την εν λόγω κρίση με τον αντισημιτισμό που είχε βιώσει η πολωνική επικράτεια από το ναζιστικό καθεστώς.

Διάγραμμα 6)
Αριθμός tweets
του Πολωνού
Προέδρου

Εκτός από τις δημοσιεύσεις που εξέφραζαν την συμπαράσταση της Πολωνίας προς την Ουκρανία και καταδίκαζαν την Ρωσική βαναυσότητα, και τις αναρτήσεις και τα μηνύματα που το περιεχόμενό τους αφορούσε την έμπρακτη βοήθεια προς τους ουκρανούς πολίτες και την ουκρανική επικράτεια (όπως είδαμε παραπάνω), οι πολωνικές αρχές δημιούργησε ένα νέο πρωτότυπο ψηφιακό αφήγημα που εξέφραζε την πολωνική βοήθεια και απευθυνόταν στο εγχώριο και ξένο κοινό (τέταρτος μηχανισμός).

Με το μήνυμα «#PolandFirstToHelp», οι πολωνικές αρχές κατάφεραν να διαδώσουν το αφήγημα ότι μια μικρή ευρωπαϊκή δύναμη κατάφερε με τα μέσα που διαθέτει να βοηθήσει μεγάλο αριθμό ουκρανών προσφύγων να βρουν ένα ασφαλές μέρος μέχρι να μπορέσουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Οι Πολωνοί μετέτρεψαν τον εν λόγω μήνυμα σε ένα διαδικτυακό [ιστότοπο](#), όπου προβάλλονται τα μηνύματα ευχαρίστησης από ουκρανούς πολίτες προς την Πολωνία. Μέσω αυτής της καμπάνιας, η Πολωνία κατάφερε να αντιστρέψει την διεθνή εικόνα που είχε διαμορφωθεί γι' αυτήν ως μια χώρα με αντιμεταναστευτικές και αντιπροσφυγικές πολιτικές, με βία και ρατσισμό που αντιμετωπίζουν οι έγχρωμοι πρόσφυγες στα σύνορα της Λευκορωσίας και τις κραυγές για βοήθεια από πόλεις που κατακλύζονται από πρόσφυγες.

Ακόμη αρκετοί πολιτικοί και διπλωματικοί δρώντες αναδημοσίευσαν (retweet) τις απόψεις και τις ιδέες των πολωνικών κυβερνητικών αρχών σχετικά με την αντιμετώπιση της ουκρανικής κρίσης. Για παράδειγμα το Υπουργείο Εξωτερικών του Βελγίου αναδημοσίευσε την πολωνική θέση για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ουκρανία.

Εν κατακλείδι, η πολωνική ψηφιακή στρατηγική αφήγηση για την ουκρανική κρίση ήταν αποτελεσματικότερη, καθώς το αφήγημά της δεν διαδόθηκε μόνο από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, τις Ουκρανικές κυβερνητικές αρχές, αλλά και από άλλους διεθνείς παράγοντες, οι οποίοι τόνισαν και υπογράμμισαν την σημαντική συμβολή της Πολωνίας στον ουκρανικό πόλεμο κατά την διάρκεια της προεδρίας της στον ΟΑΣΕ.

Η Πολωνία εκτός του ότι διέδωσε το μήνυμα ότι ήταν η πρώτη χώρα διεθνώς που βοήθησε με όποιον τρόπο μπορούσε τόσο τους ουκρανικούς θεσμούς όσο και τους ουκρανούς πολίτες, πρόβαλε και την αφήγηση ότι υποστηρίζει ακράδαντα την ένταξη της Ουκρανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υποστηρίζοντας ότι η Ουκρανία θα αποτελεί έναν σημαντικό στρατηγικό παράγοντα για την Ευρώπη απέναντι στην Ρωσία. Απώτερος στόχος των εν λόγω πολωνικών στρατηγικών αφηγήσεων ήταν να εξασφαλίσουν την στήριξη των μεγάλων παικτών του διεθνούς στερεώματος, εκμεταλλευόμενες την θητεία στον ΟΑΣΕ, καθώς υπήρχε ο κίνδυνος ότι η Ρωσία μπορεί να επιτεθεί και στην Πολωνία με την οποία συνορεύει.

Ενότητα 4

Συμπεράσματα

Σε αυτή την ενότητα παρατηρήσαμε ότι και οι τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις – Εσθονία, Φινλανδία και Πολωνία αξιοποίησαν τόσο το θεωρητικό πλαίσιο κατασκευής και διάδοσης μιας στρατηγικής αφήγησης όσο και το πλαίσιο της ψηφιακής διπλωματικής σηματοδότησης.

Κατά την χρονική περίοδο από το ξέσπασμα της ουκρανικής κρίσης μέχρι και ένα χρόνο μετά, η κάθε μια μικρή δύναμη προσανατολίστηκε να παρουσιάσει το δικό της στρατηγικό αφήγημα για την κρίση που ξέσπασε μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, αλλά και για τις επερχόμενες προκλήσεις που θα εμφανίζονταν εξαιτίας αυτών των ενεργειών. Μέσω της ανάλυση των tweets που αφορούσαν τόσο την ίδια την κρίση όσο και τις συνέπειες, παρατηρήσαμε ότι η κάθε χώρα επικεντρώθηκε σε διαφορετικές παραμέτρους για τη διαμόρφωση του αφηγηματικού πλαισίου.

Οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές δημιούργησαν μηνύματα – tweets που πρόβαλλαν αρκετές εικόνες με τις ίδιες να συναλλάσσονται με εταίρους τους τόσο σε επίσημες όσο και σε ανεπίσημες συναντήσεις προκειμένου να συζητήσουν το θέμα της ουκρανικής κρίση και την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο NATO. Χρησιμοποίησαν αρκετά αιχμή λόγο για να εκφράσουν την αντίθεση τους ως προς τις ρωσικές ενέργειες. Όλα τα tweets πλαισιώνονταν από την προσπάθεια της Εσθονίας να αποκτήσει την στήριξη των μεγάλων δυνάμεων, καθώς υπήρχε ο φόβος ότι ως η χώρα που γειτονεύει με την Ρωσία κινδυνεύει άμεσα να δεχτεί και αυτή επίθεση. Με βάση αυτό το φόβο διαμορφώθηκαν και τα tweets που αναφέρονται στην άμεση της Φινλανδίας και της Σουηδίας και ιδίως της πρώτης στην βορειοατλαντική συμμαχία. Γι' αυτό τον λόγο η συχνότητα με την οποία κοινοποιούσαν το αφήγημά τους οι εσθονικές κυβερνητικές αρχές ήταν αρκετά μεγάλη, καθώς απώτερος στόχος τους ήταν όχι μόνο να καταδικάσουν την κατάφορη παραβίαση των αρχών και των αξιών του διεθνούς δικαίου αλλά και να εξασφαλίσουν την προστασία των ισχυρών δρώντων της διεθνούς κοινότητας. Επίσης, τα εσθονικά tweets απέσπασαν χιλιάδες “likes” και αναδημοσιεύσεις από άλλους διπλωματικούς δρώντες, γεγονός που δείχνει ότι το κριτήριο της μεγαλύτερης αποδοχής συναρτάται με την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην επικοινωνία.

Κάτι αντίστοιχο με την Εσθονία επιδίωξαν και οι φινλανδικές κυβερνητικές αρχές. Μέσω τις κοινοποίησης των tweets τους, οι Φινλανδοί αξιωματούχοι κατασκεύασαν ένα αφηγηματικό πλαίσιο που βασίζεται στην άμεση στήριξη των μεγάλων δρώντων προς την ίδια την Φινλανδία, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να δεχτεί επίθεση από την Ρωσία ως γειτονικό κράτος και αυτή να επεκταθεί και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Έτσι, οι Φινλανδοί χρησιμοποίησαν συναισθηματικά φορτισμένη γλώσσα και παρουσίασαν το αφήγημά τους για την γρήγορη ένταξη τους στο NATO ως την

μοναδική λύση για άμεση ενίσχυση της ασφάλειας της ίδιας της συμμαχίας, αφού η βαλτική θάλασσα θα αποτελούσε μέρος της και θα μπορούσε πλέον να διακόψει τα επεκτατικά σχέδια της Ρωσίας στην υπόλοιπη ευρωπαϊκή ήπειρο. Η συχνότητα με την οποία δημοσίευαν τα μηνύματά τους οι φιλανδικές κυβερνητικές αρχές ήταν συνεχή, καθώς πραγματοποιούσαν περίπου ένα με δύο tweets την ημέρα. Μάλιστα, τα φιλανδικά tweets απέσπασαν περισσότερες θετικές ανταποκρίσεις και αναδημοσιεύσεις από τα εσθονικά, γεγονός που μας κάνει να αντιληφθούμε ότι οι διεθνείς δρώντες όντως ανησυχούσαν για την ασφάλεια της σκανδιναβικής χώρας και ότι επιθυμούσαν ακράδαντα την έντασή της στο NATO.

Παρόμοιο μοτίβο ακολούθησαν και οι Πολωνικές κυβερνητικές αρχές, καθώς μέσω των tweets γραμμένα μάλιστα στην πολωνική γλώσσα προκειμένου να αποδώσουν εθνική χροιά στο ουκρανικό ζήτημα, ξεκαθάρισαν ότι η εν λόγω κρίση όχι μόνο ταρασσει την ισορροπία της διεθνούς τάξης αλλά και παραβιάζει κατάφορα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές ενός δημοκρατικού καθεστώτος. Κατέχοντας, εκείνη την περίοδο, την προεδρεία στον ΟΑΣΕ έπρεπε να κατασκευάσουν αφηγήματα τα οποία θα περιβάλλονταν από μια ανθρωπιστική χροιά στα λεκτικά κείμενα των tweets προωθώντας τις αρχές και τις αξίες του διεθνούς οργανισμού. Με την χρήση αυτής της γλώσσας κατάφεραν να πείσουν τους υπόλοιπους διεθνούς δρώντες, οι οποίοι με την σειρά τους αναδημοσίευσαν το πολωνικό αφήγημα και κατέστησαν σαφές ότι το αφήγημα της ανθρωπιστικής αλληλεγγύης πρέπει να ενστερνιστεί από όλο το διεθνές σύστημα. Επομένως, αντιλαμβανόμαστε ότι η μεγάλη αποδοχή ενός αφηγήματος συναρτάται με την αποτελεσματικότητα στην επικοινωνία.

Αντιλαμβανόμαστε ότι η κάθε μια μικρή δύναμη μέσω των ψηφιακών της μηνυμάτων έθεσε ζητήματα μεγάλης σημασίας για την περαιτέρω ασφάλεια και σταθερότητα της διεθνούς τάξης και προσπάθησε μέσω των συχνών δημοσιεύσεών της να πληροφορήσει τόσο την εγχώρια όσο και την εξωτερική κοινή γνώμη σχετικά με τους κινδύνους που ελλοχεύουν. Οι τρεις μικρές δυνάμεις αξιοποίησαν με τέτοιο τρόπο τα ψηφιακά εργαλεία της ψηφιακής διπλωματίας που κατάφεραν να εισακουστούν σε όλη τη διεθνή κοινότητα και να αντλήσουν την αναγκαία υποστήριξη των μεγάλων δυνάμεων που χρειάζονταν. Έτσι, η Φινλανδία εντάχθηκε στο NATO και μαζί με αυτήν ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο η ασφάλεια της Εσθονίας, καθώς πλέον η βαλτική θάλασσα αποτελεί σύνορο της ίδιας της βορειοατλαντικής συμμαχίας. Παράλληλα, η Πολωνία εξασφάλισε την αναγκαία χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να διαχειριστεί τις τεράστιες μεταναστευτικές ροές από την Ουκρανία και να μην χαρακτηρίζεται μια ρατσιστική χώρα. Μέσω των κοινοποιήσεων και διαδόσεων tweets οι κυβερνητικές αρχές των εν λόγω χωρών κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα ψηφιακό δίκτυο στο οποίο εμπλέχτηκαν όχι μόνο κυβερνητικοί θεσμοί αλλά και η μη-κρατικοί δρώντες όπου ανέπτυξαν σχέσεις επικοινωνίας.

Γενικά Συμπεράσματα

Η άφιξη των ψηφιακών τεχνολογιών έχει εμποτίσει τη δημόσια σφαίρα στην οποία λειτουργεί η διπλωματία με ένα σύνολο νέων στοιχείων που έχουν ήδη αρχίσει να αναδιαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνει χώρα η δημόσια εμπλοκή. Πλέον, η ψηφιακή διπλωματία είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται στο τρόπο με τον οποίο το διαδίκτυο, τα ψηφιακά εργαλεία, τα ψηφιακά μέσα και ο τομέας της τεχνολογίας έχουν επηρεάσει ή ακόμα και μεταμορφώσει τη διπλωματία. Καθίσταται μια θεμελιώδης διάσταση της σύγχρονης διεθνούς πολιτικής, γεγονός που πιέζει τις χώρες να ενταχθούν με γρήγορους ρυθμούς στον ψηφιακό κόσμο.

Οι χώρες δεν έχουν την πολυτέλεια να μείνουν πίσω σε αυτήν την εποχή της ψηφιακής διπλωματίας, καθώς δύναται να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από αυτές τις αναδυόμενες διπλωματικές τάσεις. Η ψηφιακή διπλωματία και οι δραστηριότητές του διαδικτύου στο σύνολό τους μπορούν να βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό στην προβολή των θέσεων εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους στο εγχώριο και ξένο κοινό. Έχοντας ερευνήσει και μελετήσει παραπάνω τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις, το συμπέρασμα που εξήχθη είναι ότι τα ψηφιακά μέσα και εργαλεία μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα σε χώρες με μικρή διεθνή δυναμική να ενισχύσουν την ήπια ισχύ τους. Μια ισχύ που εξαρτάται άμεσα από την σωστή και ορθολογική κατασκευή και διάδοση ενός στρατηγικού αφηγήματος.

Χρησιμοποιώντας το θεωρητικό πλαίσιο των στρατηγικών αφηγήσεων, προσπαθήσαμε να ερμηνεύσουμε τις ενέργειες των τριών χωρών προκειμένου να διαχειριστούν και να διαμορφώσουν τα μέσα ενημέρωσης για να διασφαλίσουν ότι το μήνυμά τους ακούγεται και υποστηρίζεται στο μέγιστο βαθμό και δεν παραγκωνίζεται από άλλα. Και τα τρία κράτη – Εσθονία, Φινλανδία και Πολωνία – ως δυνάμεις με περιορισμένες πολιτικές, οικονομικές και διοικητικές δυνάμεις, έδωσαν μεγάλη έμφαση στην σωστή κατασκευή αφηγήματος καθώς απώτερος στόχος τους ήταν να ενισχύσουν την επιρροή τους και την θέση τους εντός τους διεθνούς συστήματος.

Γι' αυτό τον λόγο κατά την διάρκεια τόσο της ουκρανικής κρίσης όσο και στο ζήτημα ένταξης της Φινλανδίας στο ΝΑΤΟ, οι τρεις χώρες μέσω των αφηγήσεων τους πρόβαλλαν έντονα την στήριξή τους στις μεγάλες δυνάμεις και στους διεθνείς οργανισμούς, στοχεύοντας σε δυνατές συνεργασίες που θα τους εξασφαλίσουν την μείωση κινδύνων που θα προκύψουν από την ουκρανική κρίση. Η Εσθονία αποσκοπούσε στην βοήθεια και υποστήριξη των μεγάλων δυνάμεων, καθώς οι επιβολή κυρώσεων στην Ρωσία είχε ως αποτέλεσμα την διακοπή τροφοδότησης της Ευρώπης με φυσικό αέριο που εκτόξευσε τις ευρωπαϊκές τιμές και έπληξε την εσθονική οικονομία από πλευράς εισαγωγών πρώτων υλών. Η Φινλανδία επιθυμούσε την συνεργασία παροχής ασφάλειας τόσο με τις μεγάλες δυνάμεις όσο και με τους διεθνείς οργανισμούς, συγκεκριμένα το ΝΑΤΟ, αφού κινδύνευε να δεχτεί επίθεση από την γειτονική της χώρα Ρωσία και να απειληθεί άμεσα και η ευρωπαϊκή ασφάλεια. Ενώ, η

Πολωνία επιδίωκε την άμεση συνεργασία με τους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να την βοηθήσουν οικονομικά ως προς την διαχείριση των προσφυγικών ροών από την Ουκρανία εξαιτίας της κρίσης. Επιπρόσθετα, οι τρεις χώρες διαμόρφωσαν αφηγήματα που πρόβαλλαν τις αρχές και τις αξίες του δημοκρατικού καθεστώτος, το σεβασμό στο διεθνές δίκαιο και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η Εσθονία, η Φινλανδία και η Πολωνία προσπάθησαν μέσω των αφηγήσεών τους να ορίσουν και την διεθνή τάξη, αφού η τάξη νοηματοδοτείται από την αφήγηση. Και οι τρεις μαζί με τις υπόλοιπες διεθνείς δυνάμεις και διεθνείς οργανισμούς επιχείρησαν να διαμορφώσουν την αντίληψη της κοινής γνώμης ότι η τάξη που επικρατεί με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία δεν είναι νόμιμη και παραβιάζονται οι αρχές του διεθνούς δικαίου για ισότητα, ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση.

Καθώς οι αμφισβητήσεις και οι μάχες μεταξύ των αφηγήσεων τόσο για την εισβολή στην Ουκρανία όσο και για την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, οι τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις προσπάθησαν με τις δικές τους αφηγήσεις να συμβάλλουν. Ενίσχυσαν την δυτική στρατηγική αφήγηση, προβάλλοντας ότι η επίθεση της Ρωσίας στην Ουκρανία είναι εγκληματική και ότι η ένταξη των δύο σκανδιναβικών χωρών στην βορειοatlανική συμμαχία είναι αναγκαία για την ενίσχυση της ασφάλειας της συμμαχίας, έναντι των αφηγήσεων του ανατολικών κρατών που είτε παρέμειναν ουδέτερες είτε εξέφραζαν την υποστήριξη τους στην Ρωσία και αντιτίθονταν με την ένταξη της Φινλανδίας και της Σουηδίας.

Παράλληλα με την διαμόρφωση του πλαισίου των στρατηγικών αφηγημάτων, παρατηρήσαμε ότι οι τρεις χώρες χρησιμοποίησαν εν αγνοία τους και τους μηχανισμούς της ψηφιακής διπλωματίας των κρίσεων για τα δύο ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω. Οι κυβερνητικοί θεσμοί (Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργός και Υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας) των τριών μικρών δυνάμεων διέδιδαν μέσω των διαδικτυακών τους λογαριασμών στο twitter τα αφηγήματά τους, με την μορφή εικόνων ή/και έντονα συναισθηματικά φορτισμένων μικρής έκτασης κειμένων, ότι η Ουκρανία έχει δεχτεί μια παράνομη επίθεση και ότι η Φινλανδία και η Σουηδία πρέπει άμεσα να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ. Έτσι, μέσω αυτών των ενεργών διαδικτυακών συζητήσεων, οι θεσμοί κατάφεραν να επισημάνουν την θέση τους για την κρίση και για το ζήτημα της ένταξης, να συνεργαστούν ενεργά μεταξύ τους αλλά και με τους δρώντες που τους περιβάλλουν – Ευρωπαϊκή Ένωση, ΝΑΤΟ – και να δημιουργήσουν ένα διαδικτυακό διάλογο που προβάλλεται ατέρμονα σε έναν τεράστιο αριθμό διαδικτυακών δρώντων, προκειμένου να υποστηρίξουν την συνολική ατζέντα εξωτερικής πολιτικής τους.

Παρατηρήθηκε ότι και οι επικεφαλής των διπλωματικών αποστολών – Πρέσβεις – οι οποίοι αποτελούν τους κύριους εκφραστές των αφηγημάτων εξωτερικής πολιτικής, ιδίως σε κρίσεις, ανάρτησαν στους προσωπικούς τους λογαριασμούς στο twitter τα αφηγήματα των χωρών σχετικά με τα εν λόγω ζητήματα, προκειμένου να

αποστέλλουν ισχυρά, άμεσα μηνύματα και να εισακουστεί η εθνική τους θέση. Μάλιστα, προέκυψε το εύρημα ότι τόσο οι κυβερνητικοί θεσμοί των τριών χωρών όσο και οι διπλωματικοί θεσμοί είχαν μια ατέρμονη διαδικτυακή συζήτηση στο Twitter σχετικά με το θέμα της κρίσης και της ένταξης των δύο χωρών στη βορειοατλαντική συμμαχία. Σύμφωνα με στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι κυβερνητικοί θεσμοί της κάθε μιας χώρας δημοσίευε την ημέρα περίπου ένα με δύο tweets που αφορούσαν το αφήγημα για τα ερευνώμενα ζητήματα.

Τα αφηγήματα των τριών χωρών απευθύνονται τόσο στην εγχώρια όσο και στην εξωτερική κοινή γνώμη. Οι κυβερνητικές αρχές χρησιμοποίησαν την διαδικτυακή πλατφόρμα του twitter ως λεωφόρος για να τονίσουν την θέση τους τόσο σε επίσημους όσο και μη επίσημους δρώντες. Με αυτό τον τρόπο επιτεύχθηκε και η ανταπόκριση άλλων διπλωματικών δρώντων ως προς τα αφηγήματα – μηνύματα που προβλήθηκαν και συνεχίζονται να προβάλλονται κατά την διάρκεια της ουκρανικής κρίσης. Αρκετοί διπλωμάτες και πολιτικοί άλλων κρατών αναδημοσίευσαν (retweet) τις εικόνες ή τα κείμενα που κοινοποίησαν οι κυβερνητικές και διπλωματικές αρχές της Εσθονίας, της Φινλανδίας και της Πολωνίας. Έτσι, μέσω των εργαλείων των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης, οι κυβερνητικοί και διπλωματικοί δρώντες των τριών χωρών αξιοποίησαν την ευκαιρία που τους δόθηκε να συνδεθούν και να εμπλακούν με τους υπόλοιπους δρώντες του διεθνούς συστήματος.

Αποδεικνύεται ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο όχι μόνο στη διαχείριση μιας κρίσης, αλλά και στην προβολή διεθνών ζητημάτων που χρήζουν άμεση επίλυση και στην ενίσχυση της φήμης και τους κύρους μιας μικρής δύναμης. Τα ψηφιακά μέσα δύνανται, πλέον, να βοηθήσουν τις μικρές δυνάμεις να αυξήσουν τη διπλωματική τους επιρροή σε επίπεδα που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να είχαν φτάσει. Οι τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις, που μελετήθηκαν στην παρούσα εργασία, απέδειξαν ότι εξαιτίας των ψηφιακών τους καινοτομιών και της αξιοποίησης των νέων αναδυόμενων τεχνολογιών όχι μόνο συνέβαλαν στην αντιμετώπιση μιας κρίσης και στην αύξηση της διεθνούς φήμης τους, αλλά αποτέλεσαν και παραδείγματα ψηφιακής διπλωματίας τόσο για άλλα κράτη όσο και για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι εν λόγω τρεις μικρές ευρωπαϊκές δυνάμεις έχουν θέσει τα θεμέλια για μια αριστοτεχνική ευρωπαϊκή ψηφιακή διπλωματία.

Ωστόσο, προκειμένου η ψηφιακή διπλωματία να καταστεί επιτυχημένη, η διεθνή κοινότητα και ειδικά τα κράτη που χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τις ψηφιακές τεχνολογίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν κάποιες απειλές. Σύμφωνα με τους Bjola & Pamment (2018), η ψηφιακή επανάσταση έχει αντικατασταθεί από τον αυξανόμενο δημόσιο κυνισμό, την κοινωνική δυσπιστία και την τεχνοφοβία, καθώς η άνοδος των ψεύτικων ειδήσεων, της παραπληροφόρησης και η σκόπιμη οπλοποίηση των πληροφοριών από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς έχει τροφοδοτήσει φόβους ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν ανεπιθύμητες συνέπειες που μπορεί ουσιαστικά να υπονομεύουν παρά ενισχύουν τον κοινωνικό ιστό των δυτικών κοινωνιών. Έτσι,

ξεπροβάλλεται η «σκοτεινή πλευρά» της ψηφιακής διπλωματίας που είναι η κρατική παραπληροφόρηση και ο βίαιος εξτρεμισμός.

Εν κατακλείδι, γίνεται αντιληπτό ότι η σωστή χρήση της ψηφιακής διπλωματίας μέσω των ψηφιακών καναλιών δίνει τη δυνατότητα στα κράτη και ιδίως στις μικρές δυνάμεις να διαμορφώσουν, να κατασκευάσουν, να διαδώσουν τις αλήθειες τους – τα αφηγήματά τους για όλα τα διεθνή ζητήματα που ανακύπτουν και να καταφέρουν να πείσουν τη κοινή γνώμη (εγχώρια και εξωτερική). Χάρη στις ψηφιακές τεχνολογίες δύναται να διαμορφώσουν τη κοινή γνώμη και να επηρεάσουν τις πολιτικές αποφάσεις. Ένα σωστό στρατηγικό αφήγημα έχει τη δύναμη να αναδείξει μια μικρή δύναμη σε σημαντικό διεθνή δρώντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Κουσκουβέλης Ηλίας, “Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις”, Εκδόσεις Ποιότητα, 2007

Σπηλιωτακοπούλου Ελευθερία & Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, “Ο Ρόλος της Διαδικτυακής Επικοινωνίας και της Δημόσιας Διπλωματία στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: Προσκόμματα και Προοπτικές”, στο βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2019

Τσάντας Ν., Μουσιδής Χρ., Μπαγιάτης Ν. & Χατζηπαντελής Θ., “Ανάλυση δεδομένων με τη βοήθεια στατιστικών πακέτων”, Εκδόσεις Ζήτη, 1999

Ξενόγλωσση

Aino Huxley, “Discovering Digital Diplomacy: The case of mediatization in the Ministry for Foreign Affairs of Finland”, Διπλωματική Εργασία, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:747680/FULLTEXT01.pdf>, Αύγουστος 2014

Alawi M., “Defining the Phenomenon of the International Crisis”, Arab Strategic Thought, 1987

Alice B. M. Vadrot, Arne Langlet & Ina T. Wysocki, “Marine Biodiversity Negotiations during COVID-19: A new role for digital diplomacy?”, Global Environmental Politics, 2021

Alister Miskimmon, Ben O’Loughlin & Laura Roselle, “Strategic Narratives”, Routledge, 2013

Amelia Arsenault, “Public Diplomacy 2.0”, Toward a New Public Diplomacy, σελ. 135-153, Palgrave Macmillan, 2009

Anca Anton & Mara Lacatus, “Digital Diplomacy : The case of the Embassy of Sweden in Bucharest”, Diplomacy, Organization and Citizens, σελ. 199-218, Spinger, 2022

Anders Wivel, “Small States in Europe : Challenges and Opportunities”, Routledge, 2010

Anna Grzywacz & Marcin Florian Gawrycki, “The authoritarian turn of middle powers: changes in narratives and engagement”, Third World Quarterly, 2021

Anne-Marie Slaughter, “A National Strategic Narrative”, Woodrow Eilson International Center, 2011

Annette Baker Fox, “The Power of Small States: Diplomacy in World War II”, 1959

- Ashish Sharma & Varsha Sisodia, “*Digital Diplomacy and the global pandemic*”, Media Asia, Routledge, 2021
- Ben Scott, Stefan Heumann & Philippe Lorenz, “*Artificial Intelligence and Foreign Policy*”, Stiftung Neue Verantwortung, Ιανουάριος 2018
- Bruce Gregory, “*American Public Diplomacy: Enduring Characteristics, Elusive Transformation*”, The Hague Journal of Diplomacy, Μάρτιος 2011
- Carolijn van Noort, “*Strategic narratives, visibility and infrastructure in the digital age: the case of China’s Maritime Silk Road Initiative*”, Cambridge Review of International Affairs, Μάρτιος 2020
- Charles Weiss, “*How do science and technology affect international affairs?*”, Springer, Νοέμβριος 2015
- Christer Jonsson, “*Diplomatic Signaling in the Television Age*”, The International Journal of Press, 1996
- Clive Archer, Alyson Bailes & Anders Wivel, “*Small State and International Security*”, Routledge, Μάρτιος 2014
- Corneliu Bjola & Marcus Holmes, “*Digital Diplomacy – Theory and Practice*”, Routledge, 2015
- Corneliu Bjola & Ilan Manor, “*Revisiting Putman’s two-level game theory in the digital age: domestic digital diplomacy and the Iran nuclear deal*”, Cambridge Review of International Affairs, Ιούνιος 2018
- Corneliu Bjola, Jennifer Cassidy & Ilan Manor, “*Public Diplomacy in the Digital Age*”, The Hague Journal of Diplomacy 14, 2019
- Corneliu Bjola & Rytis Paulauskas, “*Lithuanian Diplomacy in the digital age: Closing the foreign policy gap*”, Lithuanian Foreign Policy Review, Vol.38, 2019
- Cornelius Bjola, “*Diplomacy in the Age of Artificial Intelligence*”, Emirates Diplomatic Academy – Working Paper, Ιανουάριος 2020
- Corneliu Bjola, “*Digital Diplomacy as world disclosure: the case of the COVID-19 pandemic*”, Place Branding and Public Diplomacy, 2021
- Corneliu Bjola & Ilan Manor, “*The rise of hybrid diplomacy: from digital adaption to digital adoption*”, Oxford University Press – International Affairs, 2022
- Cornelius Bjola & Michaela Coplen, “*Virtual Venues and International Negotiations: Lessons from the COVID-19 Pandemic*”, International Negotiation, Brill, 2022
- Edward Lucas & Catherine Sendak, “*Sea Change, Nordic – Baltic Security in a New Era*”, Center for European Policy Analysis, Αύγουστος 2023

- Efe Sevin, “*Digital Diplomacy as Crisis Communication: Turkish Digital Outreach after July 15*”, *Revista Mexicana de Política Exterior*, 2018
- Ellen Hallams, “*Digital Diplomacy: The Internet, the battle for ideas & US foreign policy*”, *CEU Political Science Journal*, Vol.5, No. 4, 2010
- Elsa Hedling & Niklas Bremberg, “*Practice Approaches to the Digital Transformations of Diplomacy: Toward a New Research Agenda*”, Oxford University Press – *International Studies Review*, <https://doi.org/10.1093/isr/viab027>, 2021
- Emma Burgers, “*Dutch Digital Diplomacy in China*”, Διπλωματική Εργασία, <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A3204351/view>, 2020
- Eytan Gilboa, “*Searching for a theory of Public Diplomacy*”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616, *Public Diplomacy in a Changing World*, σελ. 55-77, 2008
- Godfrey Baldacchino & Anders Wivel, “*Small States: Concepts and Theories*”, Μάρτιος 2020
- Herman C. F., “*International Crisis as a Situational variable*”, *International Political Foreign Policy: A Reader in Research and Theory*, 1969
- Ilan Manor, “*The Digitalization of Diplomacy: Toward Clarification of a Fractured Terminology*”, Working Paper 2, *Exploring Digital Diplomacy*, 2018
- Ilan Manor, “*The Digitalization of Public Diplomacy*”, Palgrave Macmillan, 2019
- Ilan Manor, “*When Diplomats go MAD: How the crisis framing of Ministries of Foreign Affairs results in mutually assured delegitimization*”, *Journal Public Diplomacy*, Vol.1, No. 2, 2021
- Ilan Manor, “*Exploring the Semiotics of Public Diplomacy*”, Figueroa Press, Απρίλιος 2022
- Izzeddin K. Alrasantisi & Norhayati R. A. Rahim, “*Utilizing Digital diplomacy in the Israeli Discourse to influence arab public opinion during the Israeli Aggression on Gaza 2021*”, *Baltic Journal of Law & Politics*, 2021
- Jan Melissen, “*The New Public Diplomacy: Soft Power in international Relations*”, Palgrave Macmillan, 2005
- Jan Melissen & Matthew Caesar-Gordon, “*Digital Diplomacy and the securing of nationals in a citizen-centric world*”, *Global Affairs*, Vol.2, 2016
- Jennifer Cassidy, “*Digital Diplomatic Crisis Communication: Reconceptualizing Diplomatic Signaling in an age of Real Time Governance*”, Working Paper No 3. Oxford Digital Diplomacy Research Group, Ιανουάριος 2018

- Joseph S. Nye, “*The Information Revolution and America Soft Power*”, Asia-Pacific Review, Vol. 9, No. 1, 2002
- Joseph S. Nye, “*Soft Power: The means to success in world politics*”, New York: Basic Books, 2004
- Joseph S. Nye, “*Public Diplomacy and Soft Power*”, ”, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World, Μάρτιος 2008
- Kadir Jun Ayhan, “*The Boundaries of Public Diplomacy and Nonstate Actors: A Taxonomy of Perspectives*”, Oxford University Press – International Studies, 2018
- Kalathmika Natarajan, “*Digital public diplomacy and a strategic narrative for India*”, Strategic Analysis, Φεβρουάριος 2014
- Kristin Anabel Eggeling, “*Digital Diplomacy*” Oxford Research Encyclopedia, International Studies, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.790>, 2023
- Nancy Snow & Philip M. Taylor, “*Public Diplomacy*”, Routledge, 2008
- Lawrence Freedman, “*Networks, culture and narratives*”, Adelphi Papers, Νοέμβριος 2006
- Madelein Myatt, “*Small, Smart, Powerful? Small states and the competition for cybertech superiority in the digital age*”, Competition in World Politics, 2021
- NATO, “*Allied Joint Doctrine for Strategic communications*”, NATO Standardization Office, Νοέμβριος 2020
- Nicholas J. Cull, “*Public Diplomacy: Taxonomies and Histories*”, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 616, Public Diplomacy in a Changing World, σελ. 31-54, Μάρτιος 2008
- Olubukola S. Adesina, “*Foreign Policy in an era of digital diplomacy*”, Cogent Social Sciences, <https://doi.org/10.1080/23311886.2017.1297175>, 2017
- Piia Tammpuu & Anu Masso, “*Welcome to the virtual state: Estonia e-residency and the digitalized state as a commodity*”, European Journal of Cultural Studies, Vol. 21, 2018
- Philip Seib, “*Real-Time Diplomacy: Politics and power in the social media era*”, Palgrave Macmillan, 2012
- Rebecca Pedi & Anders Wivel, “*Small States diplomacy after the Corona Crisis*”, The Hague Journal of Diplomacy, 2020
- Robert I. Rotberg, “*Failed States, Collapsed States and Weak States: Causes and Indicators*”, 2003
- Sabrina Sotiriu, “*Digital Diplomacy: Between promises and reality*”, Routledge, 2015

Safia Swimelar, “*Deploying images of enemy bodies: US image warfare and strategic narratives*”, *Media, War & Conflict*, Vol. 11, Ιούνιος 2018

Selim M. E., “*Analyzing Foreign Policy*”, Cairo – Dar Al-Ameen, 1988

Tomas Jermalavicius, “*Small State power in the digital era*”, The American Academy in Berlin, 2017

Πηγές από το Διαδίκτυο

ΈΘΝΟΣ, “*Λευκορωσία: Ποινικό αδίκημα η χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης για το καθεστώς Λουκασένκο*”,
<https://www.ethnos.gr/World/article/178166/leykorosiapoinikoadikhmahxrhshmesonkoiononikhsdiktyoshgiatokathestosloykasenko>, 13/10/2021

Corneliu Bjola & Ilan Manor, “*Digital Diplomacy in the time of the coronavirus pandemic*”, στην ιστοσελίδα USC Center on Public Diplomacy,
<https://uscpublicdiplomacy.org/blog/digital-diplomacy-time-coronavirus-pandemic>, 31/05/2020

Euronews, “*Επίθεση Ερντογάν στην Ελλάδα από το βήμα της ΓΣ του ΟΗΕ: Κάνει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας*”, <https://gr.euronews.com/2022/09/20/epithesi-erdogan-stin-ellada-apo-to-wima-tis-gs-to8-oie>, 20/09/2022

Fabian Zuleeg, Janis Emmanouilidis & Ricardo Borges de Castro, “*Europe in the age of permacrisis*”, στην ιστοσελίδα European Policy Center,
<https://www.epc.eu/en/Publications/Europe-in-the-age-of-permacrisis~3c8a0c>, 11/03/2021

Finland’s Foreign Ministry’s Press releases, “*Ministry for Foreign Affairs revamps the Virtual Finland website*”, https://finlandabroad.fi/web/svn/foreign-ministry-s-press-releases/-/asset_publisher/kyaK4Ry9kbQ0/content/ulkoministerio-uudisti-virtual-finland-verkkosivuston/35732, 29/09/2004

Ilan Manor, “*Crisis Communication, Crisis Management & Digital Diplomacy*”, στην ιστοσελίδα Digital Diplomacy Blog, <https://digdipblog.com/2016/06/14/crisis-communication-crisis-management-digital-diplomacy/>, 14/06/2016

Ilan Manor, “*How Digital Diplomacy is shaping the #Ukraine Crisis*”, στην ιστοσελίδα Digital Diplomacy Blog, <https://digdipblog.com/2022/02/28/how-digital-diplomacy-is-shaping-the-ukraine-crisis/>, 28/02/2022

Ilan Manor, “*The AI movies in: ChatGPT’s impact on digital diplomacy*”, στην ιστοσελίδα USC Center on Public Diplomacy, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/ai-moves-chatgpt-s-impact-digital-diplomacy>, 10/03/2023

James K. Glassman, “*Public Diplomacy 2.0: A new approach to global engagement*”, στην ιστοσελίδα U.S. Department of State, <https://2001-2009.state.gov/r/us/2008/112605.htm>, 01/12/2008

Joseph S. Nye, “*Soft Power 2.0: The future of power in the digital age*”, Dubai Policy Review, <https://dubaipolicyreview.ae/soft-power-2-0/>, 2012

Kadir Jun Ayhan, “*A Typology of people-to-people diplomacy*”, στην ιστοσελίδα USC Center on Public Diplomacy, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/typology-people-people-diplomacy>, 12/03/2020

Reuters, “*Microsoft co-founder Bill Gates: ChatGPT will change our world*”, <https://www.reuters.com/technology/microsoft-co-founder-bill-gates-chatgpt-will-change-our-world-2023-02-10/>, 10/02/2023

Republic of Estonia – Ministry of Economic Affairs and Communications, “*Estonia’s Digital Agenda 2030*”, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiZtOSsk_iBAxXFxQIHHQgFBCUQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mkm.ee%2Fmedia%2F6970%2Fdownload&usg=AOvVaw3Yp9xrZNPO7_dwAT82gHZm&opi=89978449, 2021

Siim Sikkut, “*e-Estonia: Building a Digital Society*”, στην ιστοσελίδα Digital Diplomacy Coalition, <http://www.digidiplomats.org/e-estonia-building-a-digital-society/>, 8/12/2014

Press Release, “*Joint statement by the president of the republic and prime minister of Finland on Finland's NATO membership*”, στην ιστοσελίδα President of the Republic of Finland, <https://www.presidentti.fi/en/press-release/joint-statement-by-the-president-of-the-republic-and-prime-minister-of-finland-on-finlands-nato-membership/>, 12/05/2022